

**Špecializovaná nemocnica
sv. Svorada Zobor, n.o.**

1948 – 2008

Špecializovaná nemocnica sv. Svorada Zobor, n.o.

Nemocnica podporujúca zdravie

Výučbová základňa

Slovenskej zdravotníckej univerzity

Health
Promoting
Hospitals

1948 - 2008

ÚVODOM

Vážení priatelia!

Spolu so svojimi spolupracovníkmi Vám predkladám niekoľko informácií o našom zdravotníckom zariadení, ktoré si v týchto dňoch pripomína 60 rokov svojej činnosti. Prvá informácia tohto druhu bola vydaná pri príležitosti 35. výročia činnosti Ústavu, ďalšia pri 50. výročí Ústavu.

Uvedené skutočnosti nie celkom dostatočne vystihujú bohatosť histórie, spoločenských zmien a medicínskeho rozvoja Nemocnice. Dúfame však, že aspoň sčasti doplnia históriu vývoja spoločensky tak potrebného, takmer so všetkými medicínskymi odbormi funkčne súvisiaceho a tým aj strategicky významného odboru, akým odbor pneumológie a ftiizeológie nepochybne je.

Začiatkom 20-tych a potom 40-tych rokov vzniká vo Vysokých Tatrách a na východnom Slovensku systém sanatórií, zameraných na diagnózu a liečbu tuberkulózy a pľúcnych ochorení. Neutešená, až hrozivá epidemiologická situácia, pretrvávajúca aj po roku 1945, si vynútila rozšírenie siete zariadení boja proti tuberkulóze a tak popri prevažne vysokohorských sanatóriách vzniká v roku 1948 so Horných Lefantovciach nížinné sanatórium (240 m.n. m.) a následne v roku 1952 v Podunajských Biskupiciach Krajský tuberkulózný dispenzár - neskorší Národný ústav tuberkulózy a respiračných chorôb.

Po niekoľkomesačnom vedení zariadenia MUDr. Leonardom Šustekom sa vedenia ujíma MUDr. Rudolf Krutý, pôsobiaci predtým v Novom Smokovci. Tam získané odborné skúsenosti skĺbil Dr. Krutý so svojím mimoriadnym organizačným talentom a v pomerne krátkej dobe pretransformoval zariadenie na modernú Krajskú tuberkulóznu liečebňu, poskytujúcu komplexnú diagnostickú a liečebno-preventívnu starostlivosť, s riaditeľstvom v nitrianskej časti Ústavu (292 m.n.m.).

KTL je po zániku Nitrianskeho kraja v roku 1961 začlenená do vtedajšej Krajskej nemocnice tuberkulózy v Podunajských Biskupiciach. Ako začlenené zariadenie, pod vedením doc. MUDr. R. Krutého, CSc., prechádza ďalšími metamorfózami svojho vývoja a rozvoja, neprestáva rozširovať a skvalitňovať poskytovanú zdravotnícku starostlivosť.

V roku 1985 je vedením poverený prim. MUDr. František Dvořák, ktorý sa taktiež snaží o ďalší rozvoj OLÚ TaRCH Nitra - Zobor.

V roku 1994 Ministerstvo zdravotníctva SR odčleňuje Ústav z ÚTaRCH P. Biskupice ako samostatný právny subjekt, ponecháva si zriaďovateľskú funkciu a do funkcie riaditeľa OLÚ TaRCH Nitra - Zobor menuje prim. MUDr. Štefana Petříčka, M. P. H.

Po získaní právnej subjektivity využil Ústav možnosť flexibilnejšie sa prispôbiť zmeneným zdravotným potrebám obyvateľstva iným "portfóliom" svojich funkcií. Po príslušnej zmene štruktúry a dôslednejším využívaním vnútorných i vonkajších zdrojov sa transformoval na vysokošpecializované špičkové zariadenie, poskytujúce rozsiahlu nadregionálnu komplexnú preventívnu, diagnostickú, ošetrovateľskú, liečebnú a následnú starostlivosť. Nahradzujúc chýbajúce pľúcne oddelenia okolitých nemocníc súčasná Nemocnica pôsobí do značnej miery de facto aj ako krajská pľúcna nemocnica a majú vo svojej štruktúre aj poliklinické oddelenie pneumológie a ftiizeológie a poskytujú priestory verejnej lekární, robí tak - s

výnimkou CT vyšetrenia a hrudníkových operácií - systémom "všetko pod jednou strechou".

Za úspechy, ktoré naša Nemocnica v starostlivosti o svojich pacientov dosiahla, je potrebné poďakovať všetkým tým stovkám zamestnancov v jej doterajšej histórii, ktorí ju svojou zodpovednou, iniciatívnou a kreatívnou prácou posúvali stále vpred. Pre budúce generácie tak zanechali dôstojný odkaz, ale i výzvu - neustrnúť ani na okamih vo zvyšovaní zdravotníckej a ekonomickej účinnosti poskytovanej zdravotnej starostlivosti.

Našej Nemocnici, svojim najbližším spolupracovníkom a všetkým zamestnancom želáme veľa ďalších pracovných i osobných úspechov, príslušnej profesionálnej i spoločenskej satisfakcie, veľa zdravia a príslovečného šťastia, ale aj - a to v prvom rade - úplnú spokojnosť tých, ktorí sú a budú na našu pomoc odkázaní.

Čitateľom tohto zborníka ostáva posúdiť, nakoľko sa podarilo naplniť víziu a poslanie Nemocnice (tak ako boli deklarované - predpokladajúc skoré osamostatnenie sa - v materiáli vydanom v roku 1993 pri príležitosti 45. výročia existencie Ústavu), ku ktorým sa Nemocnica hlási aj dnes:

"V budúcnosti chce Ústav slúžiť zdravotným potrebám obyvateľov predovšetkým, ale nie výlučne, Nitrianskeho regiónu. Chce poskytovať komplexnú a špecializovanú zdravotnícku starostlivosť o chorých s nešpecifickými ochoreniami dýchacieho systému (ale i TBC), s dôrazom na imunopatologické stavy a nádorové ochorenia. Chce poskytovať vysokú úroveň ošetrovateľskej starostlivosti, vysokoetický prístup k pacientom. Chce zvýšiť kvalitu a rozsah poskytovania zdravotníckej starostlivosti chorým gerontom. Chce vo väčšej miere uplatňovať preventívne programy, zintenzívniť ambulantnú činnosť, intra a extramurálnu následnú starostlivosť a prehĺbiť vedecko - výskumnú činnosť. Želá si, aby sa mu podarilo dosiahnuť výsledkami svojho snaženia spokojnosť chorých i vlastných zamestnancov. A konečne, aj v konkurenčnom zázemí, ponúka ostatným zdravotníckym zariadeniam kolegiálnu spoluprácu v duchu zásady:

"SALUS AEGROTI SUPREMA LEX!"

MUDr. Štefan Petriček, M.P.H.
riaditeľ ŠN sv. Svorada Zobor, n.o.

PRÍVET PREZIDENTA SLOVENSKEJ LEKÁRSKEJ SPOLOČNOSTI K JUBILEU ŠPECIALIZOVANEJ NEMOCNICE SV. SVORADA ZOBOR, N.O.

Tuberkulóza je choroba stará ako ľudstvo. Jej história osudovo súvisí s dejinami civilizácie a preto prvé správy o nej sú z čias, kedy ľudia začali tvoriť sociálne celky. Od začiatkov vzniku ľudstva až po 18.storočie postihovala tuberkulóza všetky spoločenské triedy, ale najvýraznejšie sa prejavovala najmä vo vojnových rokoch, kedy odolnosť obyvateľstva voči nákazám klesala na hranicu únosnosti. V roku 1918 na území vtedajšieho Československa zomrelo na tuberkulózu viac ako 52 000 osôb.

Veľmi zlá epidemiologická situácia bola na Slovensku aj po II. svetovej vojne. Vzhľadom na finančnú náročnosť vysokohorskej sanatórnej liečby sa riešenie hľadalo v zriaďovaní protituberkulózných zariadení aj v nižších nadmorských výškach. K tomuto účelu vybrala štátna správa a Masarykova liga proti tuberkulóze kaštieľ v Lefantovciach. Po dvojročných rekonštrukčných prácach (1946-1948) Tento slávnostný okamih vzniku predchodcu súčasnej Nemocnice sv. Svorada dekoroval svojou prítomnosťou jeden z najvýznamnejších predstaviteľov Masarykovej ligy proti tuberkulóze, krajský tajomník pre Slovensko, MUDr. Ivan Stodola.

I keď prvé mesiace bol vedením ústavu poverený MUDr. Leonard Šustek, veľmi priaznivá klíma pre boj s tuberkulózou sa vytvorila po príchode nového riaditeľa MUDr. Rudolfa Krutého.

Legenda slovenskej ftizeológie a pneumológie, doc.MUDr. R. Krutý, CSc. (1915-1998) najskôr pracoval na internej klinike u profesora Déřera, potom u profesora Korca v Liečebnom ústave tuberkulózy v Novom Smokovci a väčšinu svojho profesného života prežil v Lefantovciach a na Zobore. Jeho veľkou prednosťou bolo previazanie odborných vedomostí a vynikajúceho organizačného talentu.

Svojím zápalom pomáhať chorým na tuberkulózu, dokázal presvedčiť prvých pacientov, ktorým sa už podarilo vyliečiť z tuberkulózy, aby sa stali aj prvým personálom zariadenia. V takejto symbióze vytvoril pevný základ pre ďalší rozvoj zariadenia poskytujúceho komplexnú diagnostickú a liečebno-preventívnu starostlivosť, ktoré sa neskôr rozšírilo i do ďalších priestorov v Nitre na Zobore.

Tu sa jubilujúce zariadenie pod vedením doc. Krutého preslávilo a stalo sa priekopníkom liečebnej a pracovnej rehabilitácie tuberkulózných pacientov v celom bývalom Česko-Slovensku, ale i v zahraničí.

Úspešný manažment pokračuje aj po zmene organizácie štátnej správy v r.1960 po začlenení ústavu do Krajskej nemocnice tuberkulózy v Podunajských Biskupiciach. Pod vedením doc. MUDr. R. Krutého, CSc., naďalej zastávajúceho funkciu krajského odborníka, sa pokračuje vo výstavbe a rozvoji. Vďaka úzkej spolupráci s prof. MUDr. Virsikom, DrSc, riaditeľom Ústavu tbc a respiračných chorôb v Podunajských Biskupiciach, sa zariadenie zapojilo do výskumu účinnosti rôznych režimov liečby antituberkulotikami v rámci multicentrickej štúdie Svetovej zdravotníckej organizácie. Po rozšírení odboru tuberkulózy o respiračné choroby sa z iniciatívy doc. Krutého začala v Západoslovenskom kraji hromadná depistáž

chronickej bronchitídy, čo bolo jedným z prvých praktických krokov v starostlivosti novokonštituovaného odboru aj o nešpecifické respiračné ochorenia.

Po odchode doc. MUDr. R. Krutého, CSc. do dôchodku prevzal vedenie ústavu v rokoch 1985 - 1994 primár MUDr. František Dvořák.

Po oddelení zariadenia v roku 1994 od Národného ústavu tbc a respiračných chorôb v Podunajských Biskupiciach bol na základe výberového konania dňa 1.7.1994 do funkcie riaditeľa už samostatného Odborného liečebného ústavu tuberkulózy a respiračných chorôb menovaný prim. MUDr. Štefan Petříček, M.P.H. Predmet činnosti sa vyprofiloval nielen na poskytovanie ambulantnej a ústavnej liečebno – preventívnej starostlivosti pacientom s tuberkulózou a respiračnými ochoreniami dýchacieho ústrojenstva ale aj podieľanie sa na liečebno – preventívnej starostlivosti v odbore klinickej onkológie, geriatrickej a gerontológie, vnútorného lekárstva a ďalších medicínskych odborov, súvisiacich s problematikou pľúcnych chorôb a tuberkulózy.

Pod vedením nového riaditeľa sa Ústav svojou štruktúrou a optimálnejším využívaním všetkých vnútorných aj vonkajších zdrojov snažil maximálne prispôbovať meniacim sa zdravotným potrebám obyvateľstva v zložitých podmienkach reformy zdravotníctva, dosiahol nielen v odbore tuberkulóza a respiračné choroby, ale aj celom zdravotníckom systéme Slovenskej republiky významné a strategické postavenie – už pod názvom Vysokošpecializovaný odborný ústav TaRCH . Od roku 2004 sa stal neziskovou organizáciou a pod názvom Špecializovaná nemocnica svätého Svorada Zobor robí časť svojim zakladateľom, nástupcom i súčasníkom. Vytvára adekvátne prostredie pre svojich pacientov, dnes je výučbovou základňou Slovenskej zdravotníckej univerzity. Mimoriadne potešiteľné je, že výsledky svojej odbornej a manažérskej činnosti pravidelne prezentuje na vedecko – vzdelávacích podujatiach, organizuje tradičné Zoborské dni a iné prestížne odborné podujatia.

Vďaka dlhoročnému úsiliu a poskytovanej zdravotnej starostlivosti sa Špecializovaná nemocnica sv. Svorada Zobor stala jedným z najkvalitnejších zdravotníckych zariadení v odbore pneumológia a ftizeológia na Slovensku. Za 60 rokov dokázali pracovníci ústavu opodstatnenie svojho zariadenia a aj napriek nespočetným úskaliam a problémom si našli svoje miesto na slnku.

Je mi potešením, že som ako pneumológ - ftizeológ mohol osobne počas viacerých rokov šesťdesiatročnej cesty jubilujúcej nemocnice pozorovať jej úspešný rozvoj v rámci slovenskej pneumológie a ftizeológie, ako jeden z jej aktívnych dejateľov, spolutvorcov a manažérov.

Do ďalšieho obdobia želim riaditeľovi Špecializovanej nemocnice sv. Svorada Zobor MUDr. Štefanovi Petříčkovi, M.P.H., ktorý sa v tomto čase dožíva rovnakého jubilea ako nemocnica, ako aj všetkým jej zamestnancom veľa zdravia, odborných úspechov a spokojnosti s vykonanou prácou v prospech pacientov, ktorí využívajú a potrebujú ich služby.

prof. MUDr. Peter Krištúfek, CSc.
prezident Slovenskej lekárskej spoločnosti

ŠPECIALIZOVANÁ NEMOCNICA SV. SVORADA ZOBOR, N.O. V NITRE AKO VÝZNAMNÝ SPOLOČNÍK SLOVENSKEJ ZDRAVOTNÍCKEJ UNIVERZITY V PRÍPRAVE PRACOVNÍKOV V ZDRAVOTNÍCTVE

Špecializovaná nemocnica sv. Svorada Zobor, n.o. v Nitre a jej právni predchodcovia boli školiacim pracoviskom Slovenskej zdravotníckej univerzity (predtým SPAM, IVZ, ILF, IĎV SZP), kde uskutočňovala odbornú prípravu účastníkov ďalšieho vzdelávania najmä v špecializačnom odbore pneumológia a ftiizeológia.

Vzhľadom na úspešnosť vzdelávacích akcií organizovaných v tomto zdravotníckom zariadení rektor Slovenskej zdravotníckej univerzity prof. MUDr. Ján Štencl, CSc., zmenil štatút školiaceho pracoviska a vymenoval dňa 14. júna 2004 Špecializovanú nemocnicu sv. Svorada Zobor, n. o. za výučbovú základňu Slovenskej zdravotníckej univerzity a to podľa § 56 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 277/1994 Z.z. o zdravotnej starostlivosti v znení neskorších predpisov.

K rozhodnutiu uskutočniť tento akt prispela skutočnosť, že nemocnica za posledné roky zaznamenala výrazné zmeny v materiálnom, technickom a v neposlednom rade i personálnom vybavení, čím splnila stanovené akreditačné kritériá pre zriaďovanie výučbových základní.

Vzdelávacie aktivity, ktorých počet z roka na rok narastá, sú organizované formou kurzov, školiacich miest, certifikačných príprav, praktickej výučby ktoré sú orientované predovšetkým na kategóriu lekárov, sestier a sporadicky aj na ostatné kategórie pracovníkov v zdravotníctve. Pre ilustráciu uvedieme, že výučbová základňa od svojho vzniku, t.j. za obdobie necelých 4 rokov eviduje 483 absolventov plánovaných školiacich akcií.

Osobitne treba oceniť snahu vedenia nemocnice, organizovať nielen vzdelávanie zamerané na získanie kvalifikačných predpokladov, ale aj na kontinuálne vzdelávanie pracovníkov v zdravotníctve. Dôkazom tejto aktivity je organizovanie mnohých podujatí ako sú konferencie, pracovné dni, semináre a diskusné sústreďenia určené jednak pre vlastných pracovníkov prípadne regiónu, ale často aj pre účastníkov na celoslovenskej, príp. medzinárodnej úrovni.

Vedenie výučbovej základne si uvedomuje, že nepostrádateľnou podmienkou úspešnosti každej vzdelávacej aktivity, okrem obsahu, je aj jej dobré organizačné zabezpečenie, preto vytvára pre účastníkov vzdelávania vhodné sociálne zázemie, či už v podobe zabezpečenia ubytovania, stravovania príp. iných požiadaviek, za čo mu patrí úprimná vďaka.

Na záver mi dovoľte uviesť, že vedenie Slovenskej zdravotníckej univerzity a jej fakulty pri príležitosti významného jubilea našej výučbovej základne si dovoľujú popriať p. riaditeľovi MUDr. Štefanovi Petříčkovi, MPH., ako vedúcemu výučbovej základne, ako aj všetkým pracovníkom pevné zdravie, veľa odbornej invencie a entuziazmu pre vytváranie podmienok pri výchove a príprave súčasných, ale aj budúcich pracovníkov v zdravotníctve.

Prof. PhDr. Dana Farkašová, CSc.
Prvý prorektor SZU

MÍLNIKY ROZVOJA ŠPECIALIZOVANEJ NEMOCNICE SV. SVORADA ZOBOR, N.O. POČAS ŠEŠŤDESIATICH ROKOV JEJ ČINNOSTI

MUDr. Štefan Petriček, M.P.H.

Liečebný ústav pre chorých na tuberkulózu v Horných Lefantovciach

1948 - 1950

Štátny ústav pre liečenie tuberkulózy Horné Lefantovce.

1950 - 1958

V júni 1948 slávnostne otvoril významný predstaviteľ Ligy proti tuberkulóze MUDr. Ivan Stodola, lekár, spisovateľ, dramatik a politik, Liečebný ústav pre chorých na tuberkulózu v Horných Lefantovciach, ktorý tvorilo 120-lôžkové ženské oddelenie. Prvé mesiace ho viedol MUDr. Leonard Šustek. V októbri prichádza z Nového Smokovca MUDr. Rudolf Krutý ako nový riaditeľ, ktorý potom Ústav dlhé roky viedol a rozvíjal.

Kaštieľ v Horných Lefantovciach, kde sa ako v prvej budove novozriadeného zariadenia začala liečiť v roku 1948 tuberkulóza

Po prebratí zariadenia štátnou zdravotnou správou v roku 1950, už pod novým názvom Štátny ústav pre liečenie tuberkulózy, sa v adaptovanej hospodárskej budove otvára 60-lôžkové rehabilitačné oddelenie.

Zriaďuje sa zubná ambulancia pre pacientky a začínajú dochádzať prví konziliári-uroológ a internista. Vybudovali sa miestnosti pre röntgen, neskôr sa vylepšuje aj vybavenie laboratória. Zakladá sa kultivačné stredisko, ktoré pracovalo pre viacero okresov Nitrianskeho kraja.

Významným medzníkom v existencii Ústavu bol rok 1953, kedy Ústav získava budovu kláštora na Zobore v Nitre, ktorá bola rozsiahlymi rekonštrukčnými prácami upravená na tuberkulóznú liečebňu, vrátane operačnej sály.

Bolo tu umiestnené 120-lôžkové tuberkulózne oddelenie pre mužov. Spočiatku bolo röntgenové pracovisko len provizórne vybavené, ale v roku 1955 získava moderný röntgen a tomograf. V príručnom laboratóriu, skromne vybavenom, bolo možné vyšetrovať len moč, sedimentáciu, krvné obrázky a BK mikroskopicky. Pracovali tu traja lekári a už kvalifikované zdravotné sestry. Časť lôžok, vzhľadom na veľký výskyt mimoplúcnej tuberkulózy, bola vyčlenená pre chorých s urologickou tuberkulózou. Liečbu riadil a pacientov aj operoval skúsený urológ, ktorý pracoval na zriadenej ambulancii pre urologickú tuberkulózu.

V roku 1957 sa liečebňa rozširuje o 50-lôžkové oddelenie detskej tuberkulózy, lokalizované v kaštieli v Trávnici, neďaleko Šurian. Týmto ďalším rozšírením sa liečebňa zapojila aj do liečby vtedy veľmi častej detskej tuberkulózy.

V tom istom roku Ústav získava aj pojazdný rtg štítkovač, ktorý zabezpečoval rádiografickú depistáž tuberkulózy v celom Nitrianskom kraji.

Prvý pojazdný štítkovač na záchyt tuberkulózy v teréne

V roku 1957 sa vyčlenilo niekoľko lôžok na Zobore pre potreby diferenciálnej diagnostiky pľúcnych chorôb. Súčasťou diagnostiky sa stáva aj bronchoskopické vyšetrenie, ktoré vykonával konziliár - otorinolaryngológ. Bronchografie robili ústavní lekári.

Ústav získava postupne významné postavenie a stáva sa popredným ftizeologickým pracoviskom v Nitrianskom kraji. Tomuto postaveniu zodpovedá jeho ďalší názov. Od roku 1958 je Krajskou tuberkulóznou liečebnou Nitra - Zobor, vedenou riaditeľom, ktorý bol už od začiatku 50-tych rokov krajským ftizeológom.

Liečebňa od samých začiatkov sledovala moderné trendy v diagnostike i liečbe. Osobitne treba spomenúť, že sa tu ako v prvom Ústave v bývalom Československu zaviedla do liečby tuberkulózy liečebná rehabilitácia, ktorou sa dopĺňoval dovtedy používaný režim liečby pokojom.

Rehabilitácia bola dopĺňovaná psychologicko-sociálnou starostlivosťou, ktorú zabezpečovala psychologička.

Osobitnou súčasťou rehabilitácie bolo preškoľovanie chorých s tuberkulózou, ktorí sa vyliečili, ale nenašli vhodné pracovné zaradenie. V prvej fáze sa v roku 1951 preškoľovali pacientky za zdravotné sestry. Po úspešnom preškolení prvých 19-tich absolventiek sa v preškoľovaní pokračovalo, ale už v Horných Lefantovciach zriadenej vysunutej triede Strednej zdravotnej školy v Nitre. Kvalifikáciu zdravotnej sestry s maturitou získalo 102 absolventiek. Mnohé z nich pracovali v Ústave a tvorili základ kvalifikovaných sestier na viacero rokov.

Po zriadení mužského oddelenia na Zobore sa hľadali vhodné formy preškoľovania i pre mužov.

Od počiatku existencie Ústavu bolo súčasťou jeho činnosti zverejňovanie skúseností formou prednášok a publikácií, ako aj súčinnosť na výskumných úlohách. Z tohto obdobia bola najvýznamnejšia výskumná rezortná úloha MZ "Liečebná telesná výchova a tuberkulóza pľúc", na podklade ktorej v roku 1959 sa LTV stala podľa Smernice Povereníctva zdravotníctva oficiálnou súčasťou liečby tuberkulózy.

Krajská tuberkulózná liečebňa Nitra – Zobor
1958 - 1976
Odborný liečebný ústav TaRCH Nitra-Zobor
1976 - 1993

Po zmene organizácie štátnej správy a vytvorení nových krajov mení sa aj postavenie Ústavu. Stáva sa súčasťou Krajskej nemocnice tuberkulózy v Podunajských Biskupiciach. Doc. MUDr. Rudolf Krutý, CSc., poverený vedením Ústavu, ďalej zastáva funkciu krajského odborníka - teraz už pre Západoslovenský kraj. Čo je hlavné, pokračuje sa ďalej vo výstavbe a rozvoji.

V roku 1963 bol daný do prevádzky nový 180-lôžkový pavilón v Lefantovciach, v ktorom bola umiestnená aj nová kuchyňa a práčovňa.

V roku 1965 sa zmenil aj areál Zobora. Otvoril sa nový moderný 120-lôžkový pavilón.

Nový pavilón v časti Zobor bol odovzdaný do používania v roku 1965

Pribudla veľká telocvičňa, budova stravovacej prevádzky s práčovňou a veľkými jedálňami pre pacientov a zamestnancov. Postavili sa garáže, dielne aj ďalšia bytovka. Vybudovala sa kanalizačná sieť s čističkou odpadových vôd, elektrické rozvody a trafostanica,

nové cesty a parčík pred Novým pavilónom.

Touto výstavbou sa počet postelí liečebne rozšíril na 520 a bola ukončená hlavná etapa výstavby.

Rozsiahla výstavba umožnila vyčleniť priestory pre rozvoj a zriadenie ďalších liečebných a diagnostických oddelení. V roku 1967 v účelovo adaptovaných priestoroch v Horných Lefantovciach bolo zriadené oddelenie funkčnej diagnostiky.

V 70-tych rokoch sa postupne znižuje počet hospitalizovaných pre tuberkulózu a pribúda chorých s nešpecifickými chorobami pľúc. Zmenená situácia v poskytovaní zdravotnej starostlivosti a skladbe pacientov sa odráža aj v zmene názvu. Pôvodná Krajská tuberkulózná liečebňa, prechodne od roku 1972 s názvom "Liečebňa tuberkulózy", sa stáva v roku 1976 "Odborným liečebným ústavom tuberkulózy a respiračných chorôb Nitra - Zobor", stále ako súčasť Ústavu TaRCH v Podunajských Biskupiciach, ktorého názov sa tiež mení.

Postupne sa skracuje ošetrovacia doba - ešte donedávna trvajúca rádovo roky a stúpa počet hospitalizovaných s čoraz komplikovanejšími poruchami zdravotného stavu. Riadenie veľkých až 180-lôžkových oddelení sa stáva náročným. Preto sa vytvárajú nové, menšie a operatívnejšie oddelenia. V roku 1988 v Lefantovciach z dovtedajších dvoch vznikajú tri oddelenia tuberkulózy a respiračných chorôb a na Zobore sa jediné oddelenie rozdeľuje na dve oddelenia, z toho jedno s pneumoalergologickým zameraním. Na Zobore sa zriaďuje ďalšie oddelenie zamerané pneumogeriatricky.

V Lefantovciach sa po zrušení geriatrického oddelenia NsP v Nitre v tom istom roku reprofilizovalo 20 postelí na geriatrické lôžka. V tomto období, vychádzajúc z novej situácie v zdravotníctve, bol znížený stav postelí na 444. Touto redukciou sa zvýšil komfort na izbách pacientov.

Ústav postupne rozširoval aj ambulantnú činnosť. K práci pre terén, ktorú vykonávalo oddelenie diagnostiky a kultivácie mykobaktérií, činnosti pojazdného štítkovača (počas niekoľkých rokov dvoch štítkovačov) pôsobiacich pre celý Západoslovenský kraj, a činnosti ambulancie pre urologickú tuberkulózu pribúda začiatkom 60-tych rokov ambulancia pre kostno-zhybovú tuberkulózu a o niečo neskôr aj ambulancia pre gynekologickú tuberkulózu. Po výraznom poklese výskytu týchto foriem tuberkulózy bola postupne ich činnosť redukovaná a od roku 1986 boli postupne zrušené. V roku 1975 bola zriadená jedna alergologická ambulancia a postupne pribudli dve ďalšie. V roku 1986 bola zriadená aj ambulancia PaF. V roku 1993 sa stáva po počiatočných rozpakoch súčasťou Ústavu Poliklinické oddelenie PaF, delimitované z NsP Nitra. Na ambulantnej činnosti sa začínajú stále viac podieľať aj oddelenia SVALZ a pri niektorých sa začiatkom 90-tych rokov vytvárajú aj odborné ambulancie.

V liečbe aj diagnostike sa v Ústave naďalej využívali a rozvíjali moderné postupy. Niekedy k tomu bola nutná spolupráca s rôznymi inými pracoviskami. Tak od roku 1961 sa počas niekoľkých rokov v spolupráci s II. chirurgickou klinikou FN v Bratislave vykonávali na Zobore pľúcne resekcie.

Pôvodná operačná sála, kde sa do začiatku 60-tych rokov vykonávali pľúcne resekcie

Neskôr pre našich pacientov operačnú liečbu zabezpečovalo chirurgické oddelenie v ÚTaRCH v Podunajských Biskupiciach. Niekoľko rokov sme úzko spolupracovali pri indikácii cytostatickej liečby s Ústavom klinickej onkológie v Bratislave. Boli sme prvým Ústavom na Slovensku, v ktorom sa vo veľkom rozsahu aplikovala intermitentná liečba tuberkulózy. Postupne sa spolupracovalo

aj s ďalšími pracoviskami a oddeleniami, napríklad oddelením nukleárnej medicíny, CT pracoviskami a inými.

Osobitne treba pripomenúť rast a rozvoj knižnice, existujúcej od začiatku vtedajšieho Ústavu. V rámci výstavby sa pre ňu na Zobore vytvorili vhodné priestory s možnosťou umiestnenia tisícov kníh a časopisov.

V roku 1990 sa priestory, kde kedysi mali misionári kaplnku, vrátili pôvodnému účelu. Biskupský úrad v Nitre ju v nasledujúcich rokoch postupne dôstojne zariadil a zabezpečuje v nej bohoslužby pre pacientov. Kaplnka bola zriadená aj v Lefantovciach.

Ústav mal tesný kontakt s Inštitútom pre vzdelávanie lekárov a farmaceutov v Bratislave, ale najmä s Ústavom pre doškoľovanie SZP. Viacerí z Ústavu tu prednášali a v 60-tych a 70-tych rokoch sa na Zobore uskutočnilo viacero celoštátnych sústreďení pre radiaciach pracovníkov SZP v pneumológii a ftizeológii.

Odborný liečebný ústav tuberkulózy a respiračných chorôb Nitra - Zobor

Obdobie samostatného právneho subjektu od 1. 1. 1994

Po príslušných náročných administratívnych krokoch, v rámci pokračujúcej reformy zdravotníckeho systému a v záujme ďalšieho rozvoja Ústavu, ale aj – a to predovšetkým – v rámci zvýšenej prehĺbenej a rozšírenej starostlivosti o súčasných a možných budúcich pacientov nášho zariadenia. Ústav znovu získava právnu subjektivitu a na jeho čele opäť stojí riaditeľ. Od 1. 1. 1994 bol funkciou riaditeľa poverený prim. MUDr. František Dvořák.

Na základe výberového konania bol do funkcie riaditeľa dňa 1. 7. 1994 menovaný prim. MUDr. Štefan Petříček, M.P.H.

Pri svojom znovuzrození dostáva vtedajší Ústav do vienka aj Predmet činnosti, ktorým v zmysle Zriaďovacej listiny je : "Poskytovanie ambulantnej a ústavnej liečebno-pre-ventívnej starostlivosti pacientom s tuberkulózou a respiračnými ochoreniami dýchacieho ústrojenstva, ako aj podieľanie sa na liečebno-preventívnej starostlivosti v odbore klinickej onkológie, geriatrickej a gerontológie, vnútorného lekárstva a ďalších medicínskych odborov, súvisiacich s problematikou pľúcnych chorôb a tuberkulózy".

Ihneď po oddelení bolo potrebné udržať a rozvíjať všetky existujúce funkcie a zdroje Ústavu, ale najmä budovať a rozvíjať tie, ktoré dovtedy neboli bezprostredne nevyhnutné alebo boli nedostatočne využívané. Dialo sa tak v nestabilnom vonkajšom systéme reformy a transformácie zdravotníctva a budovania novovzniknutého, samostatného štátu. Ústav sa pritom snažil svojimi funkciami, svojou štruktúrou a využívaním všetkých vnútorných aj vonkajších zdrojov maximálne prispôsobiť meniacim sa zdravotným potrebám obyvateľstva.

Pri oddeleniach SValZ boli vytvorené nasledujúce ambulancie : funkčnej diagnostiky, fyziatricko-rehabilitačná a ambulancia porúch metabolizmu. Vytvorené bolo aj pracovisko osteodenzitometrickej diagnostiky porúch kostného metabolizmu.

V ambulantnej zložke pribudla ambulancia klinickej onkológie (s miestnosťou dennej aplikácie chemoterapie), ambulancia dispenzarizácie intersticiálnych pľúcnych ochorení a IV. poliklinická ambulancia TaRCH. Naopak, procesom odštatnenia sa do neštátnej sféry presunulo 1,88 úväzku lekárskej imunológie.

K vylepšeniu možnosti diagnostiky a terapie pleurálneho syndrómu bolo vytvorené torakoskopické pracovisko.

Pravidelne sa vyhodnocujú vlastné štatistické údaje, týkajúce sa rôznych parametrov zdravotníckej a ekonomickej účinnosti poskytovanej zdravotnej starostlivosti a porovnávajú sa s dostupnými údajmi z ÚZIS-u, Národného registra tuberkulózy, Národného registra chronických pľúcnych ochorení, Národného registra onkologických ochorení a z ďalších databáz.

Okrem vnútroústavných väzieb a väzieb na odborné spoločnosti a okolité zdravotnícke zariadenia bolo po získaní právnej subjektivity potrebné vytvoriť a rozvinúť väzby na príslušné inštitúcie mestskej samosprávy, verejnej a štátnej správy, príslušné zdravotné poisťovne a ďalšie inštitúcie a orgány. Kvalitatívne vyššiu úroveň partnerských vzťahov - po stránke vecnej i formálnej - sa podarilo dosiahnuť aj s Biskupským úradom v Nitre.

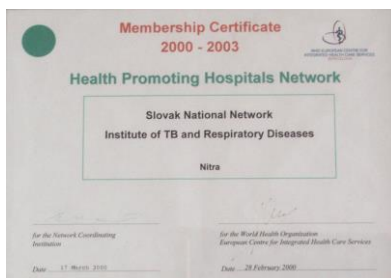
Ústav ako celok bol v roku 1995 medzi prvými 21 zdravotníckymi zariadeniami certifikovanými ŠÚKL-om na skúšanie a posudzovanie zdravotníckych pomôcok a potrieb, medzi prvými zdravotníckymi zariadeniami zaradenými v roku 1995 do Mjajavského modelu ekonomizácie zdravotníckych zariadení, do Projektu 3

PHARE/EÚ a bol jedným z piatich pilotných zdravotníckych zariadení v SR zapojených od roku 1996 do projektu "Akreditácia nemocníc". Ústav naďalej úzko spolupracoval s nitrianskou nemocnicou. Primári a iní špičkoví odborníci nemocnice poskytujú odborné konziliárne služby nášho Ústavu a vice versa. 17-20 % všetkých hospitalizovaných pacientov tvoria každoročne obyvatelia mesta Nitra a približne 50% obyvatelia Nitrianskeho kraja. Ústav tak píše aj osobitnú kapitolu dejín nitrianskeho zdravotníctva. Zmeneným funkciám a novej štruktúre Ústavu bolo potrebné prispôbiť aj priestorové riešenia. Vo využití existujúcich priestorov sa súčasne hľadal zdroj doplnkových príjmov.

Na Geriatrickom oddelení Zobor sa v bývalej miestnosti patientskej knižnice vytvorila priestorná rehabilitačná miestnosť s najmodernejším vybavením prístrojmi i pomôckami pre vertikalizáciu, nácvik chôdze, nácvik aktivít denného života, elektroterapiu a podobne, slúžiaca pacientom oddelenia.

Vysokošpecializovaný odborný ústav TaRCH Nitra – Zobor 1998 - 2004

Rozhodnutím MZ SR sa s účinnosťou od 1.12. 1998 zmenilo postavenie OLÚ TaRCH v sústave zdravotníckych zariadení podľa § 24, ods. 1, písm I, zákona č. 227/1994 Z.z. v úplnom znení 303/1998 Z.z. na „vysokošpecializovaný odborný ústav“. Za celú existenciu zariadenia sa táto zmena postavenia stala najdôležitejšou kvalitatívnou zmenou, uznajúc tak zmeny v intenzite vykonávaných činností na úroveň fakultných nemocníc a vysoký stupeň špecializácie v nosnom medicínskom odbore tuberkulóza a respiračné choroby. V odbore TaRCH sa tak zariadenie stalo v Slovenskej republike prvým takto aj „de iure“ konštituovaným zariadením, nasledovaným neskôr ďalšími zariadeniami (Kvetnica, Vyšné Hágy). V tomto období sa lôžková starostlivosť poskytovala na 444 posteliach ôsmich lôžkových oddelení: štyroch oddelení TaRCH, dvoch oddelení geriatrických, pri jednom z nich už s novokonštituovaným úsekom intenzívnej a intermediárnej medicíny, dvoch oddeleniach klinickej onkológie, diagnosticko-liečebná činnosť sa vykonávala na šiestich oddeleniach spoločných vyšetrovacích a liečebných zložiek, a ambulantná zdravotná starostlivosť v 9 špecializovaných ambulanciách šiestich medicínskych odborov a v 2 ambulanciách všeobecného lekárstva. Počas roka 1998 sa rozšírilo spádové územie zariadenia pre liečbu tuberkulózy po zrušení tuberkulóznej liečebne v Suchej pri Trnave v roku 1997 a rozhodnutím hlavného odborníka MZ SR pre odbor TaRCH aj o pacientov z regiónov Šaľa a Dunajská Streda. Významne sa rozvíjali nové medicínske postupy najmä na úseku intenzívnej medicíny v oblasti neinvazívnej ventilácie a umelej pľúcnej ventilácie, v mykobakteriologickej diagnostike

**Certifikát potvrdzujúci členstvo
v medzinárodnej sieti Nemocníc
podporujúcich zdravie**

zavedením zrýchlenej metódy kultivácie metódou MB-Redox.

Z najvýznamnejších investičných akcií možno spomenúť pokračovanie rekonštrukcie tepelného hospodárstva a rozvodov vody v časti Zobor z kapitálovej dotácie MZ SR. V prístrojovej technike bolo najväčším kvalitatívnym prínosom s rozšírením spektra činností zakúpenie päťového ultrazvukového kostného denzitometra ako prvý krok v realizácii preventívnych programov v rámci projektu „Health Promoting Hospitals“. Ústav koncom roka získal prostredníctvom MZ SR nové moderné rádiodiagnostické pracovisko z daru švajčiarskej vlády.

RTG vyšetrenie na rádiologickom pracovisku vybavenom švajčiarskou technológiou

Poskytovanie vysokošpecializovanej zdravotnej starostlivosti bolo MZ SR od 1.3.1999 potvrdené aj zmenou zriaďovacej listiny na „Vysokošpecializovaný odborný ústav TaRCH Nitra-Zobor“.

Od 1.7.1999 MZ SR zriadilo z pôvodného Úseku intenzívnej a intermediárnej starostlivosti samostatné Oddelenie intenzívnej a intermediárnej starostlivosti (neskôr v zmysle platnej Koncepcie odboru premenované na Oddelenie anesteziológie a intenzívnej medicíny), čím sa poskytovanou zdravotnou starostlivosťou u pacientov s respiračnou insuficienciou od neinvazívnej ventilácie po umelú ventiláciu pľúc stalo v celoslovenskom meradle ojedinelým pracoviskom v odbore TaRCH. Zároveň sa podarilo vylepšiť prístrojový park modernými servoventilátormi a vysokofrekvenčným ventilátorom.

V rámci Odborného usmernenia MZ SR o zabezpečení liečebnej výživy sa z pôvodnej stravovacej prevádzky novokonštituovalo Oddelenie liečebnej výživy a stravovania s presunom podriadenosti námestníkovi pre preventívno-liečebnú starostlivosť a rozšírilo tak počet oddelení spoločných vyšetrovacích a liečebných zložiek. Doriešilo sa priestorové usporiadanie Endoskopického oddelenia pre gastroscopické a kolonoskopické pracovisko.

Starostlivosť o pacienta s respiračnou insuficienciou na OAIM

V roku 1999 sa napriek zavedeniu krízového režimu financovania rezortu zdravotníctva nielenže podarilo udržať poskytovanie zavedených metódik a činností, ale rozšíriť aj o nové metódky a programy : endobronchiálnu brachyterapiu (v spolupráci s Rádioterapeutickým oddelením NsP v Nitre), postupné zavádzanie tzv. zeleného programu ako súčasť projektu zníženia radiácie záťaže na Rádiodiagnostickom oddelení za výraznej podpory mesta Nitra. Z kapitálových investícií sa ukončila rekonštrukcia tepelného hospodárstva a rozvodov vody (stavba sa realizovala v rokoch 1996-1999).

Napriek pretrvávajúcemu sťaženému financovaniu rezortu zdravotníctva sa zaviedli nové metódky v onkologickej starostlivosti (simultánna včasná chemo-rádioterapia pri inoperabilnom nemetastázovanom nemalobunkovom karcinóme pľúc), rozvíjali sa činnosti v rámci Oddelenia anesteziológie a intenzívnej medicíny po zakúpení najmodernejšieho servoventilátora. Po zakúpení nového multifunkčného ultrasonografického prístroja sa začalo s realizáciou echokardiografických vyšetrení, ktoré sa dovtedy pre Ústav vykonávali v iných zdravotníckych zariadeniach.

Rok 2001 sa v celom systéme zdravotníctva niesol v znamení postupujúcej transformácie zdravotníctva v zmysle záverov celoslovenskej porady riaditeľov nemocníc a ústavov z apríla 2001 vo Vyšných Hágoch. V podmienkach zariadenia praktické opatrenia pre zabezpečenie komplexnej zdravotnej starostlivosti o obyvateľov spádového územia vyústili vo vznik tzv. „Zdravotníckeho komplexu Nitra-NR“ na základe obojstrannej dohody riaditeľov NsP III Nitra a VOÚ TaRCH Nitra-Zobor, ktorá konštatovala v princípe komplementaritu zdravotníckych činností zabezpečovaných každým zo zariadení a vylúčili sa rovnaké činnosti v oboch zariadeniach.

Pokynom ministra zdravotníctva SR v júni 2001 boli určené kroky transformácie vo VOÚ TaRCH, na základe ktorých došlo k zníženiu lôžkového fondu od 1.7.2001 na 367 postelí.

V zmysle Odborného usmernenia na prevenciu a liečbu osteoporózy uverejneného vo Vestníku MZ SR

24. septembra 2001 bolo listom MZ SR z októbra 2001 zriadené špecializované pracovisko pre diagnostiku a liečbu osteoporózy

a metabolických kostných chorôb – Osteocentrum, ako ôsme oddelenie spoločných vyšetrovacích a liečebných zložiek a osteologická ambulancia ako samostatná organizačná jednotka funkčne napojená na novozriadené Osteocentrum pre celú oblasť Nitrianskeho kraja.

V súvislosti s pokračujúcimi transformačnými krokmi sa znížil od 1.2.2002 počet postelí o ďalších 52 postelí, reprofilizovalo sa pôvodné II. Geriatrické oddelenie na Oddelenie dlhodobo chorých v časti Horné Lefantovce. Popri redukcii ústavnej zdravotnej starostlivosti však MZ SR zaradilo do siete zdravotníckych zariadení štyri nové ambulancie: v odboroch gastroenterológia, klinická onkológia (rozšírenie úväzku), geriatria a interné lekárstvo (rozšírenie a reprofilizácia pôvodnej ambulancie funkčnej diagnostiky). Pre posledné dve menované ambulancie sa upravili priestory bývalej vodoliečby v časti Zobor,

Vyšetrenie pacienta na jednom z najmodernejších celotelových osteodenzimetrov v rámci Slovenska

ktorá bola pre zmenu profilu hospitalizovaných pacientov už fakticky nevyužívaná.

Takáto radikálna reštrukturalizácia zariadenia bola z hľadiska ďalšej perspektívy Ústavu veľmi významná, porovnateľná azda len s odčlenením sa od Podunajských Biskupíc a zmenou kategórie „odborného liečebného ústavu“ na „vysokošpecializovaný odborný ústav“.

Z kapitálovej dotácie MZ SR sa ukončila a uviedla do činnosti stanica kvapalného medicínalného kyslíka s centrálnym rozvodom kyslíka pre lôžkové oddelenia v zoborskej časti Ústavu.

Z medicínskych prístrojov sa zakúpilo tzv. rtg C- rameno pre endoskopické oddelenie na zlepšenie priestorovej lokalizácie pľúcnych lézií pri bronchoskopii, spolu so zakúpením nového videobronchoskopického systému.

Pomocou C-ramena možno vykonávať priestorovú lokalizáciu pľúcnych ložísk, čo zvyšuje výťažnosť ich endoskopickej diagnostiky

Osteocentrum získalo najmodernejší celotelový osteodenzitometer, oddelenie funkčnej diagnostiky nový ergometer, oddelenie diagnostiky a kultivácie mykobaktérií nový PCR analyzátor pre genetickú metodiku dôkazu amplifikovanej DNA Mycobacterium tuberculosis complex, čo bol pre odbor TaRCH v tom čase pioniersky počín. Na oddelenie anesteziológie a intenzívnej medicíny sa zakúpilo prístrojové vybavenie na kompletný monitoring hemodynamiky pľúcny balónkovým katétrom. Oddelenie klinickej biochémie bolo vybavené laboratórnym informačným systémom.

Vkladanie vzoriek do PCR analyzátoru na génovú diagnostiku tuberkulózných mykobaktérií

V roku 2003 sa začali práce na premiestnení OAİM do nových, účelovo zariadených priestorov na starom pavilóne Zobor.

Pokračujúc v ekonomizácii činností sa podľa prijatých zámerov zvýšenia ekonomickej a zdravotníckej účinnosti Ústavu zlúčil úsek komplikácií diabetu s Oddelením dlhodobochorých v časti Horné Lefantovce, presťahovalo sa I. odd. TaRCH zo SP na I. posch. NP v časti Zobor, kde pôvodne sídlilo riaditeľstvo Ústavu. Pre riaditeľstvo sa uspošobili nové priestory prestavbou tzv. patientskej jedálne a spoločenskej miestnosti. Centralizovala sa príprava stravy na prevádzku Zobor s jej rozvozom do časti Lefantovce.

V druhom polroku prebiehali ďalšie kroky spojené s uvoľnením celého nového pavilónu v Horných Lefantovciach a ďalším sústredovaním lôžok do časti Zobor. Presunulo sa cytologické laboratórium z tzv. morčiarne do budovy Starého pavilónu Lefantovce a došlo k presunu fyziatricko-

rehabilitačného oddelenia z nového pavilónu do starého pavilónu v Horných Lefantovciach.

Celoslovensky významnou udalosťou bolo od 1. apríla 2003 zriadenie školiaceho pracoviska Slovenskej zdravotníckej univerzity vo VOÚ TaRCH Nitra-Zobor pre postgraduálnu výuku lekárov v odbore pneumológia a fteizeológia a sestier v komplexnej ošetrovateľskej starostlivosti v odbore pneumológia a fteizeológia.

Na základe predloženého "Výhľadového plánu pokračujúcej (IV. etapy) transformácie VOÚ TaRCH Nitra – Zobor na obdobie I. polrok 2003 - I. polrok 2004" prostredníctvom optimalizácie využitia lôžkových a nelôžkových priestorov, súčasného rozšírenia ambulantnej a jednodňovej činnosti, zmeny právneho subjektu z príspevkovej na neobchodnú nepríspevkovú organizáciu s cieľom zvýšenia ekonomickej a zdravotnej účinnosti Ústavu, skvalitnenia regionálnej (komunitárnej) starostlivosti, zníženia celospoločenských nákladov, odsúhlasilo MZ SR redukcii lôžok v odbore pneumológia a fteizeológia, v odbore klinická onkológia a zároveň v ambulantnej starostlivosti súhlasilo so zriadením a zaradením do siete zdravotníckych zariadení špecializovaného zariadenia ambulantnej starostlivosti v odbore chirurgia so zameraním na výkon jednodňovej starostlivosti, ambulancií v odboroch klinická onkológia, reumatológia, chirurgia a diabetológia, poruchy látkovej premeny a výživy k termínu 1. december 2003. Tieto zmeny boli v konkrétnych podmienkach nášho zariadenia zakomponované do organizačnej schémy Ústavu od 1.1.2004.

Zariadenie v rámci prebiehajúcej transformácie v rezorte zdravotníctva požiadalo MZ SR v zmysle zákona č. 13/2002 Z. z. o podmienkach premeny niektorých rozpočtových a príspevkových organizácií na neziskové organizácie poskytujúce všeobecne prospešné služby o transformáciu na neziskovú organizáciu. Uznesením vlády SR č. 1137 z 2.12.2003 bol Vysokošpecializovaný odborný ústav tuberkulózy a respiračných chorôb Nitra – Zobor zaradený medzi ďalších päť organizácií vybraných do procesu transformácie na neziskovú organizáciu.

V roku 2003 sa z dotácie MZ SR zakúpil nový imunochemický analyzátor pre OKB, fibrobronchoskop pre Endoskopické oddelenie.

Po vypracovaní Transformačného projektu a následne Transformačného návrhu, v zmysle ktorého sa o vytvorenie neziskovej organizácie uchádzali všetci zdravotnícki zamestnanci Vysokošpecializovaného odborného ústavu tuberkulózy a respiračných chorôb Nitra-Zobor, vydala Vláda SR dňa 26. mája 2004 pod č. 501 rozhodnutie o transformácii štátnej príspevkovej organizácie Vysokošpecializovaný odborný ústav tuberkulózy a respiračných chorôb na neziskovú organizáciu poskytujúcu všeobecne prospešné služby.

Ministerstvo zdravotníctva SR Rozhodnutím č. 15595/2004-OOP zo dňa 31.5.2004 zrušilo dňom 31. mája 2004 Vysokošpecializovaný odborný ústav tuberkulózy a respiračných chorôb Nitra-Zobor bez likvidácie. Majetok zrušeného Vysokošpecializovaného odborného ústavu tuberkulózy a respiračných chorôb

Fibrobronchoskopické vyšetrenie

Nitra-Zobor so všetkými právami a záväzkami podľa §6 Transformačného zákona prešiel dňom 1.júna 2004 na „**Špecializovaný odborný ústav sv. Svorada, n.o.**“. Zakladateľmi novej organizácie sú Ministerstvo zdravotníctva SR a zdravotnícki zamestnanci VOÚ TaRCH Nitra-Zobor, ktorí poverili MUDr. Štefana Petríčka, M.P.H., aby ich v mene vykonal všetky právne úkony potrebné k založeniu a k registrácii neziskovej organizácie. Takýto vznik neziskovej organizácie za súhlasu všetkých zdravotníckych zamestnancov bol v podmienkach Slovenskej republiky ojedinelý.

Po registrácii neziskovej organizácie na Krajskom úrade v Nitre vznikol od 1.septembra 2004 nový právny subjekt „Špecializovaný odborný ústav sv. Svorada, n.o, Nitra“. Prvými členmi Správnej rady sa stali: Ing. Marta Jančovičová, prof. PhDr. Dana Farkašová, CSc., JUDr. Ľudmila Lofajová, MUDr. Peter Olajoš, Ing. Juraj Poór, CSc., členmi Dozornej rady: MUDr. Zora Brucháčová, M.B.A., PhD., Ing. Beata Rusová, MUDr. Eva Sladká.

Organizačná štruktúra a vykonávané zdravotnícke činnosti novovzniknutej neziskovej organizácie boli identické s jej právnou predchodkyňou – štátnou príspevkovou organizáciou.

Špecializovaný odborný ústav sv. Svorada, n.o.
2004-2005
Špecializovaná nemocnica sv. Svorada Zobor, n.o.
od 2005

Po organizačných zmenách v rámci transformácie zdravotníctva malo zariadenie celkom 239 postelí na siedmich lôžkových oddeleniach, čo pri poklese priemernej ošetrovacej doby plne postačovalo na liečbu všetkých hospitalizovaných pacientov. V prvej polovici roka 2004 bola ukončená ústavná zdravotná starostlivosť u pacientov s komplikáciami diabetu, ktorá sa však ďalej vykonávala v ambulantnej starostlivosti. Naopak, po zrušení pneumoftizeologického oddelenia koncom roku 2004 v NsP Šaľa, sa táto starostlivosť presunula do Ústavu, čím priama nemocničná spádová oblasť zariadenia dosiahla cca 550 tisíc obyvateľov a pre vysokošpecializované činnosti cca 1,5 milióna obyvateľov nielen Nitrianskeho kraja, ale aj priľahlých okresov susediacich krajov (Trenčín, Trnava, Banská Bystrica) a čiastočne aj Bratislavského kraja.

V januári 2004 bola rozhodnutím hlavného hygienika SR v súvislosti s celoplošným zrušením klasických štítkovacích rtg prístrojov ukončená činnosť pojazdnej štítkovacej ambulancie, ktorá po celé desiatky rokov činnosti pomáhala v znižovaní incidencie tuberkulózy a včasnom vychytávaní zhubných nádorov pľúc v populácii Slovenskej republiky.

I keď v prvých mesiacoch jestvovania musela novovzniknutá nezisková organizácia pokračovať vo výrazných ekonomizačných procesoch za účelom udržania chodu a prevádzkyschopnosti zariadenia, pokračovalo sa v ďalšom rozvoji v zameraní na hlavný predmet činnosti. Medzi najvýznamnejšie kroky patrí zakúpenie prístroja na skríning spánkových porúch dýchania, prístroja BiPaP pre Oddelenie anesteziológie a intenzívnej medicíny, bočnej optiky a svetelného zdroja pre torakoskopie, ktoré sa vykonávali v Ústave už dlhšie ako na jedinom nechirurgickom pracovisku v Slovenskej republike.

Osteocentrum získalo najnovší upgrade softvéru osteodenzitometrického prístroja, s rozvojom činnosti chirurgickej ambulancie sa stali dostupnejšími veľmi potrebné chirurgické výkony, ktoré dovtedy nebolo možné v Ústave realizovať. Plné spustenie činnosti novozriadených ambulancií otvorilo možnosti pre manažment a liečbu reumatologicky chorých, diabetikov a poskytovanie paliatívnej starostlivosti chorým s pľúcnymi nádormi v terminálnom štádiu.

Torakoskopická vizualizácia
a diagnostika ochorenia pľúc

Z väčších investičných zámerov bola koncom roku ukončená rekonštrukcia prácovne, dotovaná kapitálovo z Ministerstva zdravotníctva SR.

Ústav sa v rámci činností Nemocnice podporujúcej zdravie zapája do mnohých projektov orientovaných do komunity, možno spomenúť napríklad projekty „Stop pľúcnej rakovine“, „Prevencia osteoporózy vo vyššom veku“, a i. Každoročne sa aktívne zapája do projektu „Zdravé mesto Nitra“ organizovaného mestom Nitra.

Za rozvoj nitrianskeho regiónu v oblasti starostlivosti o zdravie a za dlhoročné kvalitné poskytovanie zdravotníckych služieb udelil zariadeniu „Ocenenie mesta Nitra 2004“ pre Vysokošpecializovaný odborný ústav TaRCH Nitra-Zobor“ primátor mesta Nitra.

SLOVENSKÁ REPUBLIKA
Slovenská zdravotnícka univerzita
v Bratislave

V zmysle zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zákona č. 277/1994 Z. z. o zdravotnej starostlivosti v znení neskorých predpisov, Nariadenia Vlády Slovenskej republiky č. 213/2004 Z. z. o ďalšom vzdelávaní pracovníkov v zdravotníctve a v súlade so Statutom Slovenskej zdravotníckej univerzity v Bratislave,

Slovenská zdravotnícka univerzita v Bratislave

Z R I A D U J E

vyučbovú základňu univerzity
vo Vysokospecializovanom odbornom ústave tuberkulózy a respiračných chorôb
so sídlom Nitra - Zobor

ako špecializované vyučbové zariadenie Slovenskej zdravotníckej univerzity v Bratislave pre praktickú časť vysokoškolského vzdelávania v zdravotníckych povolaniach, špecializačné a ďalšie vzdelávanie zdravotníckych pracovníkov. Vyučbové zariadenie spĺňa požiadavky a kritériá akreditácie a je oprávnené uskutočňovať praktickú časť akreditovaných študijných programov Slovenskej zdravotníckej univerzity v Bratislave a jej filiál.

V Bratislave dňa 14. júna 2004

Prof. MUDr. Ján Štendl, CSc.

Riector Slovenskej zdravotníckej univerzity v Bratislave

14. júna 2004 bolo na základe dobrých skúseností s postgraduálnou výukou školiace pracovisko zmenené na Vyučovú základňu Slovenskej zdravotníckej univerzity.

V júni 2005 v zmysle novej zdravotníckej legislatívy bola odsúhlasená a zaregistrovaná zmena názvu organizácie na „Špecializovaná nemocnica sv. Svorada Zobor, n.o.“.

V rámci organizačných zmien ukončila činnosť vlastná dopravná zdravotná služba, pričom činnosti prebrala obchodná spoločnosť vybraná najväčšou zdravotnou poisťovňou. V rámci obchodných vzťahov sa nanovo usporiadal zmluvný vzťah s Biskupským úradom v Nitre na budovu bývalého zoborského kláštora, v ktorej organizácia trvale vykonáva takmer polovicu poskytovaných zdravotníckych výkonov.

Novým kvalitatívnym rozvojovým krokom bol úspešný výber manažéra kvality a súčasne námestníka prevádzkovo-technických činností Ing. Otta Mauscha, pod ktorého odborným vedením začala nemocnica budovať systém manažérstva kvality podľa normy ISO 9001:2000 v spolupráci s poradenskou spoločnosťou.

Nadalej sa modernizoval prístrojový fond - hematologický analyzátor, komplexný systém na vyšetrenie difúznej kapacity pľúc, nový fibrobronchoskop, začal sa zvyšovať, zatiaľ len výberovo, hotelový štandard ubytovacích služieb pre pacientov postupným budovaním tzv. nadštandardných izieb, prvé dve z nich boli na II. Oddelení pneumológie a ftizeológie.

V roku 2005 nemocnica pristúpila k strategickému zámeru rozvoja informačných a komunikačných zariadení - budovaniu Komplexného

Pohľad na časť „core“ laboratória
odd. klinickej biochémie

nemocničného informačného systému zo štrukturálnych fondov Európskej únie, vypracovaním a podaním úvodného projektu.

Rok 2006 bol plne v znamení budovania systému manažérstva kvality v spolupráci s poradenskou spoločnosťou, koordinovaného manažérom kvality. V roku 2006 sa realizoval v etape vytvorenia procesného modelu, vytvorenia základnej riadiacej dokumentácie, spracovania dokumentácie podľa normy ISO 9001:2000 SMK, prípravy na certifikáciu. Záverečný certifikačný audit sa uskutočnil v novembri 2006 so záverom, že ŠN sv. Svorada Zobor, n.o. má zavedený a používaný systém manažérstva kvality v súlade s normou ISO 9001:2000. Slávnostné odovzdanie certifikátu sa uskutočnilo v januári 2007.

Od apríla 2006 bolo v zariadení rozhodnutím MZ SR zriadené Národné referenčné centrum pre mykobaktérie pre celú Slovenskú republiku, ako špičkové diagnostické a referenčné laboratórne pracovisko.

V rámci nákupu nového prístrojového vybavenia sa zakúpili nové servoventilátory pre oddelenie anesteziológie a intenzívnej medicíny, nový fibrobronchoskop pre endoskopické oddelenie, nový celotelový pletyzmograf pre oddelenie funkčnej diagnostiky a mnoho ďalších prístrojov.

Strategickým zámerom bolo po odpredaji nadbytočného a neprioritného majetku sústrediť investície do dobudovania zoborskej časti nemocnice – rekonštrukcie telocvične na nový pneumologický pavilón.

Po získaní prostriedkov zo štrukturálnych fondov Európskej únie formou nenávratného finančného príspevku prostredníctvom zmluvy s Ministerstvom výstavby a regionálneho rozvoja sa začali práce na realizácii komplexného nemocničného informačného systému.

Z investičných akcií možno spomenúť výmenu okien na Starom pavilóne realizované na majetku Biskupského úradu v Nitre, čo výrazne skvalitnilo budovu

Príprava pacienta na bodypletyzmografické vyšetrenie pľúc na odd. funkčnej diagnostiky

nielen esteticky, ale aj pomohlo šetriť finančné prostriedky na vykurovanie budovy. Pre zvýšenie bezpečnosti pacientov sa vybudoval bezbariérový vstup do budovy Starého pavilónu a koncom roka spojovacia chodba medzi Novým pavilónom, hospodárskym pavilónom v nadväznosti na Starý pavilón. Z infraštruktúrnych projektov bola najvýznamnejšia investícia alokovaná do vybudovania dieselagregátu na zabezpečenie dodávky elektrickej energie pre celú zoborskú časť nemocnice v obdobiach kritických výpadkov verejnej elektrickej siete a úpravovňa pitnej vody v časti Zobor.

V júni 2007 sa po odchode členky Správnej rady JUDr. Ľudmily Lofajovej schválila Správna rada doplnenie o nových členov – PharmDr. Tomáša Tesařa, PhD., Ing. Borisa Procika a Ing. Branislava Novotného. V novembri 2007 prevzala funkciu ekonomického námestníka Ing. Marta Eckhardtová, MPH.

V roku 2007 zariadenie získalo významnú investíciu – nové rádiologické digitálne pracovisko s možnosťou odosielať digitálnych snímok do

Kontrola digitálnej RTG snímky pred jej odoslaním do siete nemocničného informačného systému

celonemocničnej informačnej siete, ktorá sa začala začiatkom roka budovať. Počas roka 2007 pokračovali práce na realizácii Komplexného nemocničného informačného systému, ktorý sa začal postupne od júla 2007 uvádzať do prevádzky, najprv v klinickej a diagnostickej časti, lekárenskej časti, neskôr v ekonomickej časti a podporných činnostiach. Po niekoľkých mesiacoch skúšobnej prevádzky bolo dielo odovzdané do používania koncom roka 2007.

Bol zakúpený nový acidobázický analyzátor, vytvorili sa nové priestory špecializovanej pľúcnej ambulancie, kde od septembra 2007 bolo zriadené centrum spánkovej medicíny, ako vo štvrtom meste na Slovensku, upravili sa nanovo priestory kalmetizácie, nadštandardné izby na geriatrickom oddelení. V infraštruktúre možno za najvýznamnejšiu investíciu považovať zriadenie novej digitálnej telefónnej ústredne, obsluhujúcej celú nemocnicu v časti Zobor, ako i čističku odpadových vôd (kolaudácia). Začalo sa s rekonštrukciou a výstavbou nového pneumologického pavilónu na Zobore s predpokladaným počtom lôžok 50, v priestoroch bývalej telocvične. Od roku 2007 začala vykonávať upratovacie služby pre Nemocnicu externá dodávateľská organizácia.

V novembri 2007 pri kontrolnom audite systému manažérstva kvality nezávislá certifikačná spoločnosť konštatovala funkčnosť systému na všetkých radiaciach a realizačných úrovniach a predĺžila platnosť certifikátu o ďalší rok.

Úspešne pokračuje rekonštrukcia a výstavba budovy bývalej telocvične na nový pneumologický pavilón, ktorý bude vybavený na úrovni európskeho štandardu, čím sa naplňa strategický zámer sústredenia všetkých zdravotníckych činností do jedného areálu moderného, vysokošpecializovaného zdravotníckeho zariadenia s nadregionálnou pôsobnosťou, s poskytovaním kvalitnej zdravotnej starostlivosti pacientom, ktorí ju potrebujú, s vysokou mierou bezpečnosti pacientov, ktorí využívajú služby tohto zariadenia.

Projekt nového pneumologického pavilónu a jeho napojenie na systém bezbariérovej nemocnice

Priebeh výstavby nového lôžkového pneumologického pavilónu (apríl 2008)

Milí čitatelia!

Aj tento strohý výpočet údajov chce priblížiť zámer vedenia našej Nemocnice čo najkomplexnejšie a najprocesnejšie sa priblížiť potrebám tých, ktorí naše služby využívajú pred príchodom k nám, počas pobytu u nás, ale i po jeho ukončení

Toto očakávané naplnenie strategického zámeru na prelome rokov 2008-2009 by malo byť odrazovým mostíkom pre ďalšie zábery rozvoja zariadenia nielen v jeho ďalšom dispozičnom a priestorovom riešení, ďalšom vybavovaní zdravotníckou technikou, ale najmä v rozvoji ľudských zdrojov, ktoré sú nositeľmi nových nápadov, myšlienok a ich realizácie, pre dobro pacientov nemocnice, a vytváranie príjemného pracovného ovzdušia všetkých zamestnancov nemocnice.

Na tomto mieste vyslovujeme poďakovanie všetkým tým stovkám až tisíckam zamestnancov Nemocnice, ktorí v niektorých etapách svojho pracovného života kráčali vedno s nemocnicou, pričom niektorí z nich tejto spoločnej ceste zasvätili celú ich pracovnú kariéru. Poďakovanie patrí v celej histórii Nemocnice tým, ktorí prinášali nové myšlienky prispievajúce k jej ďalšiemu rozvoju tým, ktorí pochopiac tieto myšlienky, ich prenášali do praktickej realizácie a bežného života Nemocnice, tým, ktorí s láskou, obetou, ale často aj sebazapieraním, niekedy možno aj s menším pochopením či až nepochopením, si vykonávali svoje pracovné úlohy na mieste, kde boli zadení. Počas šesťdesiatročného obdobia činnosti Nemocnice boli obdobia krajšie a jasnejšie, ale i obdobia strastiplnejšie a zamračenejšie. Osobitné poďakovanie patrí všetkým tým, ktorí vydržali a kráčali spolu nemocnicou v jej šesťdesiatročnej ceste práve v tých ťažších obdobiach a pomáhali jej znova k jej vzrastu a ďalšiemu zveľaďovaniu. Tento mohutný ľudský kapitál založený na láske k ľuďom, nadšení, obete, ochote vykonať vždy viac ako sa očakáva, vytrvalosti, schopnosti premáhať prekážky je tou najlepšou zárukou jestvovania nemocnice i v budúcnosti.

So želaním len toho najlepšieho do ďalších rokov života Nemocnice, všetkým jej zamestnancom, pacientom, obchodným partnerom, dobrodincom a všetkým jej priaznivcom.

ŠEŠŤDESIATROČNÁ CESTA VZDELÁVANIA V ŠPECIALIZOVANEJ NEMOCNICI SV. SVORADA ZOBOR, n.o.

MUDr. Daniel Magula, CSc.

Motto:

Veľa som sa naučil , keď som počúval iných.

Najviac som sa však naučil vtedy, keď som začal vyučovať iných.

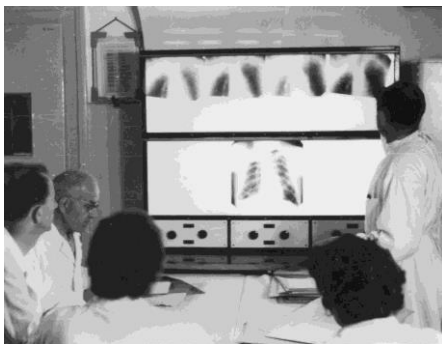
Seneca

Týmto výrokom múdrego filozofa by sa veľmi stručne dal charakterizovať vývoj vzdelávania v Špecializovanej nemocnici sv. Svorada Zobor počas jej šesťdesiatročnej existencie.

Potreba edukácie a vzdelávania vlastného personálu, najskôr lekárov, ale súčasne aj sestier, aby sa nadobudnuté skúsenosti a poznatky mohli prenášať do dennodennej klinickej praxe a odovzdávať ďalším a ďalším pracovníkom, sa ukázala veľmi skoro po zriadení tuberkulóznej liečebne v Horných Lefantovciach.

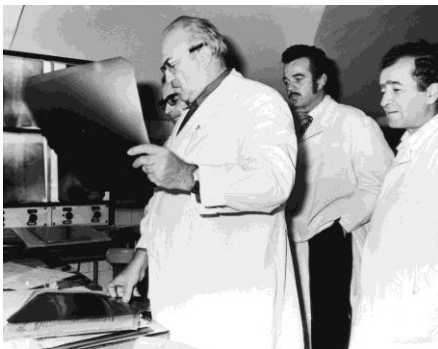
V otázkach vzdelávania jasnú a nadčasovú líniu (v princípe platnú fakticky dodnes) vytýčil riaditeľ doc. MUDr. Rudolf Krutý, CSc., ktorý sa osobne angažoval vo vzdelávacích procesoch a vzdelávacie činnosti spočiatku organizoval a riadil aj osobne.

V dennej klinickej praxi boli najpraktickejšou formou ranné lekárske porady, na ktorých sa preberali praktické problémy diagnostiky a liečby pacientov od ich prijatia, hospitalizáciu až po ich prepustenie zo zariadenia. Lekári pôsobiaci v zariadení tak získavali pri spoločnom posudzovaní rtg snímok prepotrebné skúsenosti a poznatky a konfrontovali ich s teoretickými poznatkami z čias lekárskeho štúdiá ako i s neustále pribúdajúcimi novými poznatkami. Pravidelné týždenné lekárske porady za prítomnosti všetkých lekárov a vedúcich sestier sa tak stali prvým fórom, kde sa teoretické poznatky konfrontovali s praktickými zisteniami a prenášali sa do dennej klinickej diagnostickej a liečebnej praxe. Vytváralo sa tak kolektívne know-how s príslušným odborným a kritickým nadhľadom, čo okrem vnášania najnovších poznatkov v oblasti respiračných chorôb a tuberkulózy do výkonu praktickej medicíny a ošetrovateľskej starostlivosti významne pomáhalo chorým pacientom a eliminovalo možnosti nesprávneho diagnostického či liečebného postupu.

Príliv nových poznatkov bol umocnený aj častou prítomnosťou kolegov- lekárov pôsobiacich v teréne (mimo nemocnice), ktorí pri svojej účasti na klinických dňoch nielen získavali nové vedomosti a prinášali veľmi cenné rady z ich lekárskej praxe, ale najmä prítomnosťou odborníkov rôznych iných medicínskych odborov, ktorí pôsobili vo vtedajšom ústave ako konziliárni lekári.

Na lekárskej porade v roku 1961

Keďže doc. Krutý za konziliárnych lekárov pozýval najlepších odborníkov vo svojich odboroch, ich poznatky veľmi výrazne obohacovali domovských lekárov v ich klinickej praxi a zároveň získavali i širší interdisciplinárny nadhľad v diagnostike, liečbe a manažmente svojich pacientov.

[Spoločné lekárske konzílium v roku 1972 - MUDr. Griesbach - urológ, MUDr. Badalík – externý konziliár, MUDr. Detvay](#)

Ďalším veľmi významným motorom vzdelávania lekárov boli so železnou pravidelnosťou organizované lekárske semináre, v oboch častiach nemocnice – v Horných Lefantovciach i na Zobore. Viedli ich najkúsenejší lekári zariadenia – spočiatku osobne aj doc. Krutý, neskôr primári lôžkových pľúcnych oddelení – MUDr. Szalmová, MUDr. Letková, MUDr. Biza a v súčasnosti MUDr. Matula, ml. Na seminároch sa najnovšie poznatky o tuberkulóze, ďalších pľúcnych chorobách a iných zaujímavých oblastiach medicíny nielen sprístupňovali hlavne formou prekladov zo zahraničného písomníctva, najmä z časopisov písaných po anglicky, a v tých rokoch aj po nemecky a rusky, ale sa o nich aj živo diskutovalo. To viedlo najmä mladších lekárov k aktívnemu rozvíjaniu sa a zdokonaľovaniu sa aj vo svojich jazykových schopnostiach. Strojom písané preklady sa zakladali do šanónov a keďže tradičnými miestom lekárskeho vzdelávania bola lekárska knižnica, zostávali tieto preklady založené v lekárskej knižnici. V poslednom období najmä s vývojom nových elektronických prezentačných techník nastal kvalitatívny posun aj v lekárskejších seminároch, v dnešnej dobe sú to v interdisciplinárnom spektre prehľadové prezentácie založené na využívaní poznatkov z viacerých (prevažne anglicky písaných) zdrojov, spĺňajúc tak kritériá kladené na prezentáciu odborných prác na podujatiach lekárskej spoločnosti s výrazným edukatívnym potenciálom v intenciách požiadaviek Slovenskej zdravotníckej univerzity. Od roku 2006 sú lekárske semináre aj preto kreditované Slovenskou akreditačnou radou pre kontinuálne medicínske vzdelávanie (SACCME) a sú vyhľadávané nielen domovskými lekármi (pre ktorých sú primárne určené) ale často aj ďalšími lekármi pôsobiacimi mimo nemocnice.

V deväťdesiatych rokoch 20. storočia pri búrlivom rozvoji vtedajšieho Ústavu a potrebe prijať väčší počet lekárov absolventov sa počas niekoľkých rokov vytvoril osobitný systém prípravy lekárov na atestáciu z vnútorného lekárstva I. stupňa, pričom sa v jednotlivých hodinových týždenných seminároch v podaní kvalifikovaných lekárov Ústavu prebralo podstatné spektrum tém z odboru vnútorného lekárstva. Takáto príprava vyústila okrem iného u všetkých z týchto lekárov vo veľmi úspešné absolvovanie kvalifikačnej atestácie z vnútorného lekárstva, u viacerých z nich s výborným hodnotením, a vždy v prvom možnom termíne. V tom čase sa okrem toho mohli takto získané poznatky a sprostredkované skúsenosti starších kolegov prakticky overovať na viacerých typoch lôžkových oddelení ústavu rôzneho internistického zamerania (pneumologické, geriatrické, onkologické, úsek komplikácií diabetu) formou vnútroústavnej cirkulácie či rotácie.

Tento spôsob prispel u jednotlivých lekárov k praktickému osvojeniu si a utvrdeniu medicínskych poznatkov a praktických zručností. Mnohí z týchto lekárov sa už dnes stávajú cennými členmi lekárskeho kolektívu ŠN sv. Svorada Zobor a prispievajú k ďalšiemu budovaniu a rozvíjaniu know-how nemocnice.

Takýmto prístupom sa postupne budovalo a vytváralo potrebné zázemie na to, aby sa poznatky a skúsenosti mohli odovzdávať aj lekárom mimo múrov nemocnice.

Spočiatku sa toto zázemie vytváralo prirodzeným spôsobom tak, že v zariadení fakticky po celú dobu jeho jestvovania (s výnimkou posledných rokov) pôsobili krajskí odborníci pre odbor tuberkulóza a pľúcne choroby (MUDr. Krutý, MUDr. Szalmová, MUDr. Weber, MUDr. Paulovič), ktorí nielen metodickými návštevami riadili jednotlivých lekárov poliklinických oddelení TaPCh bývalého rozsiahleho Západoslovenského kraja, ale čoraz viac vznikala potreba častejšieho stretávania sa v rámci odborných seminárov pneumoftizeológov západného Slovenska. Prirodzeným miestom na tieto odborné semináre sa stal vtedajší Odborný liečebný ústav tuberkulózy a respiračných chorôb Nitra-Zobor. Doc. MUDr. Krutý, CSc. a neskôr MUDr. Dvořák významne podporovali organizáciu týchto seminárov, ktoré sa obyčajne konali štyrikrát do roka, poskytujúc priestory vtedajšieho ústavu (zasadacia miestnosť, spoločenská miestnosť v budove bývalej rehabilitácie) a pozývajúc čoraz viac aj ďalších odborníkov zo Slovenskej lekárskej spoločnosti, vtedajšieho Inštitútu pre ďalšie vzdelávanie zdravotníckych pracovníkov v Bratislave, lekárske fakult v Bratislave a Martine, hlavných odborníkov odboru tuberkulóza a respiračné choroby (MUDr. Křivinka, MUDr. Viršík, MUDr. Haňák, MUDr. Bajan, MUDr. Křišťůfek). Postupne tieto semináre nadobúdali čoraz väčší význam, presahovali rámec bývalého Západoslovenského kraja a priťahovali stále viac aj ďalších odborníkov príslušných regiónov. Tieto semináre boli prakticky od 60-tych rokov 20.storočia (od zriadenia krajov) po celé tri desaťročia v tomto regióne príkladom neinštitucionalizovaného vzdelávania odborníkov najmä v odbore TaRCH, ich zlaté obdobie vrcholilo začiatkom 90-tych rokov 20. storočia.

Významnejšie podujatia celoslovenského významu sa v tomto období organizovali každých päť rokov, pri jubileách vtedajšieho Ústavu, kedy sa organizovali slávnostné vedecko-vzdelávacie odborné schôdze pod egidou Slovenskej lekárskej spoločnosti.

Na jednom z krajských seminárov v roku 1963

Takéto množstvo odborných podujatí a ich narastajúca kvalita boli vhodnou pôdou pre odborný rast ďalších a ďalších odborníkov z radov lekárov vtedajšieho Ústavu, ktorí sa v potrebe užšej špecializácie okrem základného odboru TaRCH začali čoraz viac venovať aj ďalším nadväzujúcim medicínskym disciplínam (funkčná diagnostika, mykobakteriológia, bronchológia, alergológia) ale aj ďalším medicínskym odborom (klinická biochémia,...). Najmä vo funkčnej diagnostike a jej blízky teoretickým disciplínam začiatkom 70-tych rokov sa pri úzkej spolupráci s jestvujúcimi teoretickými bázami respirológie najmä na LF UK Martin (prof. Tomori, prof. Korpáš), na LF UK Bratislava (prof. Redhammer) ale i vo Vyšných Hágoch (MUDr. Mayer), ako i s Výskumným ústavom tuberkulózy v Prahe (MUDr. Křivinka, MUDr. Feuereisl) významne presadil MUDr. Jozef Biza, ktorý sa stal i členom výboru Slovenskej spoločnosti fyziológie a patológie dýchania. Tak sa stalo, že okrem dovtedy tradične organizovaných bratislavských, martinských či tatranských dní dýchania sa v roku 1974 uskutočnil prvý Zoborský deň fyziológie a patológie dýchania, organizovaný SSFaPD. Jeho usporiadanie možno pripísať práve iniciatíve prim. MUDr. Bizu. Tieto podujatia sa odvtedy zaradili do kalendára podujatí Slovenskej lekárskej spoločnosti, aby v pravidelných štvor-päťročných intervaloch obohatili históriu vzdelávania celkom šiestimi celoslovenskými konferenciami (posledná z nich v roku 2002). V roku 1999 bol spoločne už v podmienkach samostatnej Slovenskej republiky organizovaný spoločný zjazd Slovenskej a Českej spoločnosti fyziológie a patológie dýchania.

V 80-tych rokoch 20. storočia boli v našom odbore azda najvýznamnejším celoštátnym podujatím s medzinárodnou účasťou (v rámci bývalého Česko-Slovenska) – IV. Tománkove dni tradične venované bronchologickej tematike. Ich organizáciou bol poverený najvýznamnejšími česko-slovenskými bronchologickými autoritami vtedajší Ústav, už vtedy známy svojimi výsledkami v bronchológii. Koordinácie podujatia sa úspešne zhostil MUDr. Iliev, ktorého možno považovať aj za zakladateľa bronchológie vo vtedajšom Ústave s vlastným pracoviskom cytopatológie, čo bolo v tých časoch v slovenských podmienkach ojedinelé.

Propagačný plagát k medzinárodnej konferencii IV. Tománkove dni

Všetky nadobudnulé skúsenosti s organizáciou vedecko-odborných podujatí, ruka v ruku s nárastom odborného potenciálu jednotlivých lekárov Ústavu, akoby predznačili ďalšie dlhotrvajúce obdobie úspešnej organizácie pravidelných vedecko-vzdelávacích podujatí v nasledujúcich rokoch.

Stalo sa tak začiatkom 90-tych rokov, kedy po prvýkrát v roku 1994 (už aj v rámci nového štátoprávneho usporiadania – samostatnej Slovenskej republiky) sa začali z podnetu vtedajšieho novonastúpivšieho riaditeľa OLÚ TaRCH MUDr. Petříčka usporadúvať – popri spomenutých dňoch fyziológie a patológie dýchania - Zoborské dni, ako ich poznáme do dnešných čias.

Význam založenia novej tradície s novým pohľadom na vzdelávanie nedal na seba dlho čakať. Zoborské dni svojou koncepciou výrazne prekročili hranice respirológie (odboru tuberkulózy a respiračných chorôb) a svojou interdisciplinariťou začali ukazovať novú cestu v slovenskej pneumoftizeológii a zároveň ju významným spôsobom aj obohacovať, vytvárajúc tak mosty k iným medicínskym odborom. Prvýkrát sa takéto premostenie uskutočnilo smerom ku klinickej onkológii, pneumoonkológii a chronickej bolesti na III. Zoborskom dni v roku 1996 veľmi erudovane koordinovanom MUDr. Beržincom. Zoborské dni otvárali možnosti nielen pre prezentáciu klasických prednášok, ale vytvárali priestor aj pre monotematicky zamerané panelové diskusie. Na IV. Zoborskom dni koordinovanom MUDr. Magulom výstupy z panelovej diskusie na tému chronická obštrukčná choroba pľúc boli bezprostredne využité pri tvorbe v odbore tuberkulóza a respiračné choroby vôbec prvých Národných smerníc pre diagnostiku a liečbu chronickej obštrukčnej choroby pľúc, iniciovaných vtedajším hlavným odborníkom Ministerstva zdravotníctva pre odbor TaRCH, prof. Krištúfkom.

Interdisciplinárne orientované podujatia nielen pod záštitou SPFS ale vždy aj niektorej z iných odborných spoločností Slovenskej lekárskej spoločnosti začali obohacovať slovenskú pneumoftizeológiu o nové rozmery. Boli to Zoborské dni zamerané na už spomínanú problematiku klinicko-onkologickú (koordinácia MUDr. Beržinec), geriatrickú a gerontologickú (MUDr. Petříček, MUDr. Petráš), funkčno-diagnostickú a kardiologickú (MUDr. Biza, MUDr. Dvořák, MUDr. Matula, ml.), imunoalergologickú (MUDr. Letková), mykobakteriologickú (MUDr. Zajacová), anesteziologicko-intenzivistickú (MUDr. Bajcár), gastroenterologickú (MUDr. Henžel), klinickobiochemickú (MUDr. Magula), osteologickú (MUDr. Bitter), ale i čisto pneumologickú (MUDr. Plutinský). Začali sa čoraz s väčšou pravidelnosťou zaraďovať paralelné odborné bloky venované ošetrovateľstvu, ktoré koordinovala námestníčka pre ošetrovateľstvo PhDr. Šimorová. Viaceré Zoborské dni boli na spoločnej slovensko-českej platforme, najmä v problematike mykobakteriológie, a niektoré aj s medzinárodnou účasťou (mimo SR a ČR). Zvlášť vklad odboru anesteziológie a intenzívnej medicíny (MUDr. Bajcár) do respirológie sa s odstupom času ukázal ako veľmi inovatívny, s pretrvávajúcou hodnotou. Je len samozrejmé, že pre takéto know-how, v ktorom sa špecializovaný ústav stal pionierom intenzívnej medicíny v slovenskej ale i českej pneumoftizeológii, museli byť vytvorené materiálne a personálne podmienky, čo bolo možné nielen vďaka pochopeniu riaditeľa MUDr. Petříčka, ale aj jeho aktívnemu podnecovaniu tieto nové trendy do praktickej respirológie aj zakomponovať a ďalej rozvíjať.

V tejto novej tradícii zoborských dní sa akoby nanovo, na vyššej kvalitatívnej úrovni, opakovane objavila problematika funkčnej diagnostiky (koordinácia MUDr. Matula, ml.) zasahujúca do veľmi blízkej kardiologickej problematiky, opätovne mykobakteriológia na medzinárodnej úrovni

v koordinačnom tandeme MUDr. Zajacová- MUDr. Trenkler, už reflektujúca na skutočnosť a know-how novozriadeného Národného referenčného centra pre mykobaktérie v ŠN sv. Svorada Zobor s celoslovenskou pôsobnosťou (v roku 2006).

Ďalším novým a trvalým impulzom pre Zoborské dni sa stala osteologická problematika (najmä osteoporóza), ktorej materiálnou bázou sa stalo zriadenie Osteocentra s celokrajskou pôsobnosťou v zariadení od roku 2001. Spočiatku osobitne organizované odborné podujatia (podľa vzoru východoslovenských dní od roku 2002 ako západoslovenské dni o osteoporóze) sa od roku 2004 stali integrálnou súčasťou Zoborských dní. Takto interdisciplinárne koncipované podujatia úspešne koordinovali a koordinujú MUDr. Bitter a MUDr. Ruttkayová. Osteologické témy vniesli do pneumoftizeológie v celoslovenskom meradle úplne nové náhľady a praktické poznatky z hľadiska rizík používania kortikosteroidov v pneumológii (riziko osteoporózy). Zvlášť pionierske práce rizík osteoporózy a kortikosteroidnej liečby pri chronickej obštrukčnej chorobe pľúc, bronchiálnej astme, fibróze pľúc (MUDr. Magula, MUDr. Plutinský), boli citované nielen slovenskými lídrami v odbore pneumoftizeológie (prof. Krištúfek, prof. Rozborilová), ale boli i prvými slovenskými prezentáciami v tejto oblasti na medzinárodných fórach (kongres Európskej respiologickej spoločnosti – Kodaň 2005).

Publikum slávnostného
Zoborského dňa k 55.výročiu
činnosti nemocnice (2003)

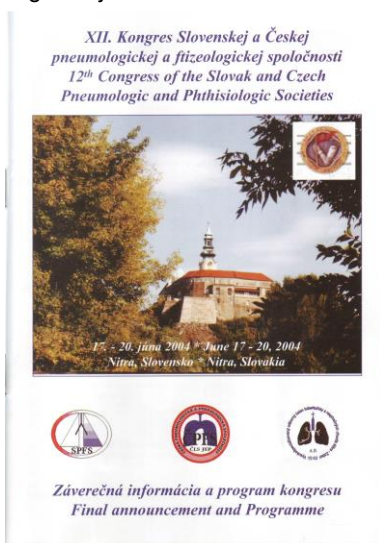
Čestné predsedníctvo XXII.
Zoborského dňa v roku 2007

Posledné dva Zoborské dni venované tejto problematike boli obohatené aj o akademický rozmer, keďže sa okrem tradičných organizátorov pripojila i Katedra výživy a potravinových zdrojov Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre. Takto sa začali po prvýkrát v histórii do povedomia slovenskej odbornej pneumologickej obce dostávať problémy výživy (MUDr. Magula, MUDr. Plutinský, MUDr. Chlebo), reagujúc tak veľmi bezprostredne na celoeurópske trendy vo vzdelávaní v rámci syllabu HERMES.

[Prehľad všetkých zoborských dní – v prílohe.](#)

Azda najvýznamnejším ocenením vysokej odbornej úrovne a overených organizátorských schopností, bolo poverenie Ústavu organizačne a z veľkej časti aj programovo zabezpečiť najvýznamnejšie bienále organizované podujatie slovenskej a českej pneumoftizeológie – XII. Zjazd SPFS a ČPFS, ktorý sa konal v Nitre v roku 2004. Koordinácie tohto podujatia s počtom viac ako 500 účastníkov sa veľmi úspešne zhostil predseda organizačného výboru riaditeľ MUDr. Štefan Petriček, M.P.H. Prezidentom Kongresu bol úradujúci

prezident SPFS doc. MUDr. Ladislav Chovan, CSc. Programovo podujatie za organizujúcu inštitúciu koordinoval doc. MUDr. Ján Plutinský, CSc.

Pozvánka a program XII. Kongresu SPFS a ČPFS v Nitre (2004)

Predseda organizačného výboru kongresu, riaditeľ MUDr. Petříček pri otvorení XII. Kongresu SaČPFS

Prezidenti Českej a Slovenskej pneumoftizeologickej spoločnosti MUDr. Kos a MUDr. Chovan pri otvorení XII. Kongresu SaČ PFS

Organizácia odborných podujatí by bola takmer samoúčelná, keby neboli naplnené i zaujímavým a pútavým odborným programom. Za spolupráce ďalších slovenských špičkových odborníkov sa na ich aktívnom spoluvytváraní výdatnou mierou podieľali a naďalej podieľajú dnes už početní špičkoví odborníci ŠN sv. Svorada Zbor, ktorí svojimi odbornými príspevkami pomáhajú dotvárať v značnej miere aj ďalšie podujatia organizované na Slovensku, v Českej republike, ale aj na európskych aj celosvetových fórach.

Prednáška k posteru na výročnom Kongrese ERS v Štokholme v roku 2007

Vysoká odborná zdatnosť a rozmanitosť prednášok a posterov sa prejavuje aj v ich vysokom počte, ktorý ročne presahuje 100 prezentácií doma i v zahraničí. Špičkoví odborníci prednášali na medzinárodných kongresoch venovaných respirológii, klinickej onkológii, alergológii, klinickej biochémii, rádiológii, verejnému zdravotníctvu v USA, Japonsku, a takmer všetkých krajinách Európskej únie.

Rovnako v poslednom desaťročí priemerný ročný počet 50 až 70 prác, publikovaných ročne v domácich a zahraničných časopisoch a zborníkoch, je prejavom špičkového know-how odborníkov nemocnice, obohacujúcim medicínske poznanie v slovenskom i anglickom jazykovom prostredí. Za všetky z nich spomenieme za posledné obdobie iba najrenomovanejšie zahraničné časopisy, v ktorých boli práce našich lekárov publikované:

Acta Pneumonologica et Allergologica, Pediatrica, Annals of Allergy, Asthma and Immunology, British Journal of Clinical Pharmacology, Chest, Clinical Chemistry and Laboratory Medicine, Clinical Microbiology and Infectious Diseases, European Respiratory Journal, Infection, International Journal of Tuberculosis and Lung Disease, Journal of Clinical Oncology, Journal of Thoracic Oncology, Lancet, Lung Cancer, Neoplasma, Pharmaceutical World Science, Radiology in Oncology.

Odborníci Nemocnice od počiatkov jej existencie boli a sú autormi, členmi autorských kolektívov alebo recenzentami viacerých významných lekárskeho diel, knižných publikácií ako i učebných textov (skript) viacerých slovenských univerzít. Uvádzame tu najvýznamnejšie z nich :

Štandardné terapeutické postupy (1997) - Plutinský,
 Štandardné diagnostické postupy (1998) – Magula, Dvořák,
 Reumatológia v teórii a praxi (1998) – Bitter,
 Osteoporóza (1998 a 2007) – Bitter,
 Učebné texty Škola pneumológie a ftezeológie (1999 aj 2000) – Beržinec,
 Princípy internej medicíny (2000) - Plutinský,
 Práva pacientov v Slovenskej republike (2000) – Weber,
 Učebné texty Výživa a zdravie (2001) – Magula,
 Interakcie liečiv v klinickej praxi (2003 a 2004 - 2. vydanie) – Magula,
 Pokroky v liečbe karcinómu pľúc (2005) – Beržinec, Plutinský,
 Monografia Cough (2006) – Plutinský,
 Onkológia (2008 v tlači) – Beržinec,

ale dnes už aj klasické pionierske dielo Rehabilitácia tuberkulózných (1964) a v druhom vydaní Rehabilitácia pri tuberkulóze a respiračných ochoreniach chorobách (1971)- Krutý, Griesbach,Zurková, Hullová, ktoré vyšlo aj v ruskom jazyku.

Okrem toho sú členmi autorských kolektívov tvorby národných smerníc o chronickej obštrukčnej chorobe pľúc, smerníc pre zanechanie fajčenia, metodických pokynov bronchomotorických testov (Magula, Petříček, Beržinec, Matula), členmi redakčných rád viacerých odborných časopisov (Plutinský, Petříček, Beržinec, Bitter). Vykonávajú aj pedagogickú činnosť na viacerých slovenských univerzitách.

Skúsenosti, odborné znalosti pracovníkov zariadenia v ich písomnej forme (publikácie, rôzne dizertačné práce, a i.) sú uschované v Lekárskej knižnici, ktorá pôsobí v zariadení od počiatkov existencie zariadenia. Jej odborný knižničný fond (vrátane elektronických dokumentov) dnes obsahuje (stav k 31.12.2007) 8705 knižničných jednotiek, odoberá sa 33 časopisov, z nich 7 v českom , tri v anglickom a jeden v nemeckom jazyku.

Učebné texty pre postgraduálne štúdium

ŠPECIALIZOVANÝ ODBORNÝ ÚSTAV SV. SVORADA, NITRA
VYUČBOVÁ ZÁKLADŇA
SLOVENSKEJ ZDRAVOTNICKEJ UNIVERZITY V BRATISLAVE

Pokroky v liečbe karcinómu pľúc

Peter Beržinec a kolektív

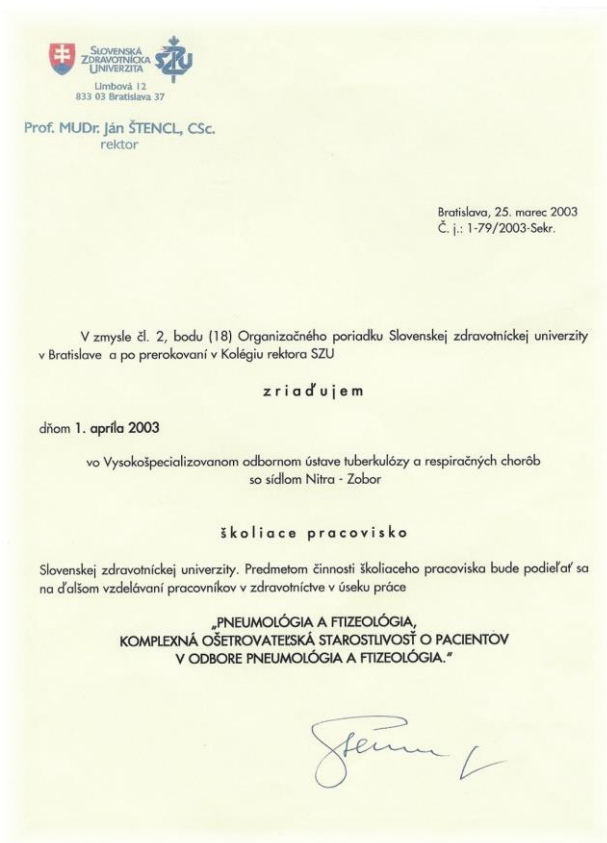
Nitra, 2005

Prvé vydanie knihy Rehabilitácia tuberkulózných v roku 1964

Predný obal učebných textov pre postgraduálne medicínske štúdium

Vysoký kredit inštitúcie a jej odborníkov sa za posledných 15 rokov prejavil aj vo vyše päťdesiatke zrealizovaných štúdií rôznych typov, najmä medzinárodných multicentrických klinických štúdií v rôznych fázach klinického skúšania, ale i grantových výskumných štúdií v spolupráci so slovenskými univerzitami. Do ich realizácie bolo doteraz zapojených deväť rôznych lekárov zariadenia.

Veľmi vysoký stupeň dnešného know-how ŠN sv. Svorada Zobor by azda ani nebolo možné dosiahnuť, nebyť vzoru, príkladu a inšpirujúcej prvej iskry v osobe doc. MUDr. Krutého v prvopočiatoch jestvovania zariadenia, žičlivých okolností v čase vedenia organizácie MUDr. Dvořákom, kedy svojou zanietenosťou a pracovitosťou započali popri bežných pracovných povinnostiach s vedeckou činnosťou viacerí lekári (MUDr. Plutinský, MUDr. Beržinec, MUDr. Magula), úspešne ju dovŕšiac obhájením dizertačných kandidátskych prác, ale najmä mimoriadnou podporou, vytváraním tvorivej atmosféry, inšpirovaním a zdravým podnecovaním súčasným riaditeľom MUDr. Petříčkom. Na týchto základoch aj z mladšej generácie vyrastajú ďalší lekári, ale už aj sestry, ktorí sa nad rámec svojich povinností zapájajú do vedecko-pedagogických činností. V poradí prvú akademickú hodnosť riadneho docenta po docentovi MUDr. Krutom, CSc. získal MUDr. Beržinec, CSc., a titul hosťujúceho docenta bol udelený MUDr. Plutinskému, CSc., ktorý je v súčasnosti v príprave na riadne habilitačné konanie.

Tieto všetky predpoklady vytvorené úsilím pracovníkov Nemocnice vyústili v to, že Slovenská zdravotnícka univerzita v Bratislave, ako najvýznamnejšia postgraduálna zdravotnícka inštitúcia v SR garantujúca vzdelávanie aj pre Európsku úniu, zriadila vo vtedajšom Vysokošpecializovanom odbornom ústave TaRCH od 1. apríla 2003 svoje školiace pracovisko v odboroch pneumoftizeológia a ošetrovatelstvo v pneumoftizeológii a od júna 2004 získalo zariadenie v týchto odboroch (a navyše v certifikovaných odboroch funkčná diagnostika a endoskopia) štatút Výučbovej základne Slovenskej zdravotníckej univerzity.

Prvý dokument, ktorým SZU zriadila školiace pracovisko v nemocnici

Možnosti postgraduálneho vzdelávania obohatili takto o nové dimenzie Zoborské dni, ktoré sa už po niekoľkokrát stali vhodným fórom aj pre postgraduálne vzdelávacie aktivity. Veľmi úspešne sa ich organizácie zhostili MUDr. Plutinský a MUDr. Beržinec, čoho odrazom je aj doterajší mimoriadny záujem o účasť na týchto tematických kurzoch.

Postgraduálny tematický kurz SZU v rámci XXIII. Zoborského dňa v roku 2007

História vzdelávania najprv od vzdelávania samých seba v počiatkoch existencie až po vzdelávanie iných sa tak v zmysle motta v Špecializovanej nemocnici sv. Svorada Zobor do slova a do písma v súčasnosti naplnila, aby dosiahnutá úroveň medicínskeho vzdelávania mohla naďalej slúžiť v prospech celého slovenského zdravotníctva a potrieb pacientov.

HISTÓRIA OŠETROVATEĽSTVA V ŠPECIALIZOVANEJ NEMOCNICI SV. SVORADA ZOBOR, N.O.

PhDr. Margita Šimorová

Vývoj ošetrovateľstva na Slovensku ovplyvnilo charitatívne ošetrovateľstvo, ktoré sa vyvíjalo spolu s kresťanstvom a úzko súviselo so zakladaním mníšskych rádov, reholí, kláštorov, útulkov, hospítalov a nemocníc. Orientovalo sa na starostlivosť o špecifické skupiny ľudí, predovšetkým na chorých, chudobných, opustené deti a tých, ktorí boli odkázaní na pomoc iných.

Jednou z prvých reholí boli benediktíni, ktorí postavili prvý kláštor na našom území na vrchu Zobor nad Nitrou (dnes súčasť ŠN sv. Svorada Zobor, n.o.).

História ošetrovateľstva v našej nemocnici je priamo spätá so vznikom zariadenia.

Ošetrovateľstvo po II. svetovej vojne, kedy bola hrozivá epidemiologická situácia v tuberkulóze, sa orientovalo na pomoc postihnutým vojnou, deťom bez rodičov, sociálne odkázaným, osamelým a tým, ktorí sa vracali z bojísk a koncentračných táborov. V tom čase v Horných Lefantovciach „v bývalej koniarni grófa“ boli zriadené ubytovne pre 50 detí z chudobnej Oravy s jedným pedagogickým pracovníkom, dvomi pomocnými silami z dediny, sestrami Irenou a Máriou Raškovičovými a správcom Kolecšányim. Na základe inzerátu a poverenia ústredia Masarykovej ligy (ML) proti tuberkulóze v Bratislave dostala umiestenku 19.6.1947 do Horných Lefantoviec, ako jediná kvalifikovaná diplomovaná ošetrovateľka, Melánia Kováčová, rodená Špacírová, ktorá zabezpečovala zdravotnú starostlivosť, ešte pred slávnostným otvorením ústavu pre liečenie tuberkulózy v Horných Lefantovciach.

ML proti tuberkulóze tam umiestňovala na ozdravenie deti vyhladované, zavšivené, s osýpkami, svrabom a tuberkulózou. Ošetrovateľská starostlivosť sa zameriavala hlavne na hygienu, stravovanie, odlišovanie detí a ošetrovanie detí so svrabom, ktoré izolovali od ostatných a minimálne 3 dni ich natierali „masťou“ dodanou z UNRRA.

Lekársky dozor vykonával lekár Varšányi z neďalekej dediny Výčapy – Opatovce, ktorý jedenkrát v týždni dochádzal do Lefantoviec predpísať lieky, alebo ak bolo potrebné, niekoho vyšetriť.

Melánia Kováčová študovala na Ošetrovateľskej škole sestier sv. Kríža v Bratislave v rokoch 1945 – 1947. Diplomovú skúšku ukončila 10. júna 1947, odvtedy bola oprávnená používať titul „diplomovaná ošetrovateľka“.

Študenti ošetrovateľskej školy nosili odznak sestier sv. Kríža, museli mať absolvovanú aspoň meštianku, kde sa učili všeobecné predmety a v ošetrovateľskej škole sa učili iba odborné predmety zdravotného zamerania.

Administratívnu riaditeľkou školy bola rehoľná sestra „predstavená“ Mária Fides Dermeková, ktorú možno považovať za zakladateľku slovenského ošetrovateľského vzdelávania.

MASARYKOVA LIGA PROTI TUBERKULÓZE
 GENERÁLNY SEKRETARIÁT PRÁE SLOVENSKEJ
 BRATISLAVA
 Bratislava, 19. júna 1947.

Číslo: 7622/XI-Mo/1947
 Prijímanie: prijatie do služieb, stupie do služby

Príjemca: Melánia Špáčilová, diplomovaná sestra, ošetrovatelka
 Bratislava, Lesková č. 14.

Ústredie Masarykovej ligy proti tuberkulóze na Slovensku
 prijíma Vás do práce ako ošetrovatelku, a to na skúšobnú dobu troch
 mesiacov, v ktorom čase môže byť Vaš služobný pomer podľa § 30 ods. 3
 zákona č. 154/1934 Sb. obojstranne zrušený v prvom mesiaci keďkoľvek,
 v ďalších 14 dňovú výpoveďou. Po uvedenom čase, ak nebude inak sta-
 novené alebo ujednané, predĺži sa Vaš služobný pomer za tých istých
 podmienok, pri čom služobný pomer môže byť podľa § 31 ods. 3 citovaného
 zákona zrušený 6 týždňovou výpoveďou ku koncu každého kalendárneho
 mesiaca.

Prácou máte nastúpiť podľa možnosti ihneď v Horných Le-
 fantovciach, žel. stanica Lovasovo. Hlásť sa máte u pana správu
 Kolecsányiho. Ak by ste do 30. t. m. bez oprededenia prácu nenastúpili,
 stráca tento prijímací list platnosť a ústav na Vaše služby nereflektu-
 je.

Služobný pomer začína sa dňom aktuálneho nastúpenia práce
 Vaše služobné pážikty určujeme zodpovedne pracovnému
 času stanovenému pre Vašu kategóriu mesačne v tejto výške:

Hrubý plat	Kčs. 2.668.--
srážky: nemocenské	Kčs. 83.--
penzijné	110.--
daň srážková	185.--
za stravu a byt	560.--
spolu	Kčs. 958.--
ostáva čistého	1.710.--

Ošetrovateľskú techniku a etiku v škole prednášala rehoľná sestra predstavená a prax v nemocnici viedla inštruktorka tiež rehoľná sestra, keďže tieto pracovali aj v štátnych nemocniciach do roku 1950. Štúdium trvalo dva roky a ukončené bolo diplomovou skúškou a praktickou skúškou z ošetrovateľskej techniky pred skúšobnou komisiou, s odovzdávaním diplomov.

Ošetrovateľská škola sestier sv. Kríža v Bratislave bola zriadená na základe výnosu Ministerstva verejného zdravotníctva a telesnej výchovy z 15. marca 1929, číslo 4350/1929, sídlila v Bratislave a navštevovali ju rádové sestry: vincentky, vykupiteľky, križové sestry, milosrdní bratia, kandidátky a desať civiliek, ktoré tam aj bývali.

Dekrét o prijatí do práce v Horných Lefantovciach ako ošetrovatelka

Melánia Kováčová v roku 1947, Ošetrovateľská škola sestier sv. Kríža

ML proti tuberkulóze v marci 1948 vyslala na 3 mesiace Melániu Kováčovú, zaučiť sa do Považského Podhradia, na funkciu vedúcej hlavnej ošetrovateľky, pre liečebne tuberkulózy. Zaškolenie obsahovalo: vedenie dokumentácie, písanie hlásenia, hlásenie stravy, zaeľovanie služieb pracovníkom.

Po rekonštrukcii kaštieľa v Lefantovciach ozdravovňa detí sa ruší a vzniká Štátny liečebný ústav pre liečbu tuberkulózy. Prvých 10 žien s tuberkulózou, ktoré boli preložené z pľúcneho oddelenia v Nitre, sa začína liečiť v kaštieli. Na základe poverenia Ústredia Masarykovej ligy proti tuberkulóze v júni 1948 Melánia Kováčová nastupuje na funkciu vedúcej hlavnej ošetrovateľky.

V tom čase do Lefantoviec prichádza Janka Nemčíčová, ktorá bola ako pacientka v Kvetnici, zaučená v laboratórnych prácach a v roku 1949 absolvovala ošetrovateľský 6-týždňový kurz v Nitre. V Lefantovciach začína vykonávať najzákladnejšie laboratórne vyšetrenia moču, krvi a mikroskopické vyšetrenie spúta na bacil Kochov (BK). S prípravou, naočkováním a následnou inkubáciou sa začalo v Lefantovciach v roku 1949.

Prvé mesiace ústav viedol lekár Šustek, ktorému vypomáhal študent Lekárskej fakulty z Bratislavy, pridelený ML proti tuberkulóze. Okrem uvedených začali v ústave pracovať aj tri nekvalifikované zdravotnícke pomocníčky : Satinová, Heilerová a Urbanová.

V októbri 1948 prichádza z Nového Smokovca lekár Rudolf Krutý, ako nový riaditeľ, ktorý prvý na Slovensku zaviedol a začal realizovať liečebnú a pracovnú rehabilitáciu. V tom istom roku prichádza do Lefantoviec pracovať aj Marta Vrabcová (Zureková), ktorá vykonávala pedagogicko-psychologické vedenie frekvenciantek kurzu, pre ich závažné psycho – sociálne problémy.

Ďalšími pracovníkmi boli pracovníci kuchyne, účtovník, hospodár, a administratívny pracovník. Postupne na dvoch poschodiach kaštieľa bolo 120 lôžok pre liečbu tuberkulózy žien. Začiatky boli veľmi ťažké. Vybavenie pochádzalo väčšinou z poľných vojenských nemocníc a dodávok UNRRY. Na izbách pacientiek bolo len to najnevyhnutnejšie. Zo železničnej stanice vozili pacientky na konskom povoze. Zdravotníci mali k dispozícii zastaralý a poruchový röntgen, pneumotoraxový prístroj a v „laboratóriu“ mikroskop a niekoľko desiatok kusov laboratórneho skla.

Ošetrovateľská starostlivosť bola zameraná na dodržiavanie hygienických návykov pacientov, odstránenie hygienických nedostatkov a zabezpečenie potrieb pacientiek. Ráno sa vykonávala najskôr ranná toaleta, potom raňajky a vizita.

Liečba spočívala v dýchaní čerstvého vzduchu v lehárňach, liečbe pokojom, denný pokojový režim bol 6 – 8 hodín, vo viacerých ústavoch pre liečbu tuberkulózy sa uplatňoval tzv. prísny bedrest (pokoj na posteli celý deň). Dôraz sa kládol na výživné stravovanie, ktoré u tuberkulózných pacientov pretrvávala dodnes. Pacientom bol na základe röntgenologickej snímky podávaný pneumotorax 2x týždenne, pri ktorom sa stlačila chorá časť pľúc na prechodnú dobu za účelom vyhojenia vzniknutej dutiny, spôsobenej tuberkulózou. Injekčne pacienti dostávali Calcium dodaný tiež z UNRRY. Dĺžka liečenia trvala niekoľko mesiacov až rokov.

Každý chorý, ktorý vykašľával spútum dostal svoj „pluvák“, ktorý bol označený tak, aby sestra denne odmerala množstvo, farbu, zápach a konzistenciu spúta. Používali sa sklenené, ktoré sa pred vylitím doplnili dezinfekčným roztokom, následne dôkladne umyli a sterilizovali. Stavby pacientiek boli veľmi ťažké, pri vykašľávaní sa stávalo, že veľa končilo vykrvácaním. Práca bola náročná

psychicky aj fyzicky, nakoľko bol nedostatok ošetrojúceho personálu, liekov aj pomôcok.

Zavedením ochranného očkovania proti tuberkulóze, kalmetizácie v 50 – tých rokoch, nastal výrazný pokles chorobnosti na tuberkulózu v očkovaných ročníkoch. Zavedením liečby antituberkulotikami výrazne poklesla úmrtnosť na zhubné formy tuberkulózy, ktoré boli predtým smrteľné. Správny spôsob a kontrola podávania antituberkulotík, ich užívanie pred sestrou, boli jedny z hlavných úloh sestier, ako aj veľmi dôležité poučenie pacientov o ich ochorení, dodržiavaní hygienických zásad a dôležitosti liečby. Injekčné podávanie Streptomycínu (STM) sa vykonávalo jednou striekačkou, iba výmenou ihly u všetkých pacientov na oddelení. Injekčná liečba STM sa doplnila tabletami Isoniazidom (INH) a Paraaminosalicylovou kyselinou (PAS). Keďže liečba obsahovala aj 12 tabliet PAS, ráno a večer - pacienti ju užívali dlhodobo - objavili sa žalúdočné ťažkosti. Preto sestry museli tablety mlieť na špeciálnych mlynčekoch, alebo výnimočne sa podával PAS tekutý, zarábaný v lekárni.

Keďže tuberkulóza mala veľmi smutnú históriu, často končiacu smrťou, bolo veľmi ťažké získať kvalifikovaný ošetrovateľský personál z obavy ochorenia.

Vzhľadom k tomu, že bol nedostatok vzdelaných ošetrovateľiek po II. svetovej vojne, keď tuberkulóza vrcholila, bolo nutné ich vyškoliť. Docent MUDr. Rudolf Krutý CSc, ako jeden z prvých a jeden z mála vedúcich pracovníkov, už vtedy pochopil naliehavú potrebu ďalšieho vzdelávania „stredných zdravotníckych pracovníkov“. Pod jeho vedením boli v Ústave vytvorené ošetrovateľské kurzy, ktoré schválilo Poverenie zdravotníctva a Krajský úrad. Preškoľovali sa v nich pacientky, ktoré sa nemohli vrátiť po ochorení tuberkulózou do pôvodnej práce, najmä ak pracovali s potravinami. V každom z troch ošetrovateľských kurzoch v rokoch 1951, 1952, 1953 bolo vyškolených 21 frekventantiek, na tú dobu kvalifikovaných ošetrovateľiek, z ktorých viaceré zostali pracovať v našom zariadení, niektoré sa uplatnili v iných ústavoch pre liečbu tuberkulózy na Slovensku. Vzdelávanie sestier zabezpečoval riaditeľ Krutý, ktorému veľmi záležalo, aby sestry získali potrebnú kvalifikáciu. Počas jeho pôsobenia sa v rámci Ústavu pre ďalšie vzdelávanie Stredných zdravotníckych pracovníkov v Bratislave, školili sestry z celého Slovenska, pracujúce v odbore tuberkulózy, v našom Ústave, pod vedením vtedajšej krajskej sestry Emílie Hullovej.

Ošetrovateľskú techniku v kurzoch a prax vyučovala vedúca sestra Melánia Kováčová, základné laboratórne vyšetrenia, Janka Nemčíková. PhDr. Marta Zureková poskytovala v rámci rehabilitácie psychosociálne služby, čím chorým s tuberkulózou pomáhala začleniť sa do bežného života.

Bratislava 26. 10. 1978

Vážený súdruh riaditeľ,

Pri príležitosti 30. jubilea založenia Odborného ústavu tbc a respiračných chorôb Nitra-Zobor, prijmite v prvom rade Vy a Vaši spolupracovníci úprimné a srdečné blahoželenie.

Mal som možnosť s veľkým záujmom a pozornosťou sledovať vznik a najsľubnejšie rýchlý kvantitatívny, ale najmä kvalitatívny rast ústavu. Poznal som aj ťažkosti a prekážky, ktoré ste museli prekonať. Obdivoval som Váš elán a húľatnosť, s ktorou ste realizovali smelé a pokrokové plány v rámci boja proti tuberkulóze. Váš ústav v celostátnom, ale aj v Európskom merítku dosiahol vysokú úroveň vďaka modernej koncepcii komplexnej starostlivosti o tuberkulózneho pacienta.

Ústav pre ďalšie vzdelávanie stredných zdravotníckych pracovníkov v Bratislave je Vám vážený súdruh riaditeľ a celému Vášmu kolektívu veľmi zaviazaný za účinnú akciu, ktoré od založenia ústavu, už 18 rokov vykonávate. pre zdravotnícke sestry pracujúce v úseku tuberkulóz v Slovensku a v celostátnom merítku. Boli ste jeden z prvých úpracovníkov nášho ústavu a z mála vedúcich pracovníkov, ktorí už vždy pochopili naliehavú potrebu ďalšieho vzdelávania stredných zdravotníckych pracovníkov. Tak isto to roku 1965 ste aj s kolektívom napísali prvú publikáciu pre lekárov a sestry z oblasti rehabilitácie tbc.

Za všetku prácu, ktorú ste vykonali pre ďalšie vzdelávanie stredných zdravotníckych pracovníkov patrí Vám naša hlboká vďaka.

Pri elávnomste j príležitosti, 30. jubilea založenia Odborného ústavu tuberkulóz a respiračných chorôb Nitra-Zobor, prajeme celému kolektívu pracovníkov a Vám, vážený súdruh riaditeľ, veľa úspechov a elánov do ďalšej práce. Prosíme Vás, aby ste aj naďalej venovali svoju vecnú pozornosť a porozumenie pre ďalšie vzdelávanie stredných zdravotníckych pracovníkov.

So súdržným pozdravom

MUDr. Ján Mariánovi
riaditeľ ÚDV SZP

Vážený súdruh riaditeľ

Doc. MUDr. Rudolf Krutý, CSc.

Odborný liečebný ústav tbc a respiračných chorôb

Nitra - Zobor

S umiestnením frekventantiek nebol problém, vyškolených ich bolo stále veľmi málo. Z I. kurzu v roku 1951, zostali v Lefantovciach pracovať tri, a to Satinová, Senciová a Bučayová. Do Podunajských Biskupíc odišli pracovať štyri, a to Korcová, Kusendová, Darážová a Lukačková.

I. OŠETROVATEĽSKÝ KURZ V HORNÝCH LEFANTOVCIACH, ROK 1951

MENÁ ABSOLVENTIEK

1. KORCOVÁ	12. SATINOVÁ
2. LIŠKOVÁ	13. MÁLIKOVÁ
3. KÓNOVÁ	14. MIŠÍKOVÁ
4. KUSENDOVÁ	15. DARÁŽOVÁ
5. ROMANOV	16. TKÁČOVÁ
6. LUKÁČKOVÁ	17. SENCIOVÁ
7. BOTKOVÁ	18. BUCAIOVÁ
8. SCHURMANOVÁ	19. MELUŠOVÁ
9. MIKUŠKOVÁ	20. KULIŠKOVÁ
10. CISÁRIKOVÁ	21. HUSÁROVÁ
11. NOVEKOVÁ	

MENÁ VYUČUJÚCICH

1. KRUTÝ R.
2. VRABCOVÁ M.
3. KOVÁČOVÁ M.
4. ŠUSTEK L.
5. PAVLE P.
6. STEJSKÁL J.
7. NEMČIČOVÁ J.

Z II. kurzu zostali v Lefantovciach tri: Dvoráková, Berecová a Hullová.

II. OŠETROVATEĽSKÝ KURZ V HORNÝCH LEFANTOVCIACH, ROK 1952

MENÁ ABSOLVENTIEK

1. VOJTKOVÁ J.
2. CHOVANCOVÁ A.
3. ONDREJKOVÁ B.
4. OTOJOVIČOVÁ M.
5. MIKUŠKOVÁ F.
6. SKOKANOVÁ A.
7. KLINGOVÁ J.
8. DVORÁKOVÁ M.
9. BÍLA R.
10. DANIŠOVÁ M.
11. FRÍZOVÁ M.
12. FARGÁČOVÁ I.
13. ŠAFAROVÁ M.
14. BOHÁČOVÁ H.
15. BERECOVÁ H.
16. RAKYTOVÁ B.
17. RYBNÍKÁROVÁ B.
18. HULLOVÁ E.
19. SKOKANOVÁ M.
20. ĎURDINOVÁ A.
21. MITAŠOVÁ G.

MENÁ VYUČUJÚCICH

1. KRUTÝ R.
2. VRABCOVÁ M.
3. KOVÁČOVÁ M.
4. ŠUSTEK L.
5. JAVOREK P.
6. SZABOVÁ M.
7. STEJSKAL J.
8. ZUREK S.
9. NEMČIČOVÁ J.
10. PAVLE P.

Z III. kurzu odišli pracovať do Podunajských Biskupíc tri: Číbková, Koncová a Penčevová. V Lefantovciach ich zostalo pracovať osem: Moravčíková, Pavlíková, Barátová, Horvátová, Brestovská, Hercegová, Šedivá a Igondová.

III. OŠETROVATEĽSKÝ KURZ V HORNÝCH LEFANTOVCIACH, ROK 1953

MENÁ ABSOLVENTIEK

1. MORAVČÍKOVÁ J.
2. PAVLOVIČOVÁ F.
3. PAVLÍKOVÁ Z.
4. TALAPOVÁ L.
5. BARATHOVÁ G.
6. SIGETOVÁ M.
7. HORVÁTHOVÁ I.
8. CÍBIKOVÁ A.
9. BRESTOVSKÁ T.
10. SLUŠNÁ A.
11. NEUMANNOVÁ M.
12. KONCOVÁ A.
13. HERCEGOVÁ A.
14. ŠEDIVÁ J.
15. MIKLÁŠOVÁ B.

MENÁ VYUČUJÚCICH

12. KONCOVÁ A.
13. HERCEGOVÁ A.
14. ŠEDIVÁ J.
15. MIKLÁŠOVÁ B.
16. FOTTOVÁ Ž.
17. OLŠOVSKÁ A.
18. PENČEVOVÁ P.
19. GAŠPARÍKOVÁ J.
20. JAROŠKOVÁ M.
21. IGONDOVÁ V.

1. KRUTÝ R.
2. VRABCOVÁ M.
3. KOVÁČOVÁ M.

Z týchto „frekventantiek“ až do odchodu do dôchodku pracovala Hullová ako krajská sestra, Barátová (vyd. Kasalová) ako hlavná sestra, Hercegová (vyd. Balážiová) ako laborantka, Šedivá (vyd. Šebová) ako laborantka a Igondová (vyd. Hlavajová) ako staničná sestra.

Pre trvalý nedostatok kvalifikovaného personálu bolo umožnené záujemkyniam o povolanie sestry z celého Slovenska, najmä chorým s tuberkulózou, od roku 1961 do roku 1965, vyškoliť sa v Ústave Horné Lefantovce, kde bola zriadená vysunutá trieda Zdravotníckej školy z Nitre. Štúdium bolo denné štvorročné, končiace maturitou a prebiehalo v spoločenskej miestnosti na rehabilitačnom oddelení, kde boli frekventantky aj ubytované. Pedagógovia denne dochádzali zo Zdravotníckej školy v Nitre.

Absolventky, Rečková (vyd. Belasová), Doležajová (vyd. Žemberová) pracovali ako sestry v ústave až do odchodu do dôchodku. Absolventky Barthová (vyd. Balážiová) po doplnení si kvalifikácie pracovala ako vedúca fyziatricko-rehabilitačného oddelenia v Ústave až do odchodu do dôchodku, a Šebová (vyd. Molnárová) po doplnení si kvalifikácie pracovala ako vedúca laborantka až do odchodu do dôchodku. Postupne sa zlepšovalo personálne obsadenie, pribúdali ošetrovatelky, zvyšovala sa ošetrovateľská starostlivosť o pacientov a vylepšovali sa podmienky pre pacientov. Pracovná doba ošetrovateliek, ktorá bola 24 hodín denne, sa upravila na 12 hodín. Postupne pribudli ošetrovatelky aj do služieb, nakoľko v začiatkoch slúžila iba jedna na asi 100 pacientov.

Dlhotrvajúce ochorenie tuberkulózy, vyvolávajúce celkovú telesnú slabosť, vylúčenie z pracovného procesu, vplývalo nepriaznivo aj na duševný stav chorého. Chorý strácal vieru vo vlastné sily, pochyboval, že sa uzdraví a že sa vráti opäť do práce a života, aj po úspešnej liečbe nebol pripravený na návrat do bežného života. Preto odchod z Ústavu do všedného života nemohol byť náhly, bolo nutné rehabilitovať.

V rámci pracovnej rehabilitácie okrem kurzov pre sestry, docent Krutý zriadil pre tuberkulózných pacientov „Výcvikové stredisko“, v ktorom okrem liečby sa inaktívni pacienti, ktorí nemali zamestnanie primerané ich zmenenej pracovnej schopnosti, zacvičovali, respektíve preškoľovali na vhodné zamestnanie.

V roku 1950 nastupuje kvalifikovaná ošetrovatelka, **Františka Fajerová**, ktorá navštevovala Ošetrovateľskú školu sv. Vincenta v Nitre v rokoch 1948 –1950, premenovanú už na Štátnu vyššiu zdravotnú a sociálnu školu. Nastúpila na lôžkové oddelenie žien. Keďže ochorela na tuberkulózu od roku 1952 v rámci rehabilitácie začala pracovať v „laboratóriu“, a od roku 1956 prešla pracovať do „laboratória“ na Zobor. Od roku 1961 pracovala ako vrchná sestra na Zobore až do odchodu do dôchodku 1.1.1980.

V roku 1959 vedúca sestra Kováčová odchádza na materskú dovolenku do roku 1962, kedy nastupuje ako vrchná sestra na prevádzku v Lefantovciach. Funkciu hlavnej sestry, už s riaditeľstvom na Zobore od roku 1959 do roku 1979, do odchodu do dôchodku, vykonávala Gizela Kasalová, rodená Barátová, ktorá bola absolventkou II. ošetrovateľského kurzu v roku 1953. V rokoch 1979-1992 do roku 1992 funkciu vedúcej sestry vykonávala Veronika Kuželová.

Ošetrovateľstvo v 60-tych až 80-tych rokoch nebolo vednou disciplínou, ošetrovateľská starostlivosť sa orientovala prevažne na nemocničnú starostlivosť, asistenciu lekárom a začína sa orientovať na vzdelávanie - získavanie teoretických vedomostí a ich uplatňovanie v praxi. Dôraz sa kladol na odbornosť a techniku výkonov, vykonávaných sestrou podľa ordinácie a pokynov lekára.

Zmeny v našej spoločnosti po roku 1989 priniesli so sebou aj zmeny zdravotníckeho systému. V období začínajúcej sa transformácie zdravotníctva do funkcie vedúcej sestry Ústavu (predtým hlavnej sestry) nastupuje 1.5.1992 Margita Šimorová.

V roku 1994 v podmienkach nášho Ústavu prišlo k viacerým zmenám ktoré pozitívne ovplyvnili aj ošetrovateľstvo. Do funkcie riaditeľa je menovaný MUDr. Štefan Petříček, M.P.H., ktorý uplatňuje nový spôsob vedenia Ústavu a jednou z jeho priorít bolo vytvárať podmienky pre rozvoj ošetrovateľstva.

Koncepciou odboru ošetrovateľstva (Vestník MZ SR 1994 č.15-16, neskôr Vestník MZ SR, Osobitné vydanie 6.6.2006) ako multidisciplinárneho samostatného vedného odboru, získava ošetrovateľstvo kvalitatívne novú dimenziu a poskytuje vedúcej sestre legislatívnu oporu naplňovať jeho ciele a úlohy. Záujmom ošetrovateľstva sa stáva osoba, rodina a komunita v zdraví a v chorobe.

Sestrám sa naskytá možnosť zmeniť doterajší prístup k pacientovi, orientovaný na odborné výkony a postupy ošetrovania a zamerať sa na holistický prístup k pacientovi, uspokojovanie jeho bio-psycho-sociálnych potrieb metódou ošetrovateľského procesu. Ošetrovateľský proces tvorí základ ošetrovateľskej praxe, jeho cieľom je zhodnotiť pacientov zdravotný stav, skutočné, či potencionálne problémy starostlivosti o zdravie, vytýčiť plány na zhodnotenie potrieb a poskytnúť špecifické ošetrovateľské zásahy na uspokojenie týchto potrieb. Možno ho ponímať ako paralelný s medicínskym procesom, od ktorého je však odlišný. Kým medicínsky proces je zacielený na ochorenie pacienta, ošetrovateľský proces sa zameriava na pacientovu odpoveď na ochorenie. Sestra prechádza z role vykonávateľky do role profesionálnej sestry, manažérky, poradkyne, učiteľky ale aj nositeľky zmien. Rast profesionalizmu spočíva vo zvyšovaní a prehľbovaní vzdelania, vedomostnej bázy, etiky, profesionálneho správania a posilnenie autonómie, čo v praxi znamená nielen nezávislosť v práci ale aj vyššiu zodpovednosť.

V roku 1995 s podporou riaditeľa MUDr. Štefana Petříčka, M.P.H., sme sa rozhodli, ako jedno z prvých zdravotníckych zariadení na Slovensku, ošetrovateľský proces zaviesť aj v našom Ústave. Začiatky neboli ľahké a museli sme prekonávať niekoľko prekážok. Zvýšili sa nároky na sestry a keďže nemali teoretické vedomosti o ošetrovateľskom procese, k jeho zavedeniu predchádzalo štúdium literatúry, viacero seminárov, usporiadaných vedúcou sestrou a prizvanými odborníkmi v ošetrovateľstve zo Strednej zdravotníckej školy v Nitre. Veľmi dôležitú úlohu zohrala intenzívna komunikácia a rozhovory so sestrami. Sestry po dôkladnej analýze a diskusiách - aj keď nie celkom presvedčené - priklonili sa k poskytovaniu ošetrovateľskej starostlivosti, metódou ošetrovateľského procesu. Veľký dôraz sme kladli na pregraduálne, postgraduálne a špecializačné vzdelávanie sestier, čím

nadobudli nové vedomosti a zručnosti, ktoré uplatňovali v ošetrovateľskej praxi. Prvých 13 sestier začalo študovať vo Vyššom odbornom štúdiu, odbor všeobecná diplomovaná sestra, na Strednej zdravotníckej škole, kde získali teoretické vedomosti o jednotlivých fázach ošetrovateľského procesu. Každá z nich v praxi vykonávala ošetrovateľský proces u jedného pacienta, spravidla zo závažným ochorením. Naším cieľom bolo naučiť sestry svoju činnosť aj dokumentovať, a tak sme si vytvorili vlastnú ošetrovateľskú dokumentáciu, ktorá bola veľmi jednoduchá, keďže legislatívne ešte žiadna ošetrovateľská dokumentácia nejestvovala. V septembri 1995 obsadením funkcie námestníčky pre ošetrovateľstvo Mgr. Melániou Pasekovou (vyd.Beťkovou) sme začali uplatňovať ošetrovateľský proces do praxe na II. Oddelení pneumológie a ftiizeológie pod vedením už vrchnej sestry Margity Šimorovej. Svoje prvé skúsenosti sestry po prvýkrát prezentovali na 2. konferencii o vzdelávaní v odbore ošetrovateľstvo s medzinárodnou účasťou v roku 1996, publikované v zborníku.

Pre overovanie spokojnosti pacientov zo zdravotnou starostlivosťou sme zaviedli nami vypracovaný dotazník „Váš názor nás zaujíma“, ktorý sme štvrťročne vyhodnocovali.

Historickým medzníkom pre rozvoj ošetrovateľstva a ošetrovateľského procesu bol rok 1997. Prijatím dvoch absolventiek vysokej školy JLF UK z Martina – magisteriek - odboru ošetrovateľstva Beaty Hajkovej a Dany Brázdilovej do pracovného pomeru a ukončením štúdia deviatich sestier Vyššieho odborného vzdelania z vlastných radov, sme získali vedomostný potenciál sestier, ktorý umožnil zavedenie ošetrovateľského procesu u vybraných pacientov v plnom rozsahu. Odchodom námestníčky Mgr. Melánie Beťkovej na MD v decembri 1997 funkciu preberá opäť Margita Šimorová, v tom období diplomovaná všeobecná sestra (v roku 2000 menovaná riaditeľom do funkcie námestníčky pre ošetrovateľskú starostlivosť). Sestry si čoraz viac uvedomovali svoju schopnosť ovplyvniť rozvoj a stratégiu ošetrovateľskej starostlivosti, čo umožnilo ošetrovateľský proces postupne zavádzať na všetky lôžkové oddelenia. Diplomované všeobecné sestry, ošetrovateľskú starostlivosť poskytovali metódou ošetrovateľského procesu u vybraných pacientoch najčastejšie zo závažnými ochoreniami. Magisterky ošetrovateľstva, ako asistentky námestníčky pre ošetrovateľstvo boli poverené metodickým vedením ošetrovateľského procesu a jeho dokumentovaním. Spôsob zavádzania ošetrovateľského procesu do praxe a ošetrovateľská dokumentácia, počas svojho vývoja prešli niekoľkými kvalitatívnymi zmenami. Na základe potrieb pacientov a požiadaviek jednotlivých lôžkových oddelení, dokumentácia bola viackrát upravovaná. Na Geriatrickom oddelení ošetrovateľská dokumentácia bola doplnená o „Hodnotenie závislosti pacienta v činnosti dennej potreby“

- Barthelov test základných všedných činností (ADL)
- Test inštrumentálnych všedných činností (IADL)
- Test kognitívnych funkcií – Mini – Mental – State – Exam (MMSE)

Rovnako boli vypracované a aplikované do praxe Záznam o rane, Posúdenie rany, Bilancia tekutín. Už v roku 1999 pre skvalitnenie ošetrovateľskej starostlivosti sme vypracovali prvé ošetrovateľské diagnózy a prvé ošetrovateľské štandardy.

V rozvoji a riadení celkovej stratégie ošetrovateľstva nastal výrazný pohyb. Ošetrovateľstvo sa stáva „vedou a umením“ čo si vyžaduje odborné vedomosti a umenie spolupráce s ľuďmi zároveň. Základom je kvalita ošetrovateľskej starostlivosti.

Dôležitou legislatívnou oporou sestrám v roku 1997 bolo vypracovanie Národného plánu rozvoja ošetrovateľstva (Vestník MZ SR 1997 č.7-8), ktorý vyplýval zo zabezpečenia úloh programu Svetovej zdravotníckej organizácie

„Zdravie pre všetkých do roku 2000“, ktoré prijala Slovenská republika a rozpracovala v Národnom programe podpory zdravia. Keďže sestry tvoria významný potenciál a sú najpočetnejšou skupinou zdravotníckych pracovníkov, je nevyhnutné aby časť úloh prijali za svoje a realizovali sestry tak, aby slovenské ošetrovateľstvo obstálo v medzinárodnom hodnotení.

Na základe priorít Národného plánu rozvoja ošetrovateľstva ako sú:

- zmena ošetrovateľskej praxe zameranej na zvýšenie kvality,
- vzdelávanie v ošetrovateľstve,
- riadenie a výskum v ošetrovateľstve,
- Legislatíva,

sme si vypracovali v roku 2000 vlastný Plán rozvoja ošetrovateľstva v našom zariadení, podľa ktorého sme jednotlivé úlohy postupne začali plniť:

Zmenu v ošetrovateľskej praxi realizujeme aplikovaním najnovších vedeckých poznatkov z odboru ošetrovateľstva, vytváraním noriem, kritérií hodnotenia kvality, dodržiavaním etického kódexu, akceptovaním odboru v systéme zdravotnej starostlivosti. Poskytovanie ošetrovateľskej starostlivosti metódou ošetrovateľského procesu a jeho dokumentovanie u všetkých pacientov sa stalo v našom zariadení samozrejmosťou od roku 2002 ešte pred vzniknutými legislatívnymi nariadeniami. Terajšia vlastná ošetrovateľská dokumentácia, ktorá je súhrnom všetkých písomných a iných záznamov sestry, bola viackrát prepracovaná a je súčasťou zdravotnej dokumentácie pacienta už od roku 1999, po jeho odchode archivovaná. Spĺňa všetky kritériá v súlade s Odborným usmernením MZ SR o vedení ošetrovateľskej dokumentácie Vestníka MZ SR číastka 35-46/2005, č.68, a slúži ako jeden so štandardov našej nemocnice.

Pre zjednotenie ošetrovateľskej terminológie, skvalitnenie a uľahčenie práce sestier sme v roku 2001 vypracovali a distribuovali manuál s 27 ošetrovateľskými diagnózami a v roku 2003 manuál s ďalšími 40 ošetrovateľskými diagnózami. Od 1.1.2006 používame „Štandardizované sesterské diagnózy,“ už v počte 69, ktoré sú upravené na základe vyhlášky MZ SR 306/2005 Z.z.

Na zabezpečenie kvality ošetrovateľskej praxe sme vypracovali a do praxe zaviedli 95 ošetrovateľských štandardov, ako požadovanej normy, ktorá stanovuje minimálne požiadavky na zabezpečenie najvyššej úrovne bezpečnej a kvalitnej služby (rozsahu a obsahu) alebo výkonu.

Pre zvýšenie bezpečnosti pacienta sledujeme a evidujeme nežiaduce udalosti pri poskytovaní ošetrovateľskej starostlivosti u pacienta ako sú : pády pacienta, výskyt dekubitov, nozokomiálne infekcie, katérové a kanylové infekcie. Kvalitu poskytovaných zdravotníckych služieb si naďalej overujeme a štvrťročne vyhodnocujeme, inovovaným dotazníkom „Vaša spokojnosť – náš cieľ“. V súčasnosti pracujeme na zavedení nemocničného informačného systému, ktorý by v budúcnosti mal zjednodušiť prácu sestier a dokumentovanie ich činnosti.

Vzdelávanie v ošetrovateľstve, má vysokú prioritu, čoho výsledok je nielen v kvalite poskytovanej ošetrovateľskej starostlivosti, ale aj v množstve prezentácií prác na domácich ale aj zahraničných odborných podujatiach. Výrazný pokrok v ošetrovateľstve v našom zariadení nastal práve príchodom šiestich sestier s vysokoškolským magisterským vzdelaním z JLF UK v Martine v roku 2000: Stanislavy Hruškovej, Jany Koškovej, Zuzany Schmidtovej, Denisy Purcovej, Zuzany Kvasnicovej, Magdalény Tanáčovej (vyd. Belaňovej), v roku 2001 Adriany Balžanovej, v roku 2002 Hany Vinceovej, Kataríny Macekovej, Andrey Tomanovej, a v roku 2006 Kataríny Korenačkovej, Stanislavy Paulovičovej. Toto obdobie možno považovať za najdôležitejší historický okamih nášho zariadenia, v získaní najväčšieho mozgového potenciálu v ošetrovateľstve, čo bolo aj veľkou motiváciou

pre sestry pracujúce v našom zariadení. Je nesporné, že v našom zariadení pracovalo, alebo ešte pracuje, 36 sestier s vysokoškolským vzdelaním, čo sa prejavuje na poskytovaných službách pacientovi. Keďže špecializované vzdelanie je významnou stránkou profesionálneho štatútu, v rámci prehlbovania kvalifikácie sa sestry priebežne vzdelávajú v príslušných špecializačných odboroch na Slovenskej zdravotníckej univerzite v Bratislave, ale aj v sústavnom vzdelávaní na odborných podujatiach.

Od 1. apríla 2003, kedy sme sa stali školiacim pracoviskom Slovenskej zdravotníckej univerzity v Bratislave a 14. júna 2004 jej výučbovou základňou, naša nemocnica vzdeláva sestry z celého Slovenska v odbore pneumológia a ftizeológia:

- ŠMCP v certifikovanej pracovnej činnosti – endoskopické vyšetrovacie metódy v pneumológii a ftizeológii,
- ŠM dispenzárna starostlivosť v odbore pneumológia a ftizeológia
- DS – ošetrovateľská starostlivosť v odbore pneumológia a ftizeológia

Námestníčka pre ošetrovateľstvo, v priebehu svojej praxe sa taktiež neustále vzdelávala a dopĺňala kvalifikačné požiadavky, čím inšpirovala a sama viedla sestry k zvyšovaniu a prehlbovaniu ich kvalifikácie.

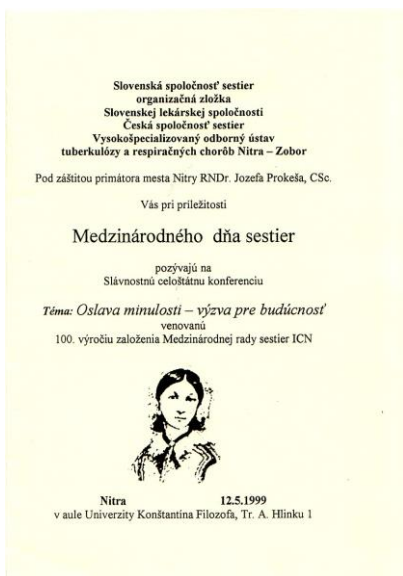
Opakovane bola zvolená do funkcie predsedu Sekcie sestier pracujúcich v odbore pneumológia a ftizeológia, organizačnej zložky Slovenskej lekárskej spoločnosti a vedeckého sekretára, výboru Sekcie sestier pracujúcich v odbore pneumológia a ftizeológia pri Slovenskej komore sestier a pôrodných asistentiek.

Všetky sestry našej nemocnici sú registrované v Slovenskej komore sestier a pôrodných asistentiek, a organizované v odborných a profesijných organizáciách, podľa svojho odboru.

Naša nemocnica pod záštitou Slovenskej spoločnosti sestier, pravidelne organizuje odborné podujatia v odbore pneumológia a ftizeológia pre sestry z celého Slovenska.

V roku 1995 sme organizovali X. Celoslovenskú konferenciu ošetrovateľského manažmentu, pre manažérky, vtedajšie vedúce sestry, zdravotníckych zariadení z celého Slovenska. V roku 1999 pri príležitosti Medzinárodného dňa sestier a 100. výročia založenia Medzinárodnej rady sestier ICN, spolu so Slovenskou a Českou spoločnosťou sestier sme organizovali slávnostnú celoštátnu konferenciu na tému: Oslava minulosti – výzva pre budúcnosť.

Riadenie ošetrovateľskej starostlivosti v našej nemocnici zabezpečujeme v súlade s Odborným usmernením MZ SR čiastka 4-7/2005, č.9, o riadení poskytovania ošetrovateľskej starostlivosti v ústavnom zdravotníckom zariadení. Ošetrovateľstvo riadi námestníčka pre ošetrovateľskú starostlivosť PhDr. Margita Šimorová, ktorá priamo zodpovedá za odbornú úroveň starostlivosti riaditeľovi zdravotníckeho zariadenia.

Program Medzinárodného dňa sestier

Útvar ošetrovateľstva tvoria okrem námestníčky pre ošetrovateľskú starostlivosť vedúce sestry jednotlivých oddelení s odbornou spôsobilosťou.

Námestníčka 25.4.2005 menovala svoj Poradný orgán a komisie:

- Komisia pre ošetrovateľskú dokumentáciu a jej audit
- Komisia pre tvorbu, implementáciu a audit štandardov
- Komisia pre hodnotenie dotazníkov spokojnosti pacientov

Každá z uvedených komisií má svojho predsedu, ktorý zodpovedá námestníčke za plnenie svojich úloh.

Legislatíva v odbore ošetrovateľstva sleduje ochranu spoločnosti pred neodbornými službami a ochranu poskytovateľa ošetrovateľskej starostlivosti – sestry. V posledných rokoch vyšlo viacero potrebných nariadení a zákonov, ktoré profilujú, pomerne mladý odbor ošetrovateľstva.

Možno konštatovať, že už od roku 1995, vývoj a kontinuita procesu, každoročne dosiahnuté pozitívne zmeny, budujú a upevňujú základy teoretického rozvoja ošetrovateľstva a jeho praktického uplatnenia na našich oddeleniach.

CHRONOLÓGIA NÁZVOV JUBILUJÚCEHO ZARIADENIA

1948 - 2008

1948

Liečebný ústav pre chorých na tuberkulózu v Horných Lefantovciach

zriadený dňom 1. júla 1948 v Horných Lefantovciach ako rozpočtová organizácia ústredia Masarykovej ligy proti tuberkulóze v Bratislave. Zákomom číslo 185/1948 Zb. dochádza k jej poštátneniu.

1950

Štátny ústav pre liečenie tuberkulózy

Dňom 1.1.1950 preberá liečebňu štátna zdravotná správa pod uvedeným novým názvom.

1.júna 1953 bola odovzdaná do používania uspôsobená budova bývalého kláštora v Nitre na Zobore.

1958

Krajská tuberkulózná liečebňa Nitra-Zobor

V zmysle vládneho uznesenia číslo 560/1958 zo dňa 27. júna 1958 v súvislosti s vykonaním zásad zvýšenia ekonomickej účinnosti riadenia hospodárstva spravovaného národnými výbormi, na návrh odboru zdravotníctva R-KNV, rada KNV v Nitre dňa 24.9. 1958 uznesením číslo 270/58 R zriadila Krajskú tuberkulóznú liečebňu Nitra-Zobor, ktorá zahŕňovala tieto zdravotnícke zariadenia:

- 1 – Tbc liečebňa pre mužov Nitra- Zobor
- 2 – Tbc liečebňa pre ženy Horné Lefantovce
- 3 – Tbc liečebňa pre deti Trávnica
- 4 – Krajské kultivačné stredisko Horné Lefantovce
- 5 – Detská ozdravovňa Pata
- 6 – Detský domov Janova Ves
- 7 – Pojazdná štítkovacia stanica

Krajská tuberkulózná liečebňa v Nitre na Zobore v rámci novej územnej organizácie štátu, podľa uznesenia KNV Západoslovenského kraja, zo dňa 18.6.1960 bola začlenená do Krajskej nemocnice tuberkulózy a chorôb pľúcnych v Podunajských Biskupiciach, ako 3.stupňová samostatná plánovacia a rozpočtová organizácia

Od tejto doby organizačne i hospodársky podlieha Krajskej nemocnici tuberkulózy a chorôb pľúcnych v Podunajských Biskupiciach v rozsahu uvedenom v schválenom organizačnom poriadku.

1973

Liečebňa tuberkulózy a respiračných chorôb Nitra-Zobor

Rada Západoslovenského KNV v Bratislave svojim uznesením zo dňa 4.9.1973 č. 291/73 zrušuje starý a schvaľuje nový Organizačný poriadok Ústavu tuberkulózy a respiračných chorôb v Bratislave-Podunajských Biskupiciach, z ktorého vyplýva, že:

a – dovtedajší názov Krajskej tbc liečebne v Nitre na Zobore bol zmenený na Liečebňu tuberkulózy a respiračných chorôb Nitra – Zobor

b – liečebňa ako štátna socialistická organizácia bola samostatnou plánovacou, rozpočtovou a účtovnou organizáciou 3.stupňa a vo svojej činnosti sa riadila plánom úloh, ktoré schvaľuje ÚTaRCH Bratislava-Podunajské Biskupice, ako správca úveru 2.stupňa,

c – liečebňa ako zariadenie liečebno-preventívnej starostlivosti podľa ustanovenia písmena b, odstavca 1, § 32, zákona č. 20/1966 Zb o starostlivosti o zdravie ľudu, tvorila súčasť jednotnej zdravotníckej sústavy,

d – liečebňa je podriadená ÚTaRCH v Bratislave - Pod. Biskupiciach,

e – sídlom liečebne je Nitra-Zobor.

1976

Odborný liečebný ústav tuberkulózy a respiračných chorôb Nitra-Zobor

Uznesenie Rady Západoslovenského KNV zo dňa 5.10.1976 schválilo nový organizačný poriadok ÚTaRCH Podunajské Biskupice, z ktorého vyplývala zmena názvu na Odborný liečebný ústav tuberkulózy a respiračných chorôb Nitra-Zobor, ako zdravotníckeho zariadenia začleneného do ÚTaRCH ako samostatná rozpočtová organizácia, ktorého úlohou i naďalej bolo poskytovať liečebno-preventívnu starostlivosť chorým na pľúcnu tuberkulózu a respiračné choroby v spádovej oblasti Západoslovenského kraja (okresy Galanta, Levice, Nitra, Nové Zámky, Topoľčany) a to na úrovni NsP I., II. a vyššie služby na úrovni NsP III.

1994

Odborný liečebný ústav tuberkulózy a respiračných chorôb Nitra-Zobor

Ministerstvo zdravotníctva SR podľa zákona č. 567/1992 Zb. o rozpočtových pravidlách SR a zákona č. 518/1990 Zb. zriadilo s účinnosťou od 1.1.1994 Odborný liečebný ústav tuberkulózy a respiračných chorôb so sídlom Nitra-Zobor ako samostatný právny subjekt, oddelením od Ústavu TaRCH v Bratislave-Podunajských Biskupiciach. Ústav bol štátnou príspevkovou organizáciou s právnou subjektivitou. Jeho dve prevádzky (Lefantovce a Zobor) sú riadené a financované z jedného spoločného centra Nitra-Zobor.

1998

Vysokošpecializovaný odborný ústav tuberkulózy a respiračných chorôb Nitra-Zobor

Rozhodnutím MZ SR č.2341/1998-A, SZS-2251/98, OPLS-1909/98/Sla zo dňa 4.12.1998 sa zmenilo s účinnosťou od 1.12.1998 postavenie OLÚ TaRCH Nitra-Zobor v sústave zdravotníckych zariadení podľa § 24, ods. 1 písm. 1 zákona č. 227/1994 Z.z. v úplnom znení č. 303/1998 Z.z. na "Vysokošpecializovaný odborný ústav".

Ministerstvo zdravotníctva SR v súlade s § 24 Zákona Národnej rady SR č. 277/1994 Z.z. o zdravotnej starostlivosti v úplnom znení 303/1998 Z.z. zákona NR 303/95 Z.z. o rozpočtových pravidlách zmenilo s účinnosťou od 1.3.1999

zriaďovaciu listinu Odborného liečebného ústavu tuberkulózy a respiračných chorôb Nitra-Zobor tak, že názov sa zmenil na:

"Vysokošpecializovaný odborný ústav tuberkulózy a respiračných chorôb Nitra – Zobor". Zmena zriaďovacej listiny bola oznámená listom č. 619/99-A-1561/98-SLP zo dňa 4.2.1999.

Predmetom činnosti Vysokošpecializovaného odborného ústavu TaRCH Nitra-Zobor je poskytovanie základnej a odbornej ambulantnej zdravotnej starostlivosti a ústavnej vysokošpecializovanej zdravotnej starostlivosti chorým s respiračnými ochoreniami nešpecifickými a tuberkulózou pľúcnou a mimoplúcnou. Zdravotnú starostlivosť poskytuje aj v odbore klinickej onkológie, geriatrickej a gerontológie, vnútorného lekárstva a ďalších medicínskych odborov súvisiacich s problematikou respiračných chorôb a tuberkulózy.

2004

Špecializovaný odborný ústav sv. Svorada, n.o.

Rozhodnutím Krajského úradu v Nitre, odboru všeobecnej vnútornej správy a živnostenského podnikania č. 2004/05293 zo dňa 30.8.2004 bola dňom 1.9.2004 pod č. OVVS/NO-42/2004 zaregistrovaná nezisková organizácia poskytujúca všeobecne prospešné služby „Špecializovaný odborný ústav sv. Svorada, n.o.“

Špecializovaný odborný ústav sv. Svorada, n.o. bol založený na základe uznesenia vlády SR č. 501 zo dňa 26. mája 2004 a rozhodnutím o transformácii štátnej príspevkovej organizácie s názvom Vysokošpecializovaný odborný ústav tuberkulózy a respiračných chorôb Nitra-Zobor, ktorý bol rozhodnutím MZ SR č. 15595/2004-OOP zo dňa 31.5.2004 zrušený bez likvidácie

Majetok zrušeného Vysokošpecializovaného odborného ústavu tuberkulózy a respiračných chorôb Nitra-Zobor so všetkými právami a záväzkami i neznámymi, podľa § 6 transformačného zákona prešiel dňom 1.6.2004 na Špecializovaný odborný ústav sv. Svorada, n.o. so sídlom Nitra, Kláštorská 134.

2005

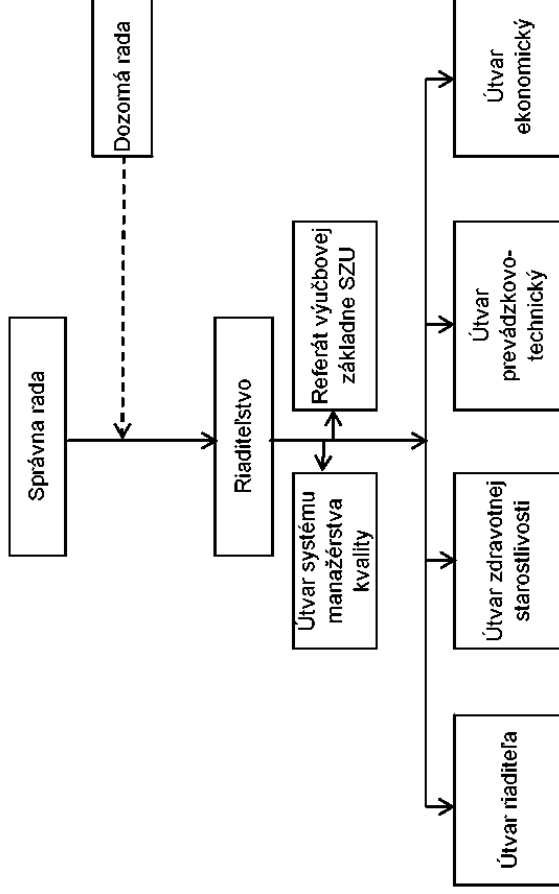
Špecializovaná nemocnica sv. Svorada Zobor, n.o.

V zmysle zákona č. 578/2004 Z.z. „Zákon o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov“, § 97, písm. i), dňa 1.6.2005 bol v registri neziskových organizácií poskytujúcich všeobecne prospešné služby pod č. OVVS/NO-42/2004 vykonaný zápis, ktorým sa vymazal názov: Špecializovaný odborný ústav sv. Svorada, n.o. a zapísaný bol názov:

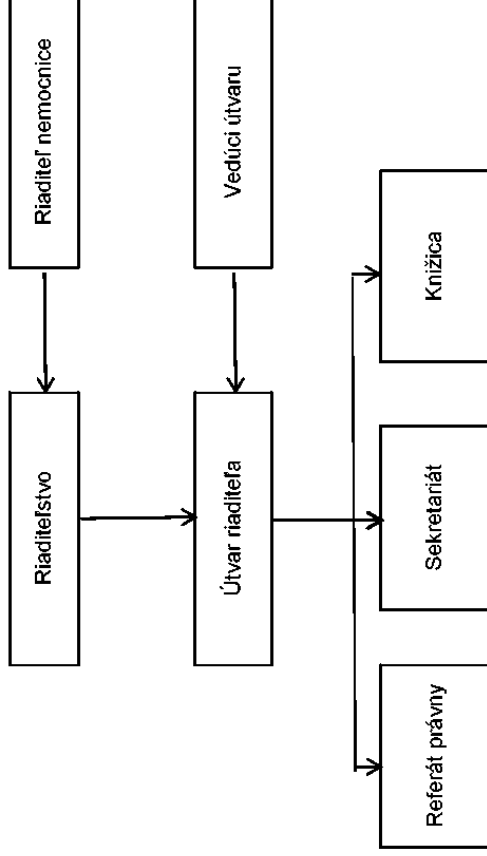
„Špecializovaná nemocnica sv. Svorada Zobor, n.o.“

Podľa zakladacej listiny nezisková organizácia poskytuje zdravotnú starostlivosť v rozsahu zdravotnej starostlivosti, ktorú poskytovalo štátne zariadenie (VOÚ TaRCH Nitra-Zobor) ku dňu zrušenia zriaďovateľom.

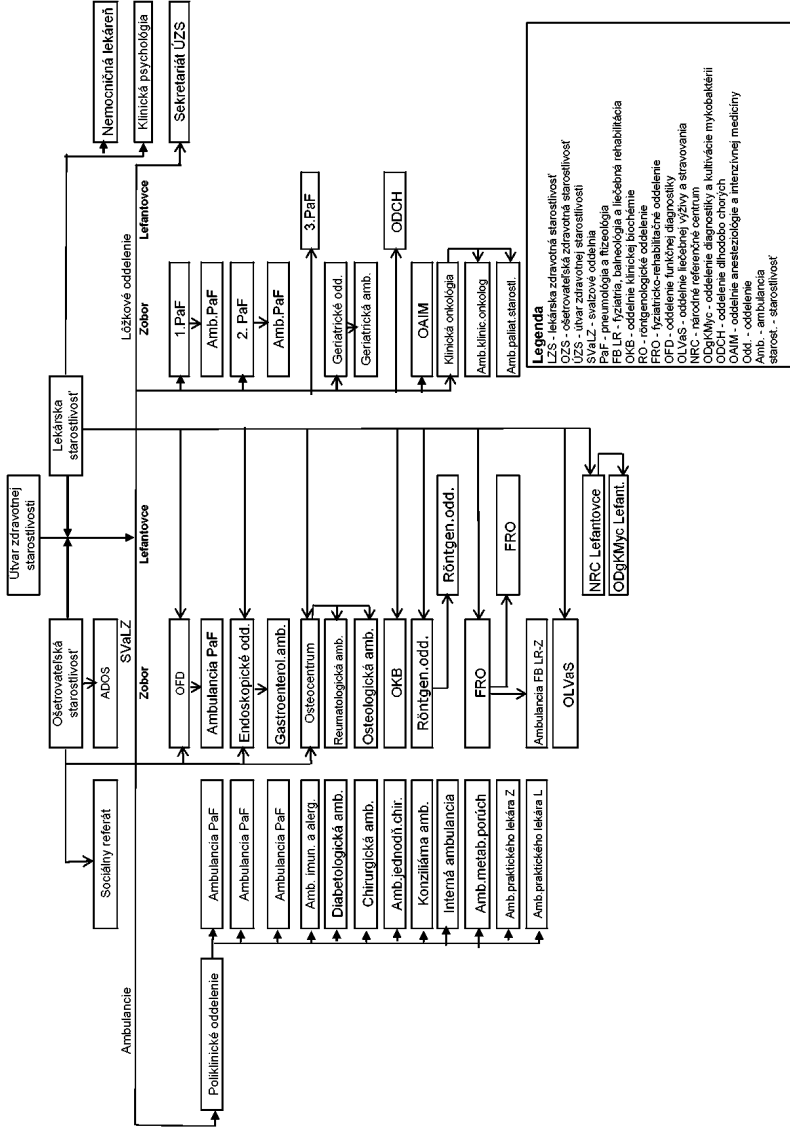
Organizačná štruktúra Špecializovanej nemocnice sv. Svorada Zobor, n.o.

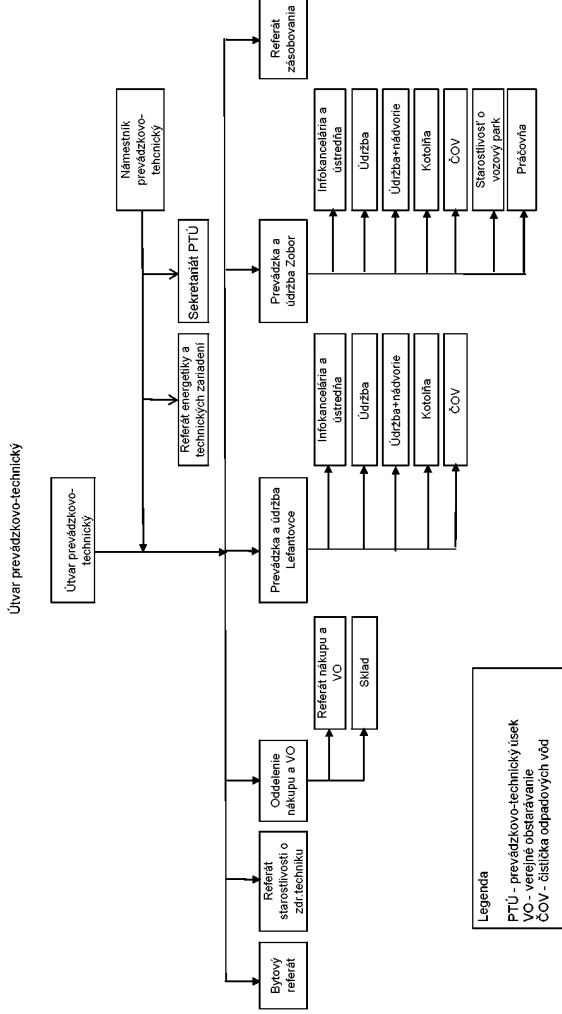
Organizačná štruktúra Riaditeľstva a Útvaru riaditeľa

Organizačná štruktúra útvaru zdravotnej starostlivosti

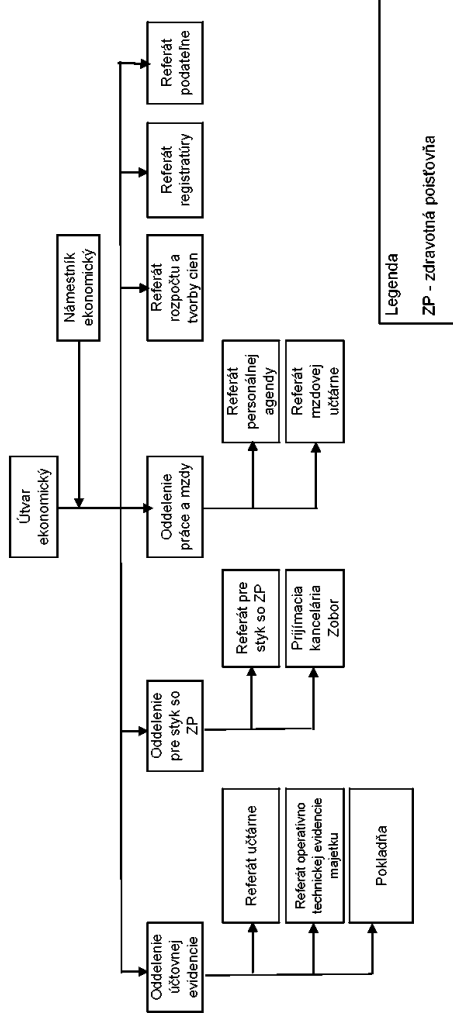

Organizačná štruktúra útvaru prevádzkovo-technického

Organizačná štruktúra ekonomického útvaru

Útvar ekonomický

Aktuálne personálne obsadenie kľúčových organizačných jednotiek Špecializovanej nemocnice sv. Svorada Zobor, n.o.

Riaditeľ:	MUDr. Štefan Petříček, M.P.H.
Vedúci útvaru riaditeľa:	Ing. Peter Hostánský
Námestník riaditeľa pre lekársku zdravotnú starostlivosť:	MUDr. Daniel Magula, CSc.
Námestníčka riaditeľa pre ošetrovateľskú zdravotnú starostlivosť:	PhDr. Margita Šimorová
Námestníčka ekonomická:	Ing. Marta Eckhardtová, M.P.H.
Námestník prevádzkovo-technický:	Ing. Otto Mausch
Manažér kvality:	Ing. Otto Mausch
Kontrolór nemocnice:	Filoména Vlasáková

Ambulantná zložka

Poliklinické oddelenie PaF:	prim. MUDr. Zdenka Galisová, MUDr. Ivana Gregorová, MUDr. Peter Selický, vedúca sestra Iveta Kákošová
Špecializovaná ambulancia PaF:	Doc. MUDr. Ján Plutinský, CSc., MUDr. Bohumil Matula MUDr. Magdaléna Palicová MUDr. Marián Strhan
Ambulancia lekárskej imunológie a alergológie :	MUDr. Magdaléna Palicová MUDr. Simona Sucháňová MUDr. Miroslava Bugárová
Onkologická ambulancia a onkologická ambulancia paliatívnej starostlivosti:	Doc. MUDr. Peter Beržinec, CSc., MUDr. Helena Kuzmová, MUDr. Magdaléna Arpášová MUDr. Gabriela Chowaniecová
Ambulancia OKB pre poruchy metabolizmu:	MUDr. Daniel Magula, CSc., MUDr. František Dvořák
Ambulancia fyziatrcko – rehabilitačná:	MUDr. Jana Pleidelová
Ambulancia interného lekárstva:	MUDr. Jozef Weber, M.P.H., MUDr. Plamen Kabaivanov, MUDr. Daniel Magula, CSc.
Osteologická ambulancia:	MUDr. Dalibor Petráš, MUDr. Eva Ruttkayová
Reumatologická ambulancia:	MUDr. Eva Ruttkayová
Ambulancie všeobecného lekárstva Zobor a Horné Lefantovce:	MUDr. Zdenka Galisová MUDr. Marián Strhan
Gastroenterologická ambulancia:	MUDr. Žigmund Henžel
Chirurgická ambulancia:	MUDr. Rudolf Palič
Diabetologická ambulancia:	MUDr. Alena Mandúchová
Geriatrická ambulancia:	MUDr. Danica Pavlíková, MUDr. Jozef Weber, M.P.H., MUDr. Dalibor Petráš
Psychológ:	PhDr. Stanislava Segečová

Oddelenia spoločných vyšetrovacích a liečebných zložiek

Národné referenčné centrum pre mykobaktérie:	prim. MUDr. Juraj Trenkler
Oddelenie kultivácie a diagnostiky mykobaktérií:	prim. MUDr. Helena Zajacová, vedúca zdr. laborantka Beáta Pavlíková
Oddelenie endoskopické:	prim. MUDr. Žigmund Henžel, vedúca sestra Mgr. Andrea Gálová
Oddelenie funkčnej diagnostiky:	prim. MUDr. Bohumil Matula, vedúca sestra Viktor Kamenický
Oddelenie klinickej biochémie:	prim. MUDr. Daniel Magula, CSc., vedúca zdr. laborantka Kornélia Tóthová
Oddelenie rádiodiagnostiky:	prim. MUDr. Karol Bitter, CSc., vedúci radiol. asistent Gejza Horváth
Oddelenie fyziatricko-rehabilitačné:	prim. MUDr. Jana Pleidelová vedúci fyzioterapeut: Ľudovít Gašparovič
Osteocentrum:	prim. MUDr. Eva Ruttkayová, vedúci radiol. asistent Gejza Horváth
Oddelenie liečebnej výživy a stravovania:	prim. MUDr. Daniel Magula, CSc. vedúca asist. výživy Daniela Vojteková

Lôžkové oddelenia

časť Zobor

I. oddelenie PaF:	prim. MUDr. Magdaléna Palicová, vedúca sestra Mgr. Adriana Balžanová
II. oddelenie PaF:	prim. Doc. MUDr. Ján Plutinský, CSc., vedúca sestra Renáta Sabová
III. oddelenie PaF:	t.č. počas výstavby nového pavilónu prebralo činnosť I. a II. oddelenie PaF
Oddelenie klinickej onkológie:	prim. Doc. MUDr. Peter Beržinec, CSc. vedúca sestra Bc. Karmen Čičová
Geriatrické oddelenie:	prim. MUDr. Jozef Weber, M.P.H., vedúca sestra Mgr. Stanislava Hrušková
Oddelenie anesteziológie a intenzívnej medicíny:	prim. MUDr. Ľudovít Bajcár, vedúca sestra Bc. Katarína Elexová

časť Horné Lefantovce

Oddelenie pre dlhodobu chorobu:	prim. MUDr. Dalibor Petráš, vedúca sestra Magdaléna Dřížhalová
Nemocničná lekáreň	prim. RNDr. Helena Garlíková

stav k 15. 4. 2008

Podiel hospitalizovaných pacientov podľa regiónov Slovenskej republiky

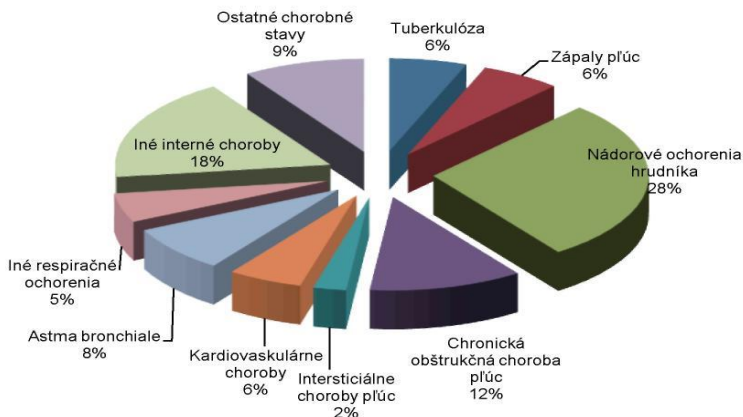

Vybrané ukazovatele zdravotnej starostlivosti v ŠN sv. Svorada Zobor, n.o. v rokoch 1948 - 2007

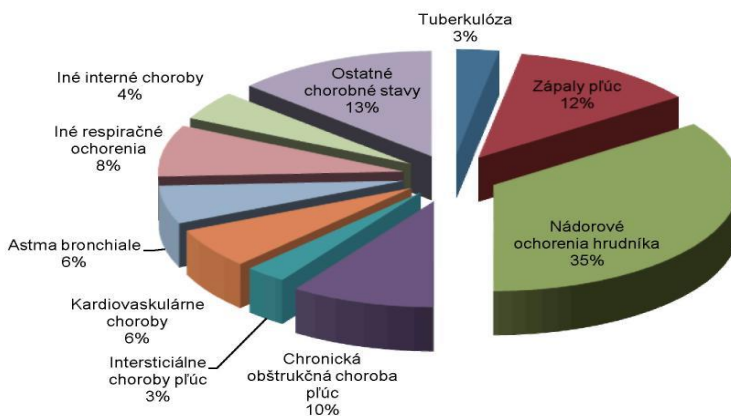
	1948	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2007
Lekárske miesta	2	2	6	12,9	17,15	18,3	27,43	32,31	33,69	35,14	39,33	50,56	43,4	38,08
Počet zamestnancov spolu	45	52	150	180	320,5	353,75	423	458	437,07	433,88	479,8	499,12	349,7	285,06
Počet posteli	102	102	237	270	561	520	520	520	520	520	444	444	239	239
Počet ošetrovacích dní	38346	39589	89220	98283	186186	187673	181163	182890	182953	156484	144074	91001	55791	52632
Obložnosť v %	102,72	106,34	103,14	100,3	90,93	98,35	95,45	96,1	96,39	91,56	88,9	56	63,95	59,19
Počet prijatých na hospitalizáciu	231	238	800	772	1310	1523	2621	2932	2985	3503	4626	4194	3361	3435
Počet prepustených	211	220	817	747	1196	1532	2493	2745	2788	3435	4215	3913	3132	3189
Počet zomrelých	0	1	6	1	22	26	119	168	186	185	383	269	253	244
Priemerná ošetrovacia doba v dňoch	173,51	172,5	109,94	129,3	154	124,82	70,03	63,38	61,93	43,94	32,23	20,68	15,9	14,49

Štruktúra hlavných ochorení u hospitalizovaných pacientov

Štruktúra hlavných príčin hospitalizácie
rok 1998

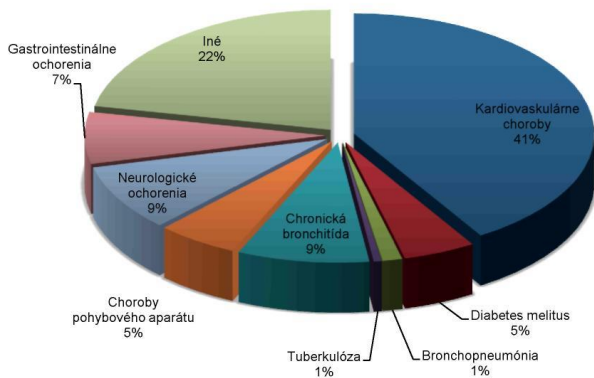
rok 2007

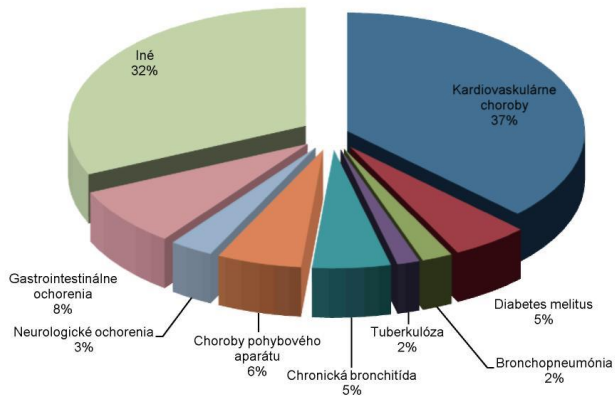
Štruktúra najdôležitejších pridružených ochorení u hospitalizovaných pacientov

Štruktúra najdôležitejších pridružených ochorení

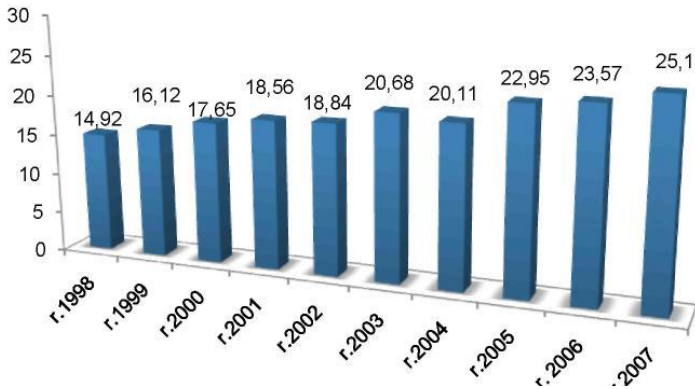
rok 1998

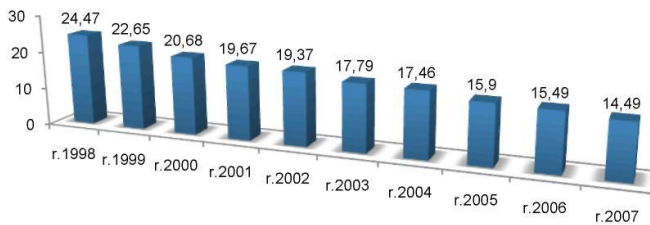
rok 2007

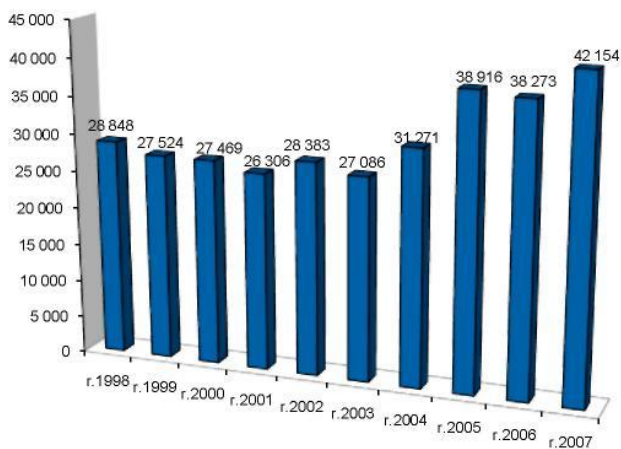
Vývoj obrátu obsadeného lôžkového fondu

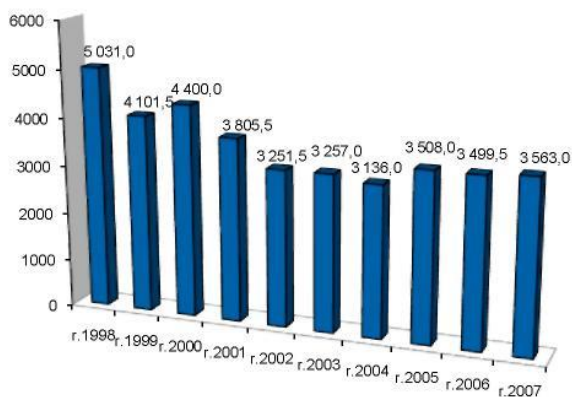
Vývoj priemernej ošetrovacej doby v dňoch v ŠN sv. Svorada Zobor

Počet ambulantne vyšetrených a ošetrovaných v ŠN
sv. Svorada Zobor, n.o.

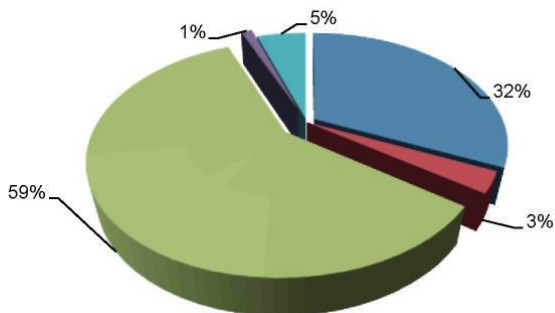

Počet hospitalizovaných pacientov v ŠN
sv. Svorada Zobor, n.o.

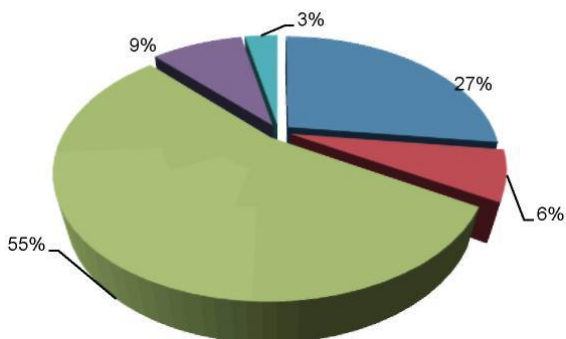
Štruktúra nákladov ŠN sv. Svorada Zobor, n.o.

Štruktúra nákladov rok 1998

- spotrebované nákupy
- mzdové náklady a zákonné poistenie
- dane a ostatné finančné náklady
- služby
- odpisy

Štruktúra nákladov rok 2007

- spotrebované nákupy
- mzdové náklady a zákonné poistenie
- dane a ostatné finančné náklady
- služby
- odpisy

ZOZNAM ZAMESTNANCOV ŠN SV. SVORADA ZOBOR, N.O. 1948 – 2008

Riaditelia a (*) lekári poverení vedením ŠN sv. Svorada Zobor:

Leonard Šustek
1948 – 1948

Rudolf Krutý
1948 – 1961, *1961 – 1985

František Dvořák
* 1985 – 1993, 1994 – 1994

Štefan Petríček
od 1994 - - -

Správcovia a (*) ekonomicko-technickí námestníci:

Mária Strišková	1948 – 1950
Pavol Pavle	1950 – 1977
Vladimír Knéz	1977 – 1983
Aladár Baláži	1983 – 1990
Juraj Ďuračka	1990 – 1992
Juraj Kollár	1992 – 1994
Kornélia Horváthová	* 1994 – 1996
Ján Blisca	* 1996 – 1997
Ľudmila Francová	* 1997 – 1998
Peter Host'anský	* 1998 – 1999
Emil Kasperkevič	* 1999 – 2002
Branko Petrech	* 1999 – 1999

Peter Host'anský	*	2000 – 2002
Ľudovít Koppan	*	2002 – 2004
Eva Urbanová	*	2004 – 2005
Peter Host'anský	*	2005 – 2007
Otto Mausch	*	od 2005 – - -
Marta Eckhardtová	*	od 2007 – - -

Námestníci pre lekársku zdravotnú starostlivosť:

Štefan Petríček	1992 – 1994
František Dvořák	1994 – 1996
Daniel Magula	od 1996 – - -

Hlavné sestry a (*) námestníčky ošetrovateľskej zdravotnej starostlivosti:

Melánia Kováčová	1948 – 1959
Gizela Kasalová	1959 – 1979
Veronika Kuželová	1979 – 1992
Margita Šimorová	1992 – 1995
Melanie Beťková	* 1995 – 1997
Margita Šimorová	*od 1997 – - -

Primári lôžkových oddelení a (*) SvaLZ:

Leonard Šustek, Rudolf Krutý, Peter Javorek, Soňa Szalmová, Jozef Biza, Helena Kuzmová, Magdaléna Arpášová, Mária Letková, Štefan Petríček, Magdaléna Palicová, Jozef Weber, Peter Beržinec, Marián Štefeček, Ján Plutinský, Zdenka Galisová, Pavol Demeš Dana Lauková, Jozef Kováč, Ľudovít Bajcár, Dalibor Petráš

*: Jozef Biza, František Dvořák, Jozef Weber, Alexander Szalma, Nikola Iliev, František Matula, Anna Bajcárová, Daniel Paulovič, Bohumil Matula, Karol Bitter, Helena Zajacová, Žigmund Henžel, Daniel Magula, Boris Benický, Zdenka Galisová, Ladislav Pavlík, Jana Pleidelová, Eva Ruttkayová, Alena Manduchová, Juraj Trenkler,

Vrchné sestry a (*) vedúce SvaLZ:

Melánia Kováčová, Gizela Kasalová, Františka Fajerová, Želmíra Cibulová, Veronika Vojčíková, Božena Ivančíková, Emília Kováčová, Elvira Mošaťová, Anna Pavlíková, Veronika Kuželová, Viera Sečanská, Magdaléna Dřížhalová, Margita Šimorová, Tatiana Marendiaková, Mária Ligačová, Hana Vinceová, Ľudmila Balážová, Andrea Gálová, Stanislava Hrušková, Viera Chladná, Janka Čuláková, Renáta Sabová, Adriana Balžanová, Karmen Čičová, Katarína Elexová,

*: Jana Nemčíčová, Anna Kollárová, Terézia Bizová, Viktor Kamenický, Dezider Sobota, Jarmila Šebová, Mária Molnárová, Valéria Sajková, Veronika Chňapeková, Marta Gregorová, Mária Balážiová, František Száraz, Silvia Starovičová, Daniela Vojteková, Alica Candráková, Daniela Turoňová, Viola Porubská, Gejza Horváth, Kornélia Tóthová, Ľudovít Gašparovič, Darina Kováčová, Beáta Pavlíková

Lekári:

Leonard Šustek	1948-1954	Jozef Pogran	1970-1971
Rudolf Krutý	1948-1993	Martin Čapra	1970-1971
Jozef Stejskal	1951-1958	Dagmar Holomáňová	1970-1971
Peter Javorek	1952-1979	Mária Jajcaiová	1971-1976
Svätopluk Zurek	1952-1960	Edita Vančovská	1971-1978
Juraj Komár	1953-1981	Štefan Petriček	1972- - -
Ján Flegler	1953-1956	Magdaléna Tanušková	1972-1973
Pavol Sabó	1953-1955	Marta Hetináčová	1972-1973
František Hlinický	1953-1959	Radko Suchánek	1972-1989
Štefan Litomerický	1955-1958	Klára Perceová	1972-1974
Juraj Detvay	1956-2001	Peter Hubka	1973-1974
Jozef Chlebo	1958-1962	Milan Bujná	1973-1979
	1982-1985	Mária Letková	1973-2002
	1995-1998	Magdaléna Palicová	1973- - -
Alojz Bebej	1958-1962	Zuzana Zapažková	1974-1976
Mária Ághová	1958-1959	Mária Lieskovská	1974-1982
Pavol Kaňa	1958-1959	Monika Čierna	1974-1977
Soňa Szalmová	1959-1995	Daniel Paulovič	1975-1986
Jozef Biza	1959-2006		1993-2000
František Matula	1959-1998	Marián Strhan	1975- - -
František Dvořák	1959- - -	Nikola Iliev	1975-1998
Milan Krošlák	1959-1960	Štefan Varga	1976-1977
Olga Střechová	1959-1993	Veronika Švarcová	1976-1978
Ernest Ország	1959-1961	Helena Manduchová	1976-1981
Anna Fajtová	1962-1962	Peter Radadič	1976-1983
Amália Jedličková	1962-1966	Michal Mandzjuk	1976-1983
Hana Karásková	1963-1965	Marta Kristeková	1977- - -
Zoltán Karásek	1963-1966	Pavol Banai-Tóth	1977-1978
Ladislav Slávik	1963-1967	Katarína Krčmáriková	1977-1980
Augustín Ružička	1965-1966	Pavol Šilhár	1977-1986
Ľubica Fedorová	1965-1967	Jozef Gunčaga	1977-1988
Michal Ilavský	1965-1968	Ivan Majer	1978-1987
Magdaléna Arpášová	1965- - -	Marta Majerová	1978-1993
Pavol Bazovský	1965-1967	Jozef Weber	1978- - -
Ľubica Zatkáliková	1966-1968	Anna Bajcárová	1979-1998
Zdenka Galisová	1967- - -	Viktor Neuman	1979-1987
Viera Poláková	1967-1969	Jana Poláčková	1980-1997
Marián Čerman	1967-1969	Beáta Vančová	1981-1985
Katarína Križanová	1967-1969	Jarmila Plutinská	1981-1988
Marta Sedláková	1967-1973		1998-2001
Anna Ferencová	1967-1974	Ján Plutinský	1981-1992
Viera Čatajová	1968-1969		1996- - -
Helena Kuzmová	1970-1991	Hassan Musbach	1981-1981
	1994- - -	Eva Firická	1982-1984
Eva Pribitzerová	1970-1970	Pavel Vahala	1982-1986
Peter Linder	1970-1970	Edita Halamová	1982-1989
Pavol Daňo	1970-1970	Peter Beržinec	1983- - -
Milan Môcik	1970-1971	Štefan Griesbach	1984-1994

Katarína Navrátilová	1984-1987	Jana Pleidelová	1995- - -
Žigmund Henžel	1984- - -	Zuzana Bošková	1996-1996
Daniel Magula	1985- - -	Karol Bitter	1996- - -
Marián Siška	1985-1988	Lubica Kovačová	1996- - -
Iveta Pišteková	1985-1988	Ivana Gregorová	1996- - -
Katarína Plentová	1985-1997	Jana Krnáčová	1996-2001
Hilda Šajgalíková	1986-1991	Karin Kirinovičová	1996-1998
Bohumil Matula	1986- - -	Pavol Demeš	1996-2003
Alexander Szalma	1986-1996		2003-2005
Iveta Marková	1986-1997	Simona Sucháňová	1996- - -
Marián Miškolci	1987-1988	Renáta Šinská	1996-2000
Gabriela Vavrinčová	1989-1989	Miroslava Čulagová	1996- - -
Marián Slovák	1989-1989	Jozef Kováč	1996-2008
Renáta Chaloupková	1989-1989	Eva Blythe	1997-1999
Anna Košová	1989-1993	Gabriela Chowanieciová	1997- - -
Jana Matulová	1989-1998	Gregor Ruttkay	1997-2006
	2000-2000	Ľudovít Bajcár	1997- - -
Eva Beržincová	1989-2006	Dana Gogová	1997-2007
Drahomir Galbavý	1990-1992	Miriám Kolláriková	1997-2000
Július Rakovský	1990-1992	Monika Zetochová	1997-1999
Peter Šiška	1990-1994	Lubica Kvasňovská	1997-1999
Peter Selický	1990- - -	Mahdan Mohammed	1997-1998
Marián Štefeček	1991-2004	Jana Mrázová	1997-1998
Anton Potanko	1992-1992	Henrieta Ragasová	1997-1998
Eva Potanková	1992-1992	Alena Manduchová	1998- - -
Ladislav Pavlík	1992-2007	Marcela Bezáková	1998-2007
Imrich Szabó	1992-1994	Boris Benický	1999-2005
Terézia Botková	1993-1999	Gertrúda Ďalogová	1999- - -
Milan Krpčiar	1993-1994	Miriám Michaličková	1999- - -
Mohamad Naji	1993-1995	Ľuboš Roháč	1999-2001
Juraj Babušík	1993-1995	Katarína Bednáriková	2000-2002
Plamen Kabaivanov	1993- - -	Stanislava Szabóová	2000- - -
Dalibor Petráš	1993-1998	Stanislav Majerník	2000- - -
	2004- - -	Adriana Moravčíková	2000-2002
Mahmud Gharibyar	1993-1999	Alexandra Ligová	2000-2003
Danica Pavlíková	1993- - -	Alireza Norouzi	2000- - -
Miriám Pleváková	1993-1994	Marek Palacka	2001-2001
Marián Streško	1994-1998	Eva Ruttkayová	2002- - -
Ingrid Petrašovičová	1994-1994	Ľuboš Chrupka	2003-2005
Jana Šallingová	1994-1994	Ingrid Libáková	2003- - -
Zuzana Šubová	1994-1995	Ivan Marget	2003- - -
Anna Fabová	1994-2005	Jana Kavečanská	2004-2006
Lubica Binčíková	1994-1995	Darina Koreňová	2004-2006
Mária Žilková	1994-1995	Peter Chlebo	2005- - -
Tatiana Lisá	1995-1995	Gabriela Papšová	2005-2006
Juraj Šranko	1995-1996	Pavol Sadloň	2005- - -
Jana Gáliková	1995- - -	Jaroslav Šalkovský	2005- - -
Miroslava Bugárová	1995- - -	Rudolf Palič	2006- - -
Dana Lauková	1995- - -	Lucia Doláková	2007- - -
Miriám Gharibyarová	1995-2002	Katarína Kurciníková	2007- - -
Alena Kočalková	1995- - -		

Sestry s vysokoškolským vzdelaním:

Katarína Maceková, Hana Ďurčíková, , Viera Chladná, Eva Lacušková, Zuzana Benková, Jana Čapská, Ľudmila Balážová, Katarína Elexová, Adriana Gažiová, Igor Minár, Katarína Korenačková, Stanislava Paulovičová, Zuzana Taligová, Martina Udvardyová, Alexandra Hruboňová, Renáta Koncová, Mária Kucharíková, Silvia Starovičová, Jana Šabová, Karmen Čičová, Adriana Balžanová, Janka Čuláková, Andrea Gálová, Stanislava Hrušková, Lívia Balková, Melanie Beťková, Dana Brázdilová, Margita Šimorová, Beáta Raisová , Mária Cibulová , Denisa Purcová, Magdaléna Belaňová, Zuzana Kvasnicová , Jana Košková, Zuzana Schmidtová, Andrea Tomanová, Mária Zaujecová

Iní vysokoškolskí zamestnanci:

Marta Zurková, František Hlavaj, Ľudovít Lobb, Anna, Kollárová, Emília Jančovičová, Dagmar Hubinská, Margita Heténiová, Jozef Hruboš, Ján Bolcha, Jozef Večera, Eva Kloknerová, Igor Jurena, Silvia Ďurgutová, Martin Cibula, Ružena Olasová, Mária Letkovičová, Zuzana Ondrisová, Helena Chmelová, Peter Strýček, Katarína Smatanová, Dagmar Raučinová, Jana Reiterová, Zuzana Zalabaiová, Danica Bobčeková , Margita Vlasáková, Vladimír Sedláček, Helena Garlíková, Helena Zajacová, Marta Farkašová, Danica Tupá, Elena Lenártová, Štefan Marík, Helena Sivoková, Andrej Porubský, Mário Šrank, Katarína Kinčíková Peter Hostanský, Ľudovít Koppan, Otto Maus, Juraj Števo, Miroslav Daniš, Igor Hubinský, Marián Nový, Pavol Blahovský, Eva Urbanová, Marta Eckhardtová, Emília Cívánová, Ivica Jagdwirthová, Mária Kačmarská, Andrea Kisá, Iveta Antalíková, Zuzana Lazíková Gabriela Vaverková, Stanislava Segéčová, Mária Švejnochvá, Daniela Turoňová, Michaela Lihanová

Konziliárni lekári:

Štefan Griesbach, Eugen Gressner, Alojz Lobb, Dezider Zachar, Štefan Janec, Viktor Adda, Štefan Pecho, Ján Droppa, Vladimír Dornetzhuber, Jozef Fodor, Václav Benca, Rudolf Mikláš, Imrich Kostolný, Pavol Strauss, Vincent Fándl, Alexander Szalma, Alexander Čerba, Radko Suchánek, Imrich Svitok, Ladislav Polčík, Dana Bulíčková, Tibor Hatványi, Aladár Kratochvíl, Mária Adamicová, Vladimír Dostál, Rudolf Ťapucha, Bartolomej Čech, Gabriela Okšová, Katarína Liebenbergerová, Dušan Čellár, Mária Čechová, Michal Abelovič, Milan Krošlák, Ľudovít Orich, Eulália Jamborová, Emil Bakoš, Alexander Mikuš, Dominik Pintér, Marta Hozlárová, Peter Pleva, Ján Beňuška, Oľga Noveková, Peter Linder, Eva Vrtíková, Milan Mócik, Irena Drobišová, Jozef Berec, Ivan Majer, Pavel Vahala, Augustín Zachar, Dušan Ďurčanský, Jana Sirotiaková, Árpád Pereszlyényi, Marta Veselská, Peter Janík, Eduard Jančík, Martin Bednárik, Dušan Buček, Stanislav Dúbravický, Marta Porubská, Katarína Linderová, Mária Istenesová, Iveta Marková, Jozef Beňačka, Nikola Iliev, Helena Kuzmová, Milan Halás, Pavol Demeš, Ľubica Škarbalová. Ľubomír Jarábek

K PRÍSPEVKOM VZÁCNÝCH OSOBNOSTÍ K ŠEŠŤDESIATINÁM NEMOCNICE

Históriu Špecializovanej nemocnice sv. Svorada Zobor, n.o. nemožno oddeliť od lokalít Zobora a Horných Lefantoviec, ktoré majú mimoriadny význam z hľadiska najstaršej národnej histórie Slovenska. Túto spojitosť možno dodnes vidieť v zhmotnenej forme - upravené historické budovy bývalého kláštora na Zobore a kaštieľa v Horných Lefantovciach dodnes sčasti slúžia v rámci rozsiahlejších komplexov novších budov na poskytovanie zdravotnej starostlivosti.

Bývalý Zoborský kláštor má výnimočné postavenie v národnej a kresťanskej histórii. Podľa českého kronikára Kosmasa tu v tichosti benediktínskeho kláštora dokonal v nepoznaní svoj život kráľ Svätopluk (zomrel r.896), čo datuje existenciu kláštora do obdobia Veľkej Moravy. Hodnoverne je písomne doložené, že jestvujúci kláštor obdaroval v r. 1006 kráľ Štefan I.

Jedným z benediktínskych mníchov, ktorý žil v kláštore a v jaskynke nad ním, bol Andrej-Svorad. Spolu s mladším spolubratom Benediktom boli v roku 1083 vyhlásení pápežom Gregorom VII. za vôbec prvých svätcov pochádzajúcich z územia Slovenska. O živote oboch svätcov vypovedá legenda päťkostolského biskupa Maura, pochádzajúceho z okolia Nitry.

Prvá Zoborská listina z roku 1111 dokladá v zoborskom kláštore prvé známe cirkevné učilište na území Slovenska a prvého učiteľa s menom Willermus grammaticus.

Benediktíni, ktorí sa pokladajú i za zakladateľov zoborských vinogradov, prebývali v kláštore na Zobore do roku 1468.

V roku 1692 obnovil zoborský kláštor biskup Blažej Jaklín, lefantovský rodák na biskupskom stolci nitrianskeho biskupstva pochádzajúce z čias sv. Metoda z roku 880. Pozval z Rakúska kamaldulských mníchov, ktorí osídľovali kláštor do roku 1782, do zrušenia reholí v Uhorsku cisárom Jozefom II. Jedným zo známych kamaldulských mníchov Cyprián, ktorý neskôr odišiel do Červeného Kláštora v Pieninách.

Koncom 19. storočia bolo miesto Zobora a jestvujúca kláštorná budova vyhľadávaná pacientami až z balkánskych krajín, ktorí sa sem chodievali liečiť na tuberkulózu. Začiatkom 20. storočia bola lokalita vyhľadávaným výletným miestom nitrianskych mešťanov.

V roku 1937 obnovil kláštor nitriansky arcibiskup Karol Kmeťko a zriadil v ňom Misijný dom sv. Svorada pre rehoľu verbistov (SVD – Societas Verbi Divini), ktorí tu až do ich násilného vystaňovania v roku 1950 vtedajším režimom obývali kláštor a zveľaďovali jeho okolie.

1. júna 1953 sa zachovaná a rekonštruovaná budova bývalého zoborského kláštora stala prvou budovou v zoborskej časti už jestvujúceho Ústavu na liečbu tuberkulózy v Horných Lefantovciach.

Obec Horné Lefantovce sa prvýkrát písomne spomína v druhej Zoborskej listine z roku 1113 ako majetok zoborského opátstva sv. Hypolita.

V roku 1369 do obce prišli mnísi rehole pavlínov, keď ešte pred ich príchodom bola vybudovaná budova kláštora. Pavlíni zostali v Horných Lefantovciach do roku 1782. Počas ich pôsobenia jestvovala v kláštore o.i. aj lekáreň slúžiaca pre široké okolie.

V neskoršom období bol pôvodne gotický kláštor prebudovaný lefantovskými šľachtickými rodmi na honosný kaštieľ, ako je známy i dodnes. Posledným rodom, ktorý tú sídlil do roku 1945, bol rod Edelsheim- Gyulai.

Od roku 1948 sa kaštieľ sa stal prvou budovou novozaloženého zdravotníckeho zariadenia na liečbu tuberkulózy.

Bohatá história symbolicky predznačila súčasné smerovanie a využitie budov na zdravotnícke účely - keďže tu bola kláštorná lekáreň a lokalita Zobora bolo vyhľadávané už v minulosti na liečbu tuberkulózy.

Vôbec prvá historicky doložená slovenská škola na zoborskom kláštore akoby ponad dlhé veki našla svoju kontinuitu v súčasnej existencii výučbovej základne Slovenskej zdravotníckej univerzity.

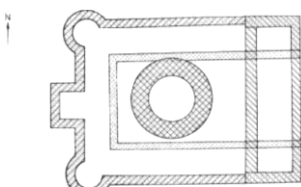
Život sv. Svorada ako prvého slovenského svätca je úzko spojený s jeho životom v zoborskom kláštore. Jeho meno a duchovný odkaz si nemocnica v súčasnosti pripomína v jej dnešnom názve.

Na tomto mieste preto patrí poďakovanie vzácnym osobnostiam, ktorí svoje príspevky venovali 60-ročnému jubileu nemocnice. S radosťou tieto príspevky na tomto mieste uverejňujeme.

KLÁŠTORY NA ZOBORE A V LEFANTOVCIACH Z HL'ADISKA HISTORICKÉHO A ARCHEOLOGICKÉHO VÝSKUMU

Prof. PhDr. Alexander Ruttkay, DrSc.

Súčasťou označenia spiritus loci - duch miesta, ktorý spoluvytvára špecifickú atmosféru jubilujúcej liečebnej inštitúcie – dnešnej Špecializovanej nemocnice – pod majestátnym masívom Zobora a jeho oddelenia v Horných Lefantovciach – sú dejiny troch dávnych kláštorných komunít. K poznaniu dejín pavlínskeho kláštora v Horných Lefantovciach a benediktínskeho a napokon aj kamaldulského kláštora na Zobore prispel spolu so štúdiom písomných prameňov aj archeologický výskum.

Horné Lefantovce, tzv. Malý
kaštieľ foto A. Ruttkay

barón Leopold Edelsheim-Gyulay prebudovať na honosné panské sídlo, na ktorom sa len v nepatrnom rozsahu dajú sledovať niektoré gotické časti z pavlínskeho chrámu a figurálne neskorogotické, renesančné a barokové prvky sekundárne rozmiestnené v murive kaštieľa.

Archeologický výskum sa objektov bývalého pavlínskeho kláštora doteraz nedotkol. Zaujímavé poznatky o stredovekom sídle rodu, ktorý kláštor založil, sa však získali pri stavebnohistorických (I. Staník) a archeologických (A. Ruttkay) výskumoch v roku 1982 v areáli tzv. Malého kaštieľa v intraviláne Horných Lefantoviec.

Na ruiny sa meniaci objekt je v súčasnosti po rekonštrukcii opäť vo výbornom stave. V dlažbe nádvorja je vyznačená archeologicky odkrytá stredoveká zástavba.

Odborníci tradične považovali kaštieľ za renesančnú stavbu z roku 1618 a spájali ho najmä s rodom Jezernických. Výskumom sa však zistili podstatne staršie počiatky tunajšieho sídla, ktoré siahajú až do 12.-13. stor. Z malého stredovekého hradu sa odkryli základy múrov najstaršej časti – okrúhlej obytnej veže s priemerom ca 9 m a stopy obdĺžnikového paláca asi zo 14. stor. s rozmermi približne 22x8 m. Opevnenie predstavovala hlboká vodná priekopa napájaná z dvoch obtekajúcich potokov. Sídlo šľachtického rodu, ktorý vynikal hlavne bojovnosťou, nie však majetnosťou, sa nám na prvý pohľad vidí ako pomerne skromné a neveľké pri porovnaní s pravdepodobne vysokými nákladmi na výstavbu kláštora. Nešlo však o krátkodobú stavebnú investíciu. Vznik kláštora totiž len v jeho základnej stredovekej podobe bol úlohou až dvoch generácií šľachtických patrónov. Treba pritom zobrať do úvahy aj skutočnosť, že rod v Lefantovciach bol v 14. stor. už značne rozvetvený, že z dostupných prameňov sa dozvedáme o ďalších sídlach - kúriách hlavných predstaviteľov rodového klanu, medzi ktorými sa neraz pozúťali ozbrojené zrážky pre majetky. Vznik kláštora teda nie je len otázkou nákladov na jeho výstavbu, ale aj otázkou dlhodobej duchovnej inšpirácie urodzených hriešnikov „pre spásu ich duší“.

Medzi základné majetky rodu z Lefantoviec patrili aj blízke Sokolníky (dnes časť obce Podhorany). Ostali v majetku rodu aj vtedy, keď ich zo základného vlastníctva v Lefantovciach vytlačili iné famílie. Aj v intraviláne tejto obce sú dodnes viditeľné stopy malého hradu. Zaujímavým objektom v rámci našej témy sú však najmä pozostatky zaniknutého stredovekého kostola v extraviláne obce blízko cesty do Lefantoviec. Sakrálny objekt bol dôkladne preskúmaný v rokoch 1965 a 1966 (A. Habovštiak a A. Ruttkay). V jeho vnútri sa nachádzala o. i. aj murovaná, no už prázdna hrobka prekrytá pieskovecovou platňou. Na hladko opracovanom povrchu platne je v nízkom reliéfe znázornený doteraz neznámy erb rodu z Lefantoviec: na doľava kráčajúcom slonovi sedí muž strieľajúci z kuše. Medzi doplnujúcimi znakmi na náhrobku je popri znaku hviezdy a polmesiaca význam aj kapitálna forma písmeno L, ktoré by mohlo bližšie označovať osobu uloženú v hrobke. V období po roku 1600, do ktorého patrí renesančný náhrobok, prichádzajú do úvahy dvaja muži z vymierajúceho rodu, ktorí účinkujú aj ako vlastníci v Sokolníkoch – Vavrinec (Laurentius) a Ladislav (Ladislaus).

Náhrobok v porovnaní s honosnými figurálnymi gotickými a renesančnými, tzv. rytierskymi náhrobkami, ktoré poznáme aj z územia Slovenska svedčí svojou jednoduchosťou o majetkovom poklese významného stredovekého rodu v prvej tretine 17. stor., teda v záverečnej etape jeho existencie.

Od miesta pavlinského kláštora v Lefantovciach sa podnes už len po virtuálnej, ale v minulých storočiach reálnej spojnici zvanej aj Barátút – teda cesta mníchov – presunieme do príjemnej kotliny južne od vrcholu Zobora. Tunajší slávny benediktínsky kláštor Sv. Hypolita s počiatkami vo včasnom stredoveku je známy len z niekoľkých významných, no medzerovitých údajov a jeho vzhľad ostáva dodnes prakticky neznámy.

Podhorany Sokolníky príkrov hrobky s erbom foto A. Ruttkay

Jednou z opôr pre datovanie možného vzniku kláštora predstavuje jeho patrocinium. Tunajší Sv. Hypolit, podobne ako Sv. Emerám na nitrianskom hrade, dokumentujú tunajšie pôsobenie franského kléru v 9. stor. v dvoch rôznych historických súvislostiach.

Patrocinium Sv. Emeráma mohlo byť odrazom aktivít franských cirkevných centrál spred polovice 9. stor., ktoré sa spomínajú aj v pozvaní solúnskych bratov. Podľa textu v Panónskej legende pochádzali predchádzajúci kresťanskí učители aj z franskkej oblasti, Grécka a Itálie.

Oblasti stredodunajského priestoru osídlené Slovanmi sa stali po roku 800 externými misijnými územiami východofranských a italských cirkevných inštitúcií. Medzi riekami Rába, Dráva a Dunaj malo misijne pôsobiť arcibiskupstvo v Salzburgu, západne od Ráby bola sféra biskupstva v Pasove, oblasť súvisiaca s Nitrianskym kniežatstvom pripadla misijnému pôsobeniu biskupa v Regensburgu, a napokon južnú oblasť medzi riekami Drávou a Sávou mal mať v kompetencii patriarcha v Aquilei. Toto rozdelenie sa však nemohlo dôsledne dodržiavať. Reálny postup mohol byť podmienený geopolitickými zmenami (napr. vznikom Veľkej Moravy) a neskôr viacerými novými faktormi vo vnútri cirkvi.

Vrcholnou udalosťou v zahraničnopolitickej aktivite Veľkej Moravy bol príchod byzantských vierozvestov Konštantína-Cyrila a Metoda, s ktorými je od roku 863 spojený ďalší postup v christianizácii, vznik slovanského písomníctva a diplomatická aktivita v prospech Veľkej Moravy. Existencia slovienského cirkevného učilišťa v Nitre je síce možná, jeho lokalizácia na mieste benediktínskeho kláštora však nemá zatiaľ relevantné opodstatnenie.

Medzi známe východofranské cirkevné misijné uzly vo vzťahu k naddunajským Slovenom mohlo patriť aj opátstvo v pomerne blízko ležiacom St. Pölktene s patrocinium sv. Hypolita, teda zhodným s patrocinium zoborského kláštora. Vznik benediktínskeho kláštora na Zobore v spojení so známymi pragmatickými postojmi veľkokniežaťa Svätopluka I. by bol pravdepodobný po vzniku biskupstva v Nitre roku 880 s biskupom Wichingom a najmä po Metodovej smrti roku 885. Patrocinium Sv. Hypolita je napokon doložené aj na Morave, na známej lokalite z veľkomoravského obdobia – na Hradišti nad Znojmom.

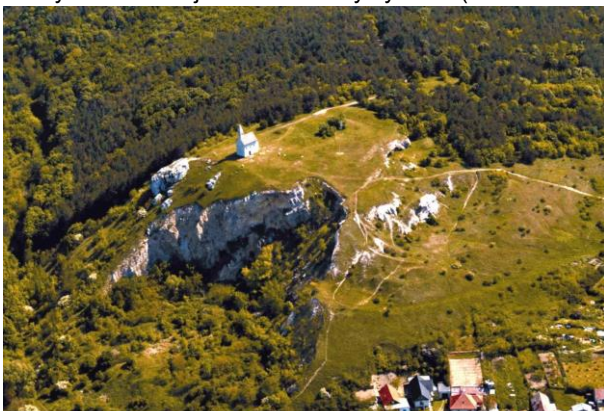
Meno Svätopluka I. pri náčrte možných počiatkov zoborského kláštora neuvádzam samoučelne. Väzbu Svätopluka k Nitre odzrkadľuje matne nielen tradícia vyjadrená v piesni "Nitra, milá Nitra..." zachytenej v Spievankách J. Kollára v prvej polovici 19. stor., ale aj stredoveké literárne diela. Popri zmienkach v Kosmasovej kronike zo zač. 12. stor., pripomením aspoň dva menej frekvencované pramene, v ktorých sa tiež odzrkadľujú starobylé tradície. V Kremsmünsterských poznámkach o pasovských biskupoch zostavených na prelome 13. a 14. stor. sa uvádza, že „biskup Wiching chcel rozdeliť loršskú diecézu a vytvoriť vlastné arcibiskupstvo s pomocou kráľa Svätopluka v Sclavii (ide nepochybne o Nitru). A Aeneas Silvius Piccolomini, od r. 1458 pápež Pius II. v spise, ktorý vyšiel v roku 1475 v Ríme uvádza, že Svätopluk zomrel v kláštore na Zobore.

Zoborský kláštor patrí medzi tie preduhorské cirkevné ustanovizne, u ktorých možno predpokladať kontinuitu a neskôr - vďaka majetkovým donáciám od kráľa Štefana I. - aj nový rozmach s vrcholom v 11.-13. stor. O starobylosti kláštora svedčí legenda o Svoradovi a Benediktovi. Osudy dvoch benediktínov v prvej tretine 11. stor. sa týkajú zoborského opátstva, ktoré sa už vtedy považovalo za tradičnú inštitúciu s podielom mníšskej komunity i pustovníkov. Slávne zoborské listiny z rokov 1111 a 1113 sú dôležitým prameňom pre poznanie majetkov opátstva, ktorému podľa toho patrilo asi 25-30 osád. Ďalších 35-40 sídlisk menovaných v listine z roku 1113 sú susediace osady v kráľovskom, alebo

šľachtickom vlastníctve. Zoborské listiny predstavujú akýsi reštitučný zoznam majetkov svedčiaci o pustošení počas prechodu križiackeho voja istého Folkmara roku 1096 a najmä v dôsledku vojenských vpádov moravských vojvodov začiatkom 12. stor..

V priebehu 12. a 13. stor. majetky Kláštora Sv. Hypolita sa rozširovali o ďalšie osady a iné zdroje príjmov. O rastúcej prosperite opátstva svedčí aj to, že pri plnení vojenských povinností voči kráľovi z cirkevných inštitúcií na území Slovenska len nitrianske biskupstvo a zoborský kláštor stavali samostatné oddiely. Ozbrojenci iných cirkevných inštitúcií sa pripájali pod jednotné velenie kráľovských vojsk.

Archeologické podklady o pôsobení zoborského kláštora na svojich majetkoch sa získali napr. v súvisi s osadou Dražovce, ktorá v roku 1113 bola ešte majetkom šľachtica asi s menom Draže, alebo Dražej (villa Drasei). Ešte pred 13. stor. sa dostala i táto osada medzi majetky kláštora na Zobore. Pôvodný zemepanský Kostol Sv. Michala sa stal farským kostolom a farárom bol asi vždy jeden z mníchov zo Sv. Hypolita. Zaujímavé zmeny v architektúre tohto malého kostolíka odzrkadľuje archeologický výskum z rokov 1989-1995 (A. Ruttkay), na ktorý nadviazal aj architektonický výskum (S. Paulusová) a pamiatková úprava. Na

Dražovce Kostol Sv. Michala letecké foto I. Kuzma

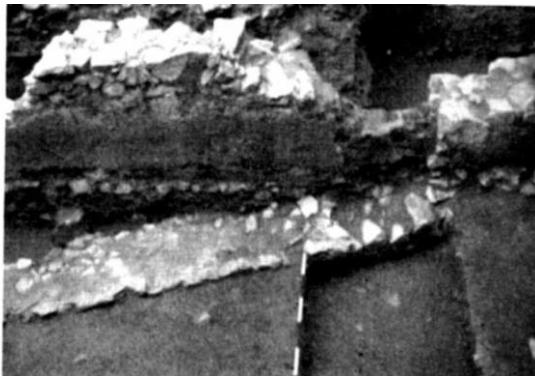
južnej strane kostolíka najneskôr okolo roku 1200 zamurovali pôvodné včasnorománske okná z prvej polovice 11. stor. a pristavali tu pomerne veľkú obdĺžnikovú prístavbu s pultovou strechou, ktorá siahala nad úroveň uvedených okien. Kostol bol osvetlený trojicou nových románskych okien umiestnených vysoko nad pultovou strechou prístavby.

K prístavbe bola v 13. - 14. stor. primurovaná z východnej strany ďalšia malá miestnosť. Pozoruhodné je aj zistenie nového okna v podkovovitej apside kostola asymetricky tak, že z interiéru kostola poskytovala výhľad priamo na benediktínske opátstvo, resp. na jeho výškovú dominantu, ktorým bola veža kláštorného kostola s patrocíniom Sv. Hypolita. Je pravdepodobné, že všetky spomenuté zmeny súvisia so správou dražovského kostola priamo zo zoborského kláštora. Prístavby mohli plniť funkciu sakristie, prípadne mohli predstavovať občasne používané miestnosti fary. Niekedy v 15. stor. sa situácia zmenila. Obidve prístavby boli odstránené, vysoko postavené románske okná na južnej strane lode a asymetrické okienko na apside zamurovali a znovu otvorili – s istým porušením pôvodných ostení – trojicu okien z prvej polovice 11. stor. Kostol nadobudol dnešnú známu podobu. Blízkosť zoborského kláštora sa odrazila aj v skladbe materiálnej kultúry, ktorá sa získala pri výskume vyše 400 hrobov prikostolného cintorína v Dražovciach. Pozoruhodné sú najmä dva masívne strieborné prstene – na štítkoch je dvojkríž a kolopis odzrkadľujúci vzťah k opátovi, alebo opátstvu.

Archeologický výskum samotného zoborského kláštora v Nitre mal svojich priekopníkov v osobe L. Kraskovskej (1942), neskôr A. Habovštiaka (1961 a 1962). Boli to pragmaticky volené sondáže, ktoré naznačili prítomnosť sídliskových vrstiev aj spreď 11. stor. Prvý z týchto výskumov zistil - popri identifikácii niekoľkých samotiek kamaldulských mníchov – priebeh jedného z múrov benediktínskeho kláštora. Stavebný materiál zo stredovekého kláštora, ktorý zanikol niekedy okolo roku 1470 sa druhotne použil aj pri výstavbe kamaldulského kláštora koncom 17. stor. No kamaldulské aktivity znamenali značné zmeny aj

v konfigurácii terénu (hlbenie rybníka a pod.) a nevyhnutne aj likvidáciu starších stavieb. Už výskum roku 1942 teda naznačil, že zvyšky benediktínskeho kláštora možno očakávať len vo fragmentárnom stave.

Druhý z výskumov sa uskutočnil v súvisе s výstavbou novej budovy ústavu pre liečbu respiračných chorôb. Aj tu sa zistili stopy osídlenia najneskôr od 11. storočia. Odkryli sa fragmenty ďalších múrov stredovekého kláštora a zvyšky

Nitra Špecializovaná nemocnica na Zobore. Superpozícia kamaldulského nad stredovekým kláštrom. M. Samuel 2005

dômyselného vodovodu, ktorý zásoboval vodou z blízkeho prameňa pre potreby kamaldulských mníchov a dopĺňal sa takto aj kláštorný rybník. Pôdorys kamaldulského kláštora s početnými objektmi je známy z často publikovanej rytiny z konca 17. stor. Umožňuje dobrú identifikáciu dodnes užívanej „starej“ budovy nemocnice, zrúcanín Kostola Sv. Jozefa, depresie po rybníku a v terénnej konfigurácii sa rysujúce príbytky mníchov. Rytina je spolu s čiastkovými výsledkami doterajších výskumov jedným z prameňov pre modernú archeologickú prospekciu, geofyzikálne merania a priestorovú orientáciu pri programe ďalších výskumov. Po zistení obrovských navážok z 20. stor. pri zrúcaninách kamaldulského chrámu (sondáž roku 1986 J. Hunka a J. Zábojník), podnetom úvah pre obnovenie výskumu sa stali najmä terénne obhliadky v roku 1997 (P. Bednár, M. Samuel), ktoré potvrdili zreteľné stopy osídlenia v blízkosti tamojšieho prameňa v 9.-10. stor. Realizácia odkryvkov sa začala konkrétnejšie rysovať po roku 2000 na základe spolupráce s vedením Špecializovanej nemocnice.

V rokoch 2001-2003 uskutočnil Archeologický ústav SAV v Nitre prvú etapu výskumu, ktorý viedol M. Samuel a finančne ho podporil magistrát mesta Nitry. Organizačne pomohli tiež ďalší priaznivci archeológie v Nitre (najmä V. Libant). Pred začatím výskumov sa uskutočnilo nové geodetické zameranie lokality a na nezastavaných plochách sa uskutočnil aj geofyzikálny výskum. Celková preskúmaná plocha má veľkosť vyše 300 m². Hlavným cieľom bolo nadviazať na odkryv muriva benediktínskeho kláštora počas predchádzajúcich výskumov. Veľkým úspechom, s ktorým M. Samuel v prehľadnej štúdii pohotovo oboznámil odbornú verejnosť, je zistenie ďalších úsekov stredovekých murív, ktoré sa odchyľujú od osi neskoršieho kláštora kamaldulských mníchov.

Našiel sa úsek interiérovej dlážky zo štvorcových hlinených dlaždíc. Na úrovni dlážky sa našla prvá minca. Bol to strieborný fenig zo salzburskej razby z rokov 1200-1246. Datuje zistené architektúry najneskôr do prvej polovice 13. stor. Čoskoro však tieto stavby zanikli – do ich deštrukcií totiž boli zahĺbené jamy s nálezmi rámcovo z 13.-14. stor. Poškodenie kláštora mohlo byť dôsledkom tatárskeho vpádu roku 1241. Osobne by som však v tomto prípade dal do popredia aj dve ďalšie možnosti poškodenia kláštora. Jednou je útok českého kráľa Přemysla Otakara II., ktorý zasiahol Nitru a okolie v roku 1273 a druhou obdobie pôsobenia Matúša Čáka, so známymi vojenskými akciami proti Nitre.

Zdá sa, že význam opátstva sv. Hypolita v 14. stor. už celkovo nemožno merať kritériami slávnych listín z rokov 1111 a 1113. I keď v priebehu 12. a 13. stor. pribudlo opátstvu niekoľko majetkov na Považí a Ponitří, mohol znamenať zásah čakovskej oligarchie od konca 13. stor. ochudobnenie kláštora. Za anjouovských kráľov v 14. stor. asi už nedošlo k plnej reštitúcii, časť majetkov ostala v rukách svetských feudálov a dokonca aj iných cirkevných inštitúcií. O problémoch hospodárskeho rázu svedčí to, že odvod pápežských desiatok z rokov 1332-37 a 1342 bol kláštor schopný vyrovnáť len v akýchsi splátkach. Zníženú solventnosť odzrkadľuje záznam k roku 1348, podľa ktorého by ostrihomské arcibiskupstvo postúpilo opátstvu sv. Hypolita na Zobore právo na desiatky z dvadsaťtri farností. Bola to pravdepodobne jednorazová, alebo krátkodobá, nie príliš veľká dotácia. Niektoré z dedín, ktorých decimy ostrihomský arcibiskup disponoval zoborskému opátstvu, označujú sa v listine z roku 1113 ako integrálne majetky kláštora. Tento v 14. stor. - zdá sa – dostal sa postupne do fázy hospodárskej stagnácie. Situácia už predznamenáva pokles významu opátstva očividný asi od poslednej štvrtiny 14. stor. a zánik niekedy okolo roku 1470, ktorého podrobnosti sú neznáme.

Archeologický výskum vedený M. Samuelom priniesol nové poznatky aj o kamaldulskom kláštore, ktorý – podobne ako kláštor v Lefantovciach - zanikol v zmysle rozhodnutia cisára Jozefa II. v roku 1782 po asi deväťdesiatich rokoch existencie. Boli odkryté dva solitérne príbytky mníchov s pôdorysom 9 x 10 m a s členením na štyri miestnosti oddelených chodbou. Vybavenie interiérov svedčí o honosnosti príbytkov mníchov pochádzajúcich zväčša zo stredných a vyšších spoločenských vrstiev. K dispozícii mali obytnú miestnosť s kachlovou pecou, vlastnú kaplnku v interiéri a napokon aj sklad a pivnicu. V jednej z pivníc s tehlovou valenou klenbou sa našiel bohatý súbor keramických a sklenených nádob. Odkryl sa aj ďalší úsek technicky náročného kamenného vodovodu, ktorý v dĺžke takmer 200 m dokumentoval už v roku 1961 A. Habovštiak. Novým prvkom posledných výskumov bolo zistenie kamennej fontány.

Cieľom stručného prehľadu výsledkov historických a archeologických výskumov dotýkajúcich sa kláštorov v Lefantovciach a na Zobore a iných súvisiacich lokalít, je zvýšiť hodnotu pertraktovaných objektov v kultúrnych dejinách Slovenska. Záujem vedenia Špecializovanej nemocnice v Nitre na Zobore o výskum historických objektov, ktoré táto inštitúcia užíva a má záujem zveľaďovať, vyplýva aj z poznania, že archeologické a historické lokality sú nielen nositeľmi spomínaného „ducha miesta“, ale tvoria integrálnu súčasť moderného životného prostredia, jeho duchovnej sféry. Napokon aj terajšie šesťdesiatročné jubileum modernej liečebnej inštitúcie na Zobore, ktoré je príležitosťou pre gratuláciu a zamyslenie, predstavuje nie príliš dlhý, ale celkom zreteľný úsek dejín dvoch pamätných miest na Slovensku. A do dejinnej bilancie patria úspechy - tie nech dominujú aj naďalej - i úskalia, teda všetko, čo prežívali aj ich predchodcovia, ktorí boli počas dlhých stáročí subjektmi dejín kláštorov na Zobore i v Lefantovciach.

Odkaz na dostupnú aktuálnu archeologickú literatúru k téme príspevku:

Habovštiak, A.: Záchranný výskum pri bývalom kláštore v Nitre na Zobore. Štud. Zvesti AÚ SAV 14, 1966, 227-233.

Habovštiak, A.: Stredoveké nálezy a pozostatky kamenného vodovodu pri bývalom Zoborskom kláštore v Nitre. Zborník SNM 65, História 11, 1971, 97-119.

Hunka, J. - Samuel, M.: Prvý nález mince z benediktínskeho kláštora sv. Hypolita na Zobore. Slov.Num. 17, 2004,219-223.

Kraskovská, L.: Archeologický výskum na Zobore pri Nitre. Sborník SNM 36-37, Turčiansky sv. Martin 1942-1943,217-227.

Kuzma, I. - Samuel, M. - Tírpák, J.: Niektoré výsledky leteckej a geofyzikálnej prospekcie v roku 2002 a 2003 v AÚ SAV Nitra. In: Ve službách archeológie 5, v tlači, 39-41.

Ruttkey, A. T.: Sídla spoločenských elít na strednom Ponitří v 9.-13. storočí vo svetle najnovších archeologických nálezov. In: Dávne dejiny Nitry a okolia (ed. M. Ruttkey). Nitra 2005, 77-86.

Ruttkey, A. T.: Archeologický výskum Kostola Sv. Michala v Dražovciach a na jeho okolí. In: Dávne dejiny Nitry a okolia (ed. M. Ruttkey). Nitra 2005, 99-108.

Samuel, M.: Archeologický výskum zoborského kláštora v rokoch 2001-2003, In: Dávne dejiny Nitry a okolia (ed. M. Ruttkey). Nitra, 2005, 109-113.

POD STAROBYLÝM ZOBOROM

Prof. ThDr. Viliam Judák, PhD.

Nitra na svojej dejinnej národnej a kresťanskej ceste putovania prežila nejednu radostnú udalosť, ale jej história je poznačená aj mnohými udalosťami, ktoré ostávajú ako svedectvo neľahkých časov pre jej obyvateľov.

Keď v roku 1739 začala v Nitre zúriť čierna smrť, cholera, k obyvateľom mesta zavítalo veľmi smutné a ducha ubíjajúce obdobie. V minulosti dosť často ničila táto nemilosrdná pohroma v Európe, šíriac sa z krajiny do krajiny, a hoci nemáme písomné svedectvo o každom prípade, nepochybne poznačila viackrát aj Nitrú.

Najpamätnejšia a zároveň najsmutnejšia vošla do dejín tohto mesta vyčíňajúca epidémia v roku 1739, ktorej začiatok a priebeh je starostlivo zaznamenaný v protokole nitrianskeho Františkánskeho kláštora.

Prvé príznaky cholery sa objavujú už v apríli roku 1739. 12. mája, Imrich Tarnóci, hlavný slúžny sudca, v sprievode ďalších predstaviteľov dal vyšetriť dvom lekárom všetkých chorých v meste, ktorí vyvrátili podozrenie z epidémie, hoci zjavné príznaky tejto choroby tu už boli a za deň sa vyskytlo 4-6 úmrtí. Toto bolo podozrivé predstaveným františkánskeho kláštora a možnosť výskytu nákazlivej choroby v nich vyvolala veľké obavy. V konvente žilo totiž veľa ľudí a žijúc z milodarov nemali toľko potravinových zásob, aby bolo zabezpečené ich prežitie v prípade uzavretia mesta. Župný úrad však pri prudkom rozšírení - 28. mája uzavrel mesto, rozostaval okolo stráže a úplne sa znemožnil kontakt s okolím.

Hneď na začiatku nebezpečenstva, P. Šimon Pair, nemecký kazateľ, zaopatril viacerých nemocných sviatosťami, a hoci sám javil príznaky, vyliečil sa. Duchovnej služby chorým na cholera v Dolnom meste sa z nitrianskeho kláštora s veľkým odhodlaním ujal P. Kubínák Cirjék, obetujúc svoj život za chorých. Aby bol v bezprostrednom kontakte presťahoval sa na Dolnú faru už 22. mája. Farár si všimol, že františkán koná príliš odvážne; nedáva si totiž vyniesť chorých na cholera z domu na dvor, ako to robia iní z predvídanosti, ale bez vyberania chodí do bytov a tam ich zaopatrí sviatosťami: napomenul ho, aby bol opatrný, ale neuspel. Onedlho sa stalo to, čoho sa farár obával. Na vigíliu sv. Antona Paduánskeho páter ochorel na cholera. Po čase sa však z nej, akoby zázrakom dostal. Mnohí to pripisovali Božiemu zásahu, o to viac, že františkán P. Kubínák Cirjék býval predtým často chorľavý, po prekonaní bolo jeho zdravie oveľa stabilnejšie.

Mestským farárom bol v tomto čase Štefan Sabo (Szabó), ktorý sa podobne obetavo staral o svojich veriacich a až kým sám nepodľahol cholere.

12. novembra skončila cholera, presne na sviatok sv. Didáka, františkána, ošetrovateľa chorých a uzdravovateľa. Mesto sa však nedostalo z izolácie ani na Vianoce 1739. Opatrnosť voči tejto chorobe bola veľká. Jeden prieskum nasledoval druhý, aby sa dokázalo, že cholera pominula; hlavný sudca aj trikrát vykonal výsluch na základe nariadenia miestnej rady. Cirkevní predstavení vyhlásili na svoje svedomie, svetskí pod prísahou, že po epidémii už nie je v meste ani stopa. Toto všetko ale nestačilo. 28. januára sa objavil František Čech (Cseh), župný prísažný, spolu s lekármi zo Zlatých Moraviec a Nových Zámkov a chodiac z domu do domu sa presvedčil o úplnej absencii epidémie; po prieskume hradu sa poverenci vybrali do kláštora.

Mesto po desaťmesačnej izolácii konečne otvorilo svoje brány. Podľa História domus v meste Nitre a Párovciach zomrelo na cholera 839 ľudí, na iné choroby

299; *na Chrenovej na cholery 58, na iné 5*. Obete cholery pochovávali na cintoríne za Tureckou bránou. Celkový počet obetí v r. 1739 v Nitre od 1. apríla do 31. decembra bol nasledujúci podľa jednotlivých mesiacov: *apríl - 51; máj - 162; jún - 166; júl 177; august - 185; september - 167; v októbri zomrelo 87; v novembri 20 a decembri 10 ľudí na cholery*. Okrem toho v priľahlých častiach, ktoré cirkevnoprávne patrili do farnosti Nitra: *na Chrenovej 73, v Dražovciach 9, na Čermáni 3, v Mlýnárčiach 3, na Kyneku 1 a na Kajse nebola žiadna obeť cholery*.

Nitrania iste dobre poznali život sv. Svorada, ku ktorému sa utiekali v jednotlivých potrebách aj predtým a poznali z jeho životopisu zázrak, ktorý opisuje Maurus v súvislosti s Nitrou: „V meste Nitre obesili jedného odsúdeného zločinca. On potom milosťou Božou odviazaný, prišiel k opátovi Filipovi a rozprával, ako bol pre zásluhy blaženého muža Andreja vyslobodený. Povedal totiž, že keď bol odsúdený, stále vzýval jeho meno, a keď ho dvíhali na šibenicu, blažený muž Andrej, ho hneď svojimi rukami pridržal. Keď sa však všetci v domnienke, že je mŕtvy, vrátili domov, ten ho svojou rukou odviazal a prepustil.“

Aj na základe tejto skutočnosti si ho obyvatelia Nitry zvolili pri tejto neľahkej situácii za patróna mesta Nitry a prisľúbili v predvečer jeho sviatku pôst a samotný deň 17. júla púť na Zobor, kde sa mali konať bohoslužby na jeho počesť, ako prejav vďaky za ukončenie tejto stredovekej pohromy.

Úcta k sv. Svoradovi v Nitre bola

[Oltárny gobelín Kaplnky sv. Svorada od Dr. M. Križalkovičovej](#)

však rozšírená aj predtým a možno ju považovať za starobylú, veď pod staroslávny posvätný vrch Zobor, stál už pred tisíc rokmi benediktínsky kláštor písomne doložený v životopisnej Maurovej legende sv. Svorada-Andreja a Beňadika v polovici 11. stor. Tam Svorad, pochádzajúci z územia Poľska prišiel za čias kráľa Štefana (1000-1038). K nemu sa pridružil Beňadik, pochádzajúci z nášho územia, ktorý ho nasledoval v snahe po dokonalosti, ktorá sa zakladala nielen na spiritualite bendiktínov *Ora et labora!* (Modli sa a pracuj!), ale predovšetkým na prísnej askéze východných pustovníkov (náročná

práca, bdenie v noci, dlhý čas

[Reliéf sv. Svorada a Beňadika v Kaplnke od Ľ. Bebjača](#)

venovaný modlitbe, nosenie reťaze na tele, prísny pôst.

P. Ladislav Vid, SJ - rektor Jezuitského kolégia v Trenčíne uvádza, o niekoľko storočí neskôršie že benediktín Magger Placid navštívil zrúcaniny zoborského kláštora, ktorý bol už vtedy bez strechy a zároveň navštívil aj jaskyňu sv. Svorada na Zobore. Bolo to v r. 1633. Samotný Ladislav Vid navštívil zoborskú jaskyňu sv. Svorada v r. 1660. V liste (uvádzajú ho bollandisti v Acta Sanctorum) píše: „ ... *v minulosti sa poriadali procesie na Zobor na povzbudenie zbožnosti ľudu, kde pod holým nebom v lese bol postavený oltár sa konala svätá omša a kázeň.*“ L.Vid spomína aj živý kult v Nitre a uvádza správu o hornej lodi v Katedrále sv. Emeráma, ktorá bola vystavená k úcte sv. pustovníkov. Prináša tiež správu, že nitriansky biskup Juraj Selepcění dal vystaviť osembokú kaplnku k úcte sv. Svorada na Zobore.

Vzťah k sv. Svoradovi následkom týchto smutných udalostí nadobudol novú intenzitu. Občania mesta Nitry naozaj tento sľub celé roky zachovávali aj keď v jednotlivých obdobiach nadobúdali rozličné formy oslavy. V minulom storočí mal skôr spoločenský ráz.

Náboženského ducha tieto oslavy nabrali opäť v 30-tych rokoch 20. storočia. Uvádzajú to viaceré periodiká tohoto obdobia. Napr. v *Národnej stráži* o svätosvoradskej slávnosti v r. 1932, kedy sa na Zobore opäť začala slúžiť svätá

Kríž nad jaskyňou sv. Svorada, sa týči nad zoborskou časťou nemocnice

omša sa uvádza: „Nad čaro krásnou dolinou za zoborským kláštorom, ponad jaskyňou sv. Svorada sa vypína novopostavený kríž, ktorého zlatý náter sa majestátne trblieta v žiare júlového slnka, upozorňujúc na toto posvätné miesto. Tento kríž bol postavený a posvätený pri príležitosti tohoročných svätosvoradovských slávností 24. júla. Nitrania každoročne poriadajú pamätnú púť k jaskyni patróna mesta sv. Svorada, ale tohoročné slávnosti boli zastúpené mimoriadnou účasťou. Hlavným bodom terajších slávností bolo práve postavenie a

posvätenie tohoto 400-ročného kríža, ktorý pochádza z niekdajšej veže kostola sv. Jakuba. Tento kostol stál do r. 1780 na terajšom Štefánikovom námestí. Počas vojny bol značne poškodený a zrúcaný. Veža kostola bola ponechaná až do roku 1880, kedy pri stavbe terajšieho mestského domu bola zrúcaná a kríž uložený na fare. Svätosvoradské slávnosti cez vojnu prešli do zabudnutia, avšak r. 1923 sa vytvorila malá spoločnosť medzi našimi remeselníkmi, ktorá s láskou a vytrvalosťou znovu vzkriesila dávnu pamiatku a úctu, obnovila votívnu púť a úctu k sv. Andrejovi Svoradovi, ku ktorej sa mešťanstvo zaviazalo roku 1739, kedy v Nitre zúrila morová epidémia. Na podnet dolnomestského farára Szmidu bol spomenutý kríž na hore ponad jaskyňou sv. Svorada obnovený a postavený a dňa 24. júla za veľkej účasti veriacich posvätený. Po posviacke bola svätá omša s kázňou o živote svätca. Po cirkevných slávnostiach sa tradične národ zišiel v okolí kláštora. Počet pútnikov vzrástol asi na 3000 osôb.“

Nasledujúce roky až po zmenu spoločenského systému do r. 1948 sa tieto svätosvoradovské slávnosti pravidelne konávali, obvyčajne v najbližšiu nedeľu okolo sviatku sv. Svorada a Beňadika (17. júla). V tomto období bola úcta k svätému Svoradovi - patrónovi Nitry najmä vďaka dolnomestskému farárovi Mons. Michalovi Bolečkovi veľmi živá. Obyvatelia mesta si príležitostne pripomínali sľub ich predkov vo vzťahu k sv. Svoradovi ako o tom svedčí aj príspevok v *Našej nedeľi*: „Naši otcovia urobili sľub, že budú zachovávať každý rok prísny pôst predchádzajúci deň pred sviatkom sv. Svorada a Beňadika. Sľub tento urobili roku 1739, keď v Nitre zúrili krutý mor...“

Aj keď počas nového spoločenského systému po r. 1948 okolnosti nepriali vonkajšiemu šíreniu kultu sv. Svorada jeho spoločníka Beňadika, predseda Nitra a blízky Zobor boli často navštevované jednotlivcami a skupinami z vlasti aj zo zahraničia, ktorí si prišli uctiť sv. Svorada. Živý kult diecéznych patrónov a ochrancu mesta Nitry sa aj napriek nepriazni doby udržiaval v Katedrálnom biskupskom chráme sv. Emeráma, kde sú uložené ich relikvie.

Po r. 1989 sa znova slávi svätá omša pri Prameni sv. Svorada, či už v samotný sviatok alebo v najbližšiu nedeľu.

Pri sv. omši na Zobore 21. júla 1991 sa Mons. František Rábek, generálny vikár, šesť dní pred svojou biskupskou vysviackou, zhromaždeným veriacim z Nitry a okolia prihovril o. i. aj nasledujúcimi slovami:

„Spokojne možno povedať, že to, čo pritiahlo sv. Svorada a Benedikta na toto miesto, bola túžba zdokonaľiť sa v kresťanskom duchovnom živote a v kláštore benediktínov videli spoľahlivú školu takéhoto života. Táto škola priniesla aj svoje ovocie dokonalého kresťanského života, ovocie svätosti.“

Náš život dnes je poznamenaný veľkým zmätkom a neistotami. Príliš veľa ľudí nás presviedča, že oni majú pravdu a chcú nás strhnúť za sebou - a my nie sme si istí, či to nie je podvod a iba snaha o ich osobný úspech - a tak sme dosť bezradní. Alebo naopak: vášnivo zastávame nejaký program a vidíme nepriateľov v tých druhých. - Otvorili sa hranice a okrem iného nám sem prúdia hlásatelia rozličných siekt a propagátori nenamáhavého, pohodlného spôsobu života. Začíname pociťovať materiálnu biedu a neistotu, mnohí sa zameriavajú jedine na hľadanie prostriedkov ako zbohatnúť, mať viac peňazí...

Nezabúdame uprostred tohto všetkého na to, že sme kresťania? Je pre nás viera v Ježiša Krista, život podľa Jeho evanjelia tou základnou istotou a nosným pilierom nášho života? Neprejavuje sa v tých všetkých zmätkoch a vplyvoch skôr slabosť našej viery? A nedostávame sa kdesi na plytčinu nášho duchovného života?

...Ku komu by sme sa však mali ísť učiť takémuto duchovnému životu? Zoborský kláštor nám ho už - žiaľ - takto nepredstavuje. Mnohí sem prichádzajú ako pacienti, keď sú pripútaní na lôžko, mnohokrát v ťažkej chorobe, zoči-voči smrti. A práve toto sú pre nich okolnosti, keď znova nachádzajú svetlo viery. - Ale čo my, ostatní?

Bolo by potrebné, aby sme sa spoločne stretali: ako kresťania, ako Cirkev - pri nedefinovanej bohoslužbe i mimo nej. Nie je rozhodujúci veľký počet ľudí. A pozvime si do svojho streda niekoho, kto dobre pozná učenie Cirkvi a praktizuje ho v živote, je skúsený vo veciach duchovného života: kňaz, rehoľník, laik - alebo dnes to môže byť i biskup - a hovorme spolu o záležitostiach života, ktoré na nás doliehajú. Hľadáme, ako ich zvládnuť vo svetle viery. A takéto krátkodobé "kláštory" - keď majú svoje spojenie so všeobecnou Cirkvou - môžu byť pre nás oázami duchovného života, prehĺbením spoločenstva s bratmi a sestrami vo viere, ktoré nám bude povzbudením v zápase o statočné zvládnutie nášho života vo svetle viery..."

Rímsko - katolícka kaplnka v ŠN sv. Svorada Zobor, n.o.

HORNOLEFANTOVSKÝ KLÁŠTOR- KAŠTIEL' AKO VÝZNAMNÁ STAVEBNÁ A KULTÚRNO-HISTORICKÁ PAMiatKA

Ing. arch. Vladimír Libant

História osídlenia Lefantoviec sa začala písať v období lovcov mamutov, približne pred 20 tisícimi rokmi. Postupne sa táto lokalita stávala významnejšou, čoho dokladmi sú bohaté archeologické nálezy z jednotlivých etáp vývoja ľudskej spoločnosti.

Najstaršie staroslovenské nálezy datujeme do 6.-7. storočia. Medzi dôležité nálezy patrí minca strieborného denára kráľa Kolomana, ktorý panoval v r. 1095-1116. K tejto dobe sa viaže aj vznik názvu obce. Nie je doložený hodnoverným historickým prameňom a zachoval sa len v ústnom podaní ako povesť nasledovného obsahu. Za kráľa Kolomana bývali tu mocní zemepáni. Jeden z nich neznámeho mena aj so svojimi synmi a s družinou zúčastnil sa I. križiackej výpravy v r. 1096-9 do Svätej zeme. Odtiaľ si doniesol bohatú korisť, medzi ktorou aj slona a čierneho sluhu. Slona so sluhom daroval kráľovi. Kráľ Koloman mu za to udelil dedičnú držbu obce a právo nosiť erb so znakom slona. Jeho rod dostal prídomek Elephant, čo po latinsky znamená slon. Odvtedy aj obec sa volá Lefantovce. Najstaršia zmienka obce je v druhej Zoborskej listine z roku 1113 pod názvom Villa Elefanth.

Lefantovce sa okolo roku 1200 stávajú miestnym, spoločenským aj náboženským centrom. Už v roku 1218 za čias II. križiackej výpravy do Svätej zeme v roku 1217-1218 sa spomína chrám sv. Martina.

V prvej polovici 12 storočia sa stavali významné románske stavby, ako rotunda Dvanástich apoštolov v Bíni, kde stála aj bazilika s kláštorom pre rád premonštrátov. Prebiehala výstavba chrámu sv. Martina v Spišskej Kapitule a pod. Najnovšie J. Karácsonyi udáva dátum vzniku kostola r. 1268, čo nie je potvrdené. Lefantovský románsky chrám aj s neskoršími stavebnými úpravami slúžil do r. 1730 ako farský kostol.

Podľa kanonickej vizitácie z mája 1755 kostol stál už len v ruinách a tie dosahovali do výšky okien. Z kameňov kostola vybudovali kamennú ohradu.

Významná je aj zmienka o šľachticovi Ondrejovi, synovi Ivanku, ktorý pomohol v roku 1241 kráľovi Belovi IV. a jeho družine prchajúcej pred tatárskou presilou dostať sa na Nitriansky hrad. Tatári dobyli len mesto a hrad odolal. Z vďaka za záchranu života v r. 1242 Bela IV. mu daroval zeme od Lefantoviec až po chotár Kostolian pod Tríbečom aj s hradom Jelenec r. 1248 udelil kráľovské výsady mestu Nitra. Z jeho rodu vznikli významní zemepáni Forgáčovci.

V tom čase žilo v Lefantovciach minimálne päť lefantovských šľachtických rodín. Medzi nimi vznikali rôzne, najčastejšie dedičské spory o majetky. Tieto vyúsťovali do roztržiek, vzájomného sa napádania i rabovania a podpaľovania majetkov. Spory verejne kritizoval hornolefantovský kňaz Jakub, najviac najukrutnejšieho z nich Michala, syna Dezidera Lefantovského. Michal sa mu chcel pomstiť, tak napadol faru, ale tu bol prítomný šľachtic z Nitrianskej Stredy, iný prameň udáva, že tam boli ubytovaní bohoslovci, tak od pomsty upustil. Inokedy vystihol kňaza na ceste, kde ho chcel dopichať nožom, ale rýchly kôň zločinu zabránil. Michal pri jednom zo svojich prepádov zavraždil svojho príbuzného šľachtica Štefana Lefantovského, za čo mu hrozil súd pred samotným kráľom a najvyššími sudcami. Vtedy si uvedomil svoje hriechne skutky a nastal u neho zlom. Začal robiť dobro a konať skutky pokánia. Pred súdom ho zachránilo, že sa

stal fundátorom -zakladateľom kostola sv. Jána Krstiteľa a tiež kláštora pre pavlínskych mníchov. Kostolu a kláštoru daroval 100 jutár oráčin a lesa v ich okolí, veľké vinice v Horných Lefantovciach, polovicu mýta z Bádíc a zaviazal sa každoročne im odovzdať 120 meríc obilia.

V roku 1353 sa po prvýkrát v dokumentoch spomína osada zvaná Sanctus Johannes, čiže sv. Ján Krstiteľ. Na jej území sa v r. 1369 založil pavlínsky kláštor. Pavlíni boli pustovníci sv. Pavla Tébskeho. Okrem modlitieb sa venovali poľnohospodárstvu, vinárstvu, ovocinárstvu aj starostlivosti o rybníky a časom aj liečiteľstvu pomocou bylín.

V polovici 14. storočia nastal v Uhorsku rozvoj pavlínskej rehole, ktorá mala podporu kráľa Ľudovíta Veľkého (1342-1382). Preto aj stavba kláštora po stránke architektonickej aj stavebnej musela dosahovať určité kvality. U nás vtedy vrcholila gotika. Gotika na naše územie prenikala od konca prvej polovice 13. storočia, ako gotika raná. V 14. storočí je už gotika vrcholná. Pre porovnanie, v Čechách v tom čase panoval kráľ Karol IV. V r. 1344 bola založená na Hradčanoch katedrála sv. Víta, v r. 1357 začala sa stavba Karlovho mosta. Na Slovensku sa v tom čase staval farský kostol sv. Jakuba v Levoči, skvostná kaplnka pri františkánskom kostole v Bratislave atď., preto môžeme predpokladať, že stavba hornolefantovského kostola a kláštora v období vrcholnej gotiky boli klasickými vrcholnogotickými stavbami so všetkými ich charakteristickými prvkami. Určite mali klenby, otvory zaklenuté lomeným oblúkom. Pri kostole bol použitý skeletový konštrukčný systém aj rebrová klenba z kameňa. V interiéri i exteriéri mnohé dekoratívne prvky ako ružica, krab, fiala, pätky a hlavice stĺpov, pilierov a pilastrov, vysoké gotické kostolné okná s okennými ostienami a stĺpikmi, výrazné vstupy kamenárskou výzdobou.

Znak sv. Pavla Tébskeho, zakladateľa rádu pavlínov. Vyobrazený orol, trhajúci šakala.

Gotické kostoly boli značne prevýšené, preto potrebovali oporné piliere prenášajúce tlaky z klenby i krovu do základov z vonkajšej strany. Je škoda, že pre opravy a viaceré prestavby sa z gotiky zachovalo tak málo. Najlepším dokladom z obdobia gotiky je zachovalý pôdorys staršieho stavu kláštora - kaštieľa s kostolom. Práve kostol, aj keď celkom zbarokizovaný prestavbou, zachoval si značnú časť oporných pilierov. Podľa konštrukcie ich vychádza šesťnásť, z každej strany po osem. Je zaujímavé, že aj svätyňa po triumfálny oblúk ich mala osem a počnúc operákmi triumfálneho oblúka po západnú, vstupnú stranu tiež osem. Z nich sa na pravej strane zachovalo sedem, na ľavej len dva. Ostatné pri prestavbe kláštora nahradili múry prístavby, ktoré prebrali ich funkciu. Pomerne hrubý múr pri vstupe dá sa zdôvodniť, že bol ukončený vežou, ktorá pri nadstavbe objektu kláštora prekazala a prestala byť funkčná, preto ju odstránili.

Detailný záber, pôvodne gotického piliera, vychádzajúceho z triumfálneho oblúka kostola. Má povrchovú rustiku – bosáž. Na mieste pôvodného gotického okna s lomeným oblúkom sú okná s barokovou úpravou špaliet.

Južný bočný pohľad na bývalý kostol sv. Jána Krstiteľa po barokovej prestavbe. Pôvodné gotické oporné piliere aj prízemie majú pásovú bosáž.

V r. 1415 dal slúžny Nitrianskej stolice Peter Forgáč pre kláštorný kostol vyhotoviť oltár Najsvätejšej Trojice. Mnisi mu udelili za to rodové právo pochovávať svojich príbuzných v kláštorskej krypte.

Po prehre uhorského vojska pri Moháči v r. 1525 s Turkami, začali títo prenikať do vnútrozemia a postupne ho obsadzovať. V r. 1530 predstavitelia pavlínskej rehole v Uhorsku rozhodli sa premiestniť noviciát aj svoje matriky a iné cennosti do Lefantoviec. Rozhodli sa správne, veď podľa zápisu z vizitácie v r. 1559 bolo v lefantovskej aj výčapo-opatovskej farnosti, ktorú tiež spravovali Pavlíni všetko dobre udržiavané a v poriadku.

V 16. storočí v rámci obce začali iniciatívu preberať Forgáčovci, aj rod Oponických z Oponíc. V druhej polovici 16. storočia nový miestny rod – Jaklinovci a ďalší. Z r. 1570 našiel sa záznam v tureckom súpisnom spise obcí s názvom „Nagy Ilfánd“ – Veľké Lefantovce, podľa ktorého obce museli Turkom odvádzať dane. Podobný aj v r. 1591. Pre Lefantovce po r. 1598 nastalo nepokojné obdobie, preto pavlíni odišli aj so svojimi pokladmi do Marianky pri Bratislave a vrátili sa až po upokojení pomerov okolo r. 1635, lebo už v r. 1636 podľa záznamov opravovali kláštor a budovali opevnenie. Postavili silné ochranné múry ukončené vežičkami obkolesujúce z bezpečnostných dôvodov a obavách pred tureckými nájazdmi kláštor. Koncom r. 1663, v novembri Turci obsadili zradou dvoch žoldnierov Nitriansky hrad. Z toho roku sa zachoval ďalší súpis obcí podriadených Turkom. V tomto súpise sú Lefantovce ako poplatníci uvedení trikrát, ako Horné, Dolné i kláštor. Múry kláštora jedenkrát odolali útoku Turkov. Pri druhom dobýjaní kláštora predstavený prior sa poklonil pred tureckým veliteľom a stal sa ich poplatníkom, tak zachránil kláštor.

V histórii Lefantoviec najvýznamnejšou osobou sa stal Blažej Jaklin, ktorý žil v r. 1642 až 1694. Vyštudoval jezuitské kolégium a univerzitu v Trnave, bol farárom v Šintave, kanonikom v Bratislave a Ostrihome, tekovským archidiakonom, prepoštom svätajurského poľa, štiavnickým opátom, veľkoprepoštom a pilišským opátom. Zastával aj významnú funkciu kráľovského

kancelára. V rokoch 1691 až do smrti 1696 bol nitrianskym biskupom a kancelárom. Písal viaceré náboženské spisy a nechal vyhotoviť jeden z najpresnejších urbárov Nitrianskeho biskupstva. Spolu so strýkom Mikulášom dal v r. 1691 vybudovať na mieste starého zoborského benediktínskeho kláštora sv. Hypolita moderný a veľký kláštor, do ktorého v r. 1695 dal usadiť kamaldulských mníchov. Za jeho pôsobenia prebiehala ďalšia oprava objektov Lefantovského kláštora, ktorá započala v r. 1687.

Veľmi významným Lefantovčanom bol aj Vojtech Bartakovič, narodený 1792, ktorý sa stal jágerským arcibiskupom. V r. 1861 bol pochovaný do krypty v Horných Lefantovciach.

V r. 1742 polyhistor Matej Bel vydal vo Viedni svoje Notície, v ktorých venoval značnú pozornosť Horným a Dolným Lefantovciam, najmä počiatkom rodu Lefantovským. Podobne tiež pavlínskemu kláštoru a spomína aj na miestny kaštieľ a rod Jaklinovcov. Venoval mu temer tri strany textu, čo bolo dosť pozoruhodné.

Po zrútení starého kostola sv. Martina v r. 1730, bohoslužby pre veriacich sa odbavovali v kláštornej chráme sv. Jána Krstiteľa. Za opáta Lukáša Kardosa bol kostol aj kláštor úplne prestavaný. Prestavba začala v r. 1760 a hneď sa tu zriadila veľká lekáreň slúžiaca pre potreby stoviek ľudí zo širokého okolia a bola pre svoju dobrú povesť vyhľadávaná. V r. 1774 končila prestavba gotického kostola aj kláštora. Vysoká gotická rebrová klenba bola nahradená barokovou kupolou spočívajúcou na štyroch pendantívoch. Zbarokizovaný bol celý interiérový kostol, ktorý dostal tri nové oltáre z prírodného kameňa, krásnu kazateľnicu a nové zariadenie. Barokovú úpravu dostala aj vonkajšia fasáda a dverné i okenné otvory. Zmenil sa tvar a znížila sa strecha kostola. Budova kláštora bola zvýšená nadstavbou druhého poschodia s vysokou mansartovou strechou dokonca vyššou ako bola gotická. V interiéri sa upravili klenby, stropy aj otvory. Kláštor i kostol boli vymaľované. Baroková prestavba kostola, najmä stropu, vytvorila dobré podmienky na výzdobu freskami. Maliarsku výzdobu navrhol aj zrealizoval akademický maliar Ján Bergl (1718-1789). Známy je ako autor kvalitných realizácií viacerých kostolov, kláštorov a kaštieľov v Rakúsko - Uhorsku, preto sa stal chýrnym a vyhľadávaným maliarom. V kostole sv. Jána Krstiteľa namaľoval cyklus piatich scén z jeho života na piatich častiach klenby. Každý obraz má vlastný maľovaný rám plný barokových aj rokokových ozdôb a prvkov, ako sú vázy, mušle, rokaje, akantové rozviliny. Počnúc obrazmi od svätyne 1, 2, 3 a 5 zvyrazňujú iluzionistickú architektúru maľovaných z podhľadu s perspektívnou skratkou. Architektúra fresiek akoby pokračovala z chrámu a otvára sa do oblohy, čím vytvára dojem prepojenia kostola s nebesami. Na štvrtom poli je dominantne v strede bujnej vegetácie zachytený sv. Ján Krstiteľ so vztýčeným prstom na zdvihutej ruke. Nad ním sa vznáša holubica a okolo sú pozorné zástupy ľudí. Cyklus zachytáva život sv. Jána Krstiteľa od narodenia až po jeho sťatie s hlavou svätca na tanieri, ktorú prináša Salome.

Cisár Jozef II. pod tlakom slobodomurárov vydal 12. resp. 20. 1. 1782 patent o zrušení kláštorov a to benediktínov, kapucínov, františkánov, pavlíňov, kamaldulov, dominikánov, kartuziánov, klarisiek,... celkove v Uhorsku 140. Keď v r. 1782 pavlíni zatrpknutí opustili kláštor, tento bol niekoľkokrát aj s kostolom vyrabovaný. Určitú dobu bol ešte účelne využívaný ako lazaret, na ošetrovanie a liečenie ľudí. Po krátkej dobe sa začal používať ako sklad. Kedysi honosný kamaldulský kláštor začal pustiť a chátrať a postupne sa meniť na ruiny.

Po vyše 110 rokoch v r. 1894 sa stal jeho novým majiteľom gróf Edelsheim-Gyulai. Bol bohatý a citľivý. Rozhodol sa kláštor s kostolom prestavať na honosný kaštieľ. Na rekonštrukciu a prestavbu objektov si vybral známeho

budapešianskeho architekta a staviteľa Jozefa Huberta, ktorý okrem iných významných diel je autorom prestavby Bojnického zámku. Hubert prestavbou nenarušil pôdorys rozšírením ani podstatne nezmenil charakter pôvodnej fasády, ktorá po rekonštrukcii pôsobí ako neskorobaroková, klasicistická architektúra. Dnes je to dvojposchodová budova s vysokou mansartovou strechou s plechovými arkýrmi s okennými otvormi. Kaštieľ vytvára dlhý blok s hlavnou fasádou orientovanou na západ. Na nej sú tri rizality, dva užšie bočné v rytme po troch oknách, prostredný je mohutný s piatimi oknami, medzi ktorými sú vertikálne osovo rozmiestnené pilastre s korintskými hlavicami. Kraje rizalitu umocňujú bočné pásové rustiky-bosaže. Na prízemí je hlavný vstup chránený trojosovou balkónovou terasou, podopretou štyrmi dvojicami stĺpov s toskánskymi hlavicami. Medzi krajnými a stredným rizalitom je mierne ustúpená plochá fasáda, po každej strane s piatimi oknami. Tieto okná, ako aj oná na bočných rizalitoch sú oddeľované plochými lizénami (mierne vystúpenými pásmi vertikálnej omietky, charakteristickými pre barokové fasády). Balkón má pieskovcovú balustrádu. Okná majú profilované šambrány-ostenia, hore nad stredom okien s trojitými klenákmi. Nad oknami na prvom poschodí sú frontóny. Na celom prízemí je pre zvýraznenie pásová rustika po deliacu medzipodlažnú rímsu. Nad hlavnou rímsou nad stredným rizalitom je veľký Edelsheimovský erb ukončený korunou.

Terasový balkón s barokovým zábradlím, podopretý dvojicami neotoskánskych stĺpov. Okná sú pilastre s neokrinskými hlavicami. Hore je veľký erb rodu Edelsheim-Gyulai.

Hlavný objekt kaštieľa okrem stredného krídla, ktoré tvorí bývalý kostol sv. Jána Krstiteľa má obdobnú úpravu fasády. V strede severnej časti východného krídla je vchod s neskorobarokovým portálom po bokoch so stĺpmi a pilastrami, ktoré majú upravené iónske hlavice s volutami. Vstup má tvarovanú pieskovcovú šambránu v strede s malým jednoduchým klenákom, nad ktorým v rímsovom oblúku je plastický erb.

Detail barokového vstupu s kamenným ostením, so stĺpmi ukončenými iónskymi hlavicami

Na východnej fasáde, po oboch stranách, približne vo výške očí, je osadených niekoľko zaujímavých plastických prvkov. Najpozoruhodnejším je obdĺžniková kamenná doska, v ktorej ráme sú dva oválne reliéfy znázorňujúce znak pavlínov s ich erbovými artefaktmi. Na spodnej hrane rámu nachádza sa dátum: A.D.MDCXXX tzn. V roku Pána 1630.

Reliéfný znak rádu pavlínov z r. 1630 na východnej fasáde vľavo od vchodu

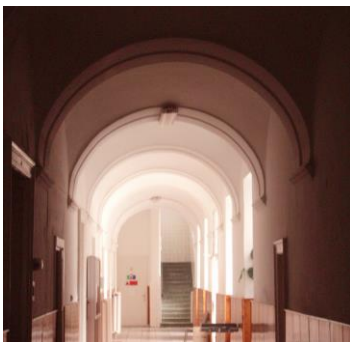
Ďalší obdĺžnikový reliéf predstavuje sv. Juraja na koni, ako kopijou bodá draka. Reliéf je orámovaný perlovcom. Zaujímavé sú štyri medailónkové ozdobné reliéfy tvoriace tvarove a motívom dve dvojice. Prvé dva sú mierne vypuklé v tvare obrátenej misky. Na prvej je štylizovaný rovnoramenný kríž, v ktorom medzi jednotlivými ramenami kríža sú ornamentálne

listy. Na druhom medailóne je zdvojeným pletencom obľemovaných šesť kruhov. Po obvode päť a v strede šiesty. V nich sú osadené štylizované kvety a listy. Oba medailóny majú jednoduché kruhové olemovanie. Druhá dvojica medailónov je riešená plocho a má zvieracie motívy. Na jednom je zobrazený dravý orol stojaci na prevrátenom zvierati, ktorému klope do papule. Je to znak zakladateľa pavlínov sv. Pavla Tebského. Tento má jednoduchý kruhový lem. Na druhom je v strede zviera stojace na zemi, s dozadu otočenou hlavou. Okolo má trojité orámovanie. Prvé listovcom, druhé listovým ornamentom a tretie vonkajším kruhovým lemom zdobeným vpichmi. Posledný piaty medailón je umelecky stvárnený reliéf evanjelistu sv. Lukáša v ľavej ruke držiaceho knihu. Vedľa neho je hlava býka, charakteristická pre neho. Olemovaný je pomerne širokým plochým kruhovým pásom. Tento má v strede perlovec. Všetky tieto medailóny sú skôr renesančným, ako barokovým dekórom. Ďalšími umelecky stvárnenými prvkami na fasáde sú rôzne stvárnené rodové erby šľachticov majúcich vzťah ku kláštoru, alebo kaštieľu. Sú to erby rodov Lefantovských, Jaklinovcov, Edelsheim-Gyulaiovcov, Nozdrovických,...

Kolmo na stred dnešného kaštieľa z východnej strany stojí pôvodne gotický kostol, ku ktorému bola pristavená sakristia, ďalšia miestnosť a dlhá prístupová chodba. Pri jeho poslednej prestavbe koncom 19. storočia na kaštieľ bol jeho triumfálny oblúk zamurovaný. Svätyňa bola po výške rozdelená na dve podlažia. Na prízemí vznikla rozsiahla vstupná predsieň so samostatným vchodom. Nad vchodom bol pristavený okrúhly balkón, podporený dvoma dvojicami neotuskánskych stĺpov. Balkón má po obvode plastické barokové zábradlie z pieskovcových prvkov, nad stĺpmi vystriedané nízkym plným soklíkovým múrikom s pilastrami. Na poschodí je jedáleň s východom na tento balkón. Vnútro bývalej hlavnej lode je premenené na reprezentačnú spoločenskú sálu s bohatou výzdobou a s jednoramenným schodiskom vedúcim na bočné ochozy.

Na stropoch sa zachovali Berglove fresky. Pôvodné gotické okná boli nahradené dvoma pásmi okien. Na prízemí s hranatým ostentím, na poschodí hore s polkruhovým ukončením a s plastickými špaletami. Na fasáde prízemie aj oporné piliere sú zvýraznené pásovou rustikou. Na severozápadnom nároží objektu v plytkej nike je na hrantovom podstavci kríž s trojlístkovým ukončením ramien. Na kríži je korpus P. Ježiša a pod ním lebka. Podstavec nad pätkou má plochú kanelúru. Na severovýchodnom nároží je v nike na stĺpcovitom podstavci socha, pravdepodobne mnícha, pôvodne tam bola socha sv. Jána Krstiteľa.

Chodby kaštieľa majú dobre zachované barokové klenby. Pri užších chodbách je to klenba polkruhová valená, pri širších je znížená. Klenba je zosilnená mierne vystupujúcimi klenebnými pásmi, ktoré vytvárajú rytmus jednotlivých polí nasledujúcich za sebou. Použité sú dva druhy klenebných pásov, jednoduchý a zdvojený. Jednoduché spočívajú na pilastroch, zdvojené na príporách vo výške rímsových hlavic pilastrov.

Chodba s barokovou valenou klenbou, zosilnenou s jednoduchými aj zdvojenými pásmi, tvoriacimi modulový rytmus

Najcennejším a najzaujímavejším architektonickým prvkom, ktorý sa zachoval je pomerne vysoká nika na gotickom okne na západnej fasáde kostola, ktoré bolo po nadstavbe druhého poschodia kaštieľa zamurovaná. Nika je zdvojená. Väčšia je v murive od podlahy, hore ukončená prerušeným lomeným oblúkom. Druhá menšia a plytšia je vytvorená z vonkajšej kamennej špalety okna. Ide tiež od podlahy, čo značí, že okno bolo pomerne vysoké a hore je ukončená hrotovým uzáverom, zjemneným lunetovým oblúčikom. Mala by väčšiu hodnotu, keby špaleta bola očistená od náterov a objavil by sa pôvodný kameň.

Pohľad na zdvojenú niku po gotickom okne. Väčšia je v obvodovom murive, menšia zo zamurovanej kamennej špalety okna. Hore je ukončená lomeným hrotovým uzáverom s lunetovým oblúčikom.

Kaštieľ na začiatku 20. stor. dali Edelsheim-Gyulaiovci do prenájmu veľkostatkárovi Slezákovi. Po 2. svetovej vojne majiteľ gróf L. Edelsheim - Gyulai odišiel do Švajčiarska a už sa nevrátil. Po zoštátnení pripadol Československému štátu, ktorý ho dal zdravotníctvu. Po adaptácii kaštieľa tu bol 1. júna 1948 zriadený Liečebný ústav tuberkulózy pre ženy. V tomto roku si pripomíname 60. výročie jeho založenia.

ZÁVEROM

Autori predkladajú túto publikáciu širokej domácej odbornej i laickej verejnosti vedom, že detailne zachytiť tak bohatú, odbornú a spoločenskú históriu, ktorou naša Nemocnica celoslovenského dosahu a významu prešla, je mimoriadne ťažké, až nemožné. Navyše, zmeny, ktorými Nemocnica prešla pri začleňovaní, odčleňovaní, ako i v r. 1989, značne narušili komplexnosť a dostupnosť vnútroústavných nemocničných dokumentov, viažucich sa k histórii Nemocnice. Autori sa preto vopred čitateľskej verejnosti ospravedlňujú za prípadné chyby a/alebo opomenutia a prehlasujú, že tak nespravili úmyselne.

Aj keď je jubileum jedinečnou príležitosťou na pripomenutie si všetkých dosiahnutých úspechov, nie je možné - aspoň na tomto mieste - nespomenúť, že mnohé problémy bolo možné vyriešiť lepšie, mnohé prijaté riešenia mohli byť účinnejšie, pokrok a rozvoj mohli byť rýchlejšími a všetkým chybám (aj keď čo do počtu ich bolo minimum a nemali odborný medicínsky charakter) bolo možné zabrániť.

Spolu s výzvou z Úvodu nech je toto konštatovanie výzvou a odkazom do ďalších jubileí činnosti Nemocnice, nielen v prospech jej a jej zamestnancov, ale - a to najmä - v prospech tých, ktorí sa na Nemocnicu obrátia s dôverou o pomoc pri navrátení zdravia a/alebo zvýšenia kvality ich života a bezpečnosti.

Obsah

Úvod (Štefan Petříček)

Prívet prezidenta Slovenskej lekárskej spoločnosti k jubileu ŠN sv. Svorada Zobor, n.o. (Peter Krištúfek)
ŠN sv. Svorada Zobor , n.o. ako významný spoločník Slovenskej zdravotníckej univerzity v príprave pracovníkov v zdravotníctve (Danka Farkašová)

60 rokov činnosti nemocnice (hlavné články)

Míľniky rozvoja Špecializovanej nemocnice sv. Svorada Zobor, n.o. počas šesťdesiatich rokov jej činnosti (Štefan Petříček)
Šesťdesiatročná cesta vzdelávania v ŠN sv. Svorada Zobor (Daniel Magula)
História ošetrovateľstva v ŠN sv. Svorada Zobor (Margita Šimorová)

Grafické a tabuľkové prehľady

Chronológia názvov jubilujúceho zariadenia (Štefan Petříček, Daniel Magula, Peter Hostánský)
Súčasná organizačná štruktúra ŠN (Štefan Petříček, Otto Mausch)
Aktuálne personálne obsadenie kľúčových organizačných jednotiek ŠN sv. Svorada Zobor (Daniel Magula)
Prehľad zdravotnej starostlivosti v grafoch a tabuľkách (Daniel Magula)
Zoznam zamestnancov ŠN sv. Svorada Zobor (Peter Hostánský, Zuzana Brúnaiová)

K príspevkom vzácných osobností k šesťdesiatinám nemocnice (Daniel Magula)

Kláštory na Zobore a v Lefantovciach z hľadiska historického a archeologického výskumu (Alexander Ruttkay)
Pod starobyľým Zoborom (Viliam Judák)
Hornolefantovský kláštor - kaštieľ ako významná stavebná a kultúrno-historická pamiatka (Vladimír Libant)

Záver (Štefan Petříček)

Vložená príloha:

Publikované práce zamestnancov nemocnice v rokoch 1948-2008 (Daniel Magula)
Zoznam písomných prác zamestnancov v Lekárskej knižnici nemocnice 1971 – 2008 (Dana Zurková)
Prehľad Zoborských dní 1994 – 2008 (Daniel Magula)

Vydanie publikácie a podujatia spojené so 60. výročím činnosti
Špecializovanej nemocnice sv. Svorada Zobor, n.o. podporili:

Unipharma Prievdza, a.s.
generálny sponzor

Boehringer Ingelheim Pharma, org. z.

Egis Slovakia, spol. s r.o.

ISS Facility services, spol s r.o.

Krka Slovensko, s.r.o.

Med-Art

Phoenix Zdravotnícke zásobovanie, a.s.

Sanofi-Aventis Pharma Slovakia, s.r.o.

Servier Slovensko, s.r.o.

SMS Slovakia, spol. s r.o.

Benela, s.r.o.

Berlin Chemie a.s.

Ebewe Pharma

Ewopharma, spol. s r.o.

Ferdinand Menzl lekárska technika, s.r.o.

MR Diagnostic, s.r.o.

Ratiopharm Slovensko

Roche Slovensko, s.r.o.

Teva Pharmaceuticals Slovakia, s.r.o.

Torrex Chiesi Slovakia, s.r.o.

Wyeth -MGV trading, s.r.o.

Askin & Co, s.r.o.
Bayer Schering Pharma
Biomin, a.s.
Distribúcia Závodský, spol. s r.o.
Elmob, s.r.o.
Incodec
Interchemia Bratislava, s.r.o.
Jaeger
Medis Nitra, spol. s r.o.
Merck Pharma
MIK, s.r.o.
Nycomed, s. r.o.

Polymed Medical sk, s.r.o.
Puro-Klima Slovakia, s. r.o.
Slovenská Sporiteľňa, a.s.
Zols, s. r.o.

AstraZeneca ab, o.z.
Banchem, s.r.o.
Foma Slovakia, s.r.o.
GlaxoSmithKline Slovakia, s.r.o.
Hartmann-Rico, spol. s r.o.
MSM Slovakia, s.r.o.
Pharmacare Slovakia, s.r.o.
Radoma, spol. s r.o.
SCA Hygiene Products, s.r.o.
Steripak s.r.o.
Ševt, a.s.
Fresenius Kabi

Súčasťou stratégie nemocnice v rokoch 2004-2007 bolo zvýšenie stupňa informatizácie. Koncom roka 2007 bol uvedený do užívania Komplexný nemocničný informačný systém. Projekt bol realizovaný s finančnou pomocou Európskej únie .

Projekt
Realizácia komplexného nemocničného
informačného systému
je realizovaný s finančnou pomocou
Európskej únie z Európskeho fondu
regionálneho rozvoja (ERDF) prostredníctvom
Operačného programu Základná infraštruktúra,
ktorého Riadiacim orgánom je
Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja SR

**PROJEKT JE
SPOLUFINANCOVANÝ
EURÓPSKOU ÚNIOU**

Pracovisko centrálnej serverovne komplexného nemocničného informačného systému v Špecializovanej nemocnici sv. Svorada Zobor, n.o.

Špecializovaná nemocnica sv. Svorada Zobor, n.o. 1948-2008

Účelová publikácia k 60. výročiu Špecializovanej nemocnice sv. Svorada Zobor, n.o.

Vydal:	Špecializovaná nemocnica sv. Svorada Zobor, n.o.
Počet strán:	96s
Náklad:	1 500
Vydanie:	prvé

Editori:	D. Magula, Š. Petříček
----------	------------------------

Foto:	V publikácii boli použité fotografie autorov príspevkov a archívu ŠN sv. Svorada Zobor, n.o., pokiaľ nie je uvedené inak
-------	--

ISBN:	978-80-969936-5-9
-------	-------------------

Predná strana:	Letecký pohľad na kaštieľ v Horných Lefantovciach, v pozadí vrch Zobor
----------------	--

Zadná strana obálky:	Olejomaľba s motívom zoborského kamaldulského kláštora zobrazujúca sv. Jozefa ako patróna kláštorného kostola
----------------------	---

Publikácia neprešla jazykovou ani odbornou recenziou.

Nepredajné.

Grafický dizajn a tlač: REA reklamná agentúra Nitra

JOSEPHI PECULIARIS EREMI ZOBOR PATRONUS

